

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่าง
เทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนเดทเรสคิวส์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรี
Ethnographic study of the perceptions of Saensuk municipality
and The man that Rescues Dogs Foundation on providing
welfare services for stray dogs in Chonburi

โดย

ลีลา วรวุฒิสุนทร

สนับสนุนโดยทุนอุดหนุนการวิจัย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ธันวาคม 2567

สัญญาเลขที่ 002/2567

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมือง

แสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนเดทเรสคิวส์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรี

Ethnographic study of the perceptions of Saensuk municipality and
The man that Rescues Dogs Foundation on providing welfare services
for stray dogs in Chonburi

โดย

ลีลา วรวิมลสุนทร

สนับสนุนโดยทุนอุดหนุนการวิจัย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาความเข้าใจของเทศบาลเมืองแสนสุขในจังหวัดชลบุรีต่อการจัดการสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด และ (2) เพื่อศึกษาความเข้าใจของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรีต่อการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา รูปแบบหลายสนาม ในการติดตามพลวัตของวิถีปฏิบัติและระบบความคิดเกี่ยวกับจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด โดยพบว่าเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์มีความเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของตนที่ต้องจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดโดยอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการแพทย์สมัยใหม่ อาทิ การทำหมัน ฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้าและการจัดศูนย์พักพิงให้แก่สุนัขจรจัด อย่างไรก็ตาม ทั้งสององค์กรมีทัศนคติว่างานจัดสวัสดิภาพต้องอาศัยความร่วมมือที่มากขึ้นจากชุมชนในการทำหน้าที่ดูแลสุนัขจรจัดในรูปแบบสุนัขชุมชน เพราะข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากรและสถานที่ นอกจากนี้ทัศนคติเรื่องพื้นที่ส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพที่ดีให้แก่สุนัขจรจัด โดยเทศบาลเมืองแสนสุขให้ความสำคัญต่อการควบคุมและจัดระเบียบร่างกายสุนัขในพื้นที่ความรับผิดชอบที่กฎหมายให้อำนาจเท่านั้น ส่วนมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ให้ความสำคัญกับความสงสารซึ่งส่งผลต่อการจัดสวัสดิภาพที่เน้นสุขภาพของสุนัขเป็นศูนย์กลางมากกว่าพื้นที่ แม้จะมีความแตกต่างในทัศนคติเรื่องการจัดสวัสดิภาพที่ดีทั้งสององค์กรต่างทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐชาติสมัยใหม่

ผลการศึกษาพบว่า การจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัดเป็นปฏิบัติวิชาการแพทย์ที่ทำหน้าที่จัดระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและชุมชนในพื้นที่ โดยบทบาททางศีลธรรมของผู้เกี่ยวข้องถูกผลิตซ้ำและต่อรองผ่านความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัดที่ดีที่ได้อิทธิพลมาจากทั้งแนวเสรีนิยมใหม่และวัฒนธรรมการดูแลสัตว์ของไทยแบบก่อนการพัฒนาเป็นเมืองตามจริยธรรมพุทธศาสนา การจัดระเบียบเรือนร่างของสุนัขจรจัดและความสัมพันธ์ระหว่างสุนัขกับมนุษย์จึงเป็นการจัดระเบียบและต่อรองบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในสังคมเมืองสมัยใหม่ของไทยที่ทั้งต้องการให้หน้าที่การดูแลสัตว์เป็นของปัจเจกมากขึ้นแต่ก็ยังอดทนต่อที่ทางและร่างกายของสุนัขจรจัดในพื้นที่สาธารณะ

Abstract

This ethnographic study explores the perceptions of Saensuk Municipality and The Man that Rescues Dogs Foundation regarding the provision of welfare services for stray dogs in Chonburi. It aims to understand (1) Saensuk Municipality's perspective on providing welfare services for stray dogs and (2) The Man that Rescues Dogs Foundation's perspective on providing welfare services for stray dogs.

This qualitative study employed multi-sited ethnography to examine the dynamics and changes in practices and concepts of caregiving for stray dogs. It discovered that both Saensuk Municipality and The Man that Rescues Dogs Foundation perceive providing welfare for stray dogs based on modern biomedical knowledge as part of their responsibilities. However, from their shared perspective, the caregiving duty should be more distributed to the community through a community dog model, due to the limited resources of the organizations. The notion of space plays a crucial role in their differing understandings of providing good welfare for stray dogs. Saensuk Municipality emphasizes controlling stray dogs' bodies within its legal boundaries, while The Man that Rescues Dogs Foundation provides care based on the notion of pity, focusing their welfare services on the dogs' health regardless of legal boundaries. Despite these differences, both organizations serve a similar role as biopolitical instruments of the state-nation.

This study also found that providing welfare for stray dogs is a biomedical practice that shapes the relationships between local governments, charities, and communities. Their perceptions of good caregiving for dogs are influenced by neoliberal ideas of animal care as well as Thailand's pre-urbanized, Buddhist-influenced understanding of animal care. These perceptions, in turn, determine how moral responsibilities for stray dogs are negotiated and distributed among the three main care providers. While animal caregiving is increasingly individualized, Thai culture continues to tolerate the presence of stray dogs in the public sphere.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ข
Abstract.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ	จ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของพื้นที่เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี.....	5
ข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ดอกส์ จังหวัดชลบุรี	10
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	15
แนวคิดเกี่ยวกับมูลนิธิสงเคราะห์สัตว์จรจัด	16
นิยามศัพท์เฉพาะ	20
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	21
4 ผลการศึกษา	25
“ท้องถิ่นทำอะไรนอกกรอบไม่ได้”: ความสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพ ให้แก่สุนัขจรจัด	25
“เราจะนั่งดูตายได้หรือ?": การทำงานของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ดอกส์ภายใต้ MOU	36
“ตายก็ฝัง ยิ่งก็เลี้ยง”: ความสัมพันธ์ระหว่างสุนัขจรจัดและผู้ดูแล.....	44
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	50
ข้อค้นพบจากการวิจัย	50
การอภิปรายผลการศึกษา	53
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	62
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	63

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	64
ภาคผนวก.....	71
ประวัติผู้วิจัย.....	81

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แผนที่แสดงชุมชนในเทศบาลเมืองแสนสุข	10
2 ตราสัญลักษณ์ของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ดอกส์.....	12
3 ป้ายยิงยาสลบที่เทศบาลเมืองแสนสุขจัดซื้อมา	34
4 ลูกดอกยาสลบที่ประดิษฐ์เองเพื่อประหยัดต้นทุนในการยิงยาสลบสุนัข	35
5 แผนที่แสดงพื้นที่ตั้งของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแสนสุข	38
6 แผนที่แสดงโรงเลี้ยงสุนัขในศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย (จุดที่ 6).....	38
7 สุนัขพิการในบ้านอุปถัมภ์สวมอุปกรณ์รถเข็นเตรียมออกกำลังกายนอกบ้านประจำวัน	40
8 สุนัขของวัดที่ได้รับการทำหมันฉีดวัคซีนแล้ว พักผ่อนใต้ร่มเงาของรถขายไอศกรีมในพื้นที่ของวัด.....	47

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

สัตว์จรจัดดำรงอยู่ในสังคมไทยมาอย่างช้านาน ประเทศไทยมีจำนวนประชากรสุนัขและแมวจรจัดประมาณ 1.2 ล้านตัว (สำนักงานควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์, 2559) สัตว์จรจัดเป็นที่มาของปัญหาทางสังคมและสาธารณสุขในประเทศไทยหลายประการ สัตว์จรจัดเป็นพาหะสำคัญของโรคพิษสุนัขบ้า พฤติกรรมดุร้ายและหวงถิ่นของสัตว์จรจัดก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อชุมชน เช่น ปัญหาการขับถ่ายในที่สาธารณะ บุกรุกพื้นที่ส่วนบุคคล ปัญหาเรื่องเสียงและกลิ่น และปัญหาสัตว์ทำร้ายมนุษย์ เป็นต้น นอกจากนี้การที่สัตว์จรจัดใช้ชีวิตอยู่ตามท้องถนน ได้รับความเจ็บป่วย อุบัติเหตุหรือถูกทำร้ายยังถือเป็นปัญหาด้านจริยธรรมและสวัสดิการสัตว์ที่องค์กรเพื่อสิทธิสัตว์เป็นกังวลอีกด้วย รายงานประจำปีพ.ศ. 2559 ของสำนักงานควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ระบุว่าประเทศไทยมีจำนวนประชากรสุนัขจรจัดอยู่ 785,446 ตัว และจำนวนประชากรแมวจรจัดอยู่ประมาณ 474,142 ตัว ในปี พ.ศ.2566 ศูนย์บัญชาการเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลของประชากรสัตว์จรจัดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้สำรวจจำนวนประชากรสุนัขจรจัด และพบว่า มีจำนวน 158,547 ตัว ซึ่งลดลงจากการคาดการณ์ว่าจำนวนประชากรสัตว์จรจัดมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุกปี อย่างไรก็ตาม กรมปศุสัตว์ก็ยังคงมีความวิตกกังวลต่อจำนวนประชากรของสัตว์จรจัดที่ไม่สามารถเข้าถึงการทำหมันและฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และความเป็นไปได้ที่สัตว์เลี้ยงจะกลายเป็นสัตว์จรจากการถูกทอดทิ้ง นำปัญหามาสู่ชุมชนโดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าที่แม้จะมีอัตราการแพร่ระบาดที่ลดลงแต่ยังปรากฏทุกปี (ไทยพีบีเอส, 2567)

ปัญหาสัตว์จรจัดในสังคมไทยมีความซับซ้อนในมิติสังคมวัฒนธรรมทำให้การออกแบบมาตรการในการควบคุมและดูแลสัตว์จรไม่มีประสิทธิภาพ การดูแลสัตว์จรจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาวไทย โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชน คำสอนทางศาสนาพุทธเน้นย้ำถึงความสำคัญของการแสดงความเมตตาต่อสัตว์ นี่เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ดูแลสัตว์ในชุมชนจึงมีพฤติกรรมการดูแลสัตว์จรจัด อย่างไรก็ตามรูปแบบการดูแลสัตว์มักเป็นแบบกึ่งกรรมสิทธิ์ (Semi-ownership) กล่าวคือผู้เลี้ยงมีการให้อาหารสัตว์จรจัดในชุมชนแต่ไม่ทำหมันและฉีดวัคซีนเนื่องจากถือว่าสัตว์ดังกล่าวไม่ใช่สัตว์เลี้ยงของตนเอง การเลี้ยงสัตว์แบบกึ่งกรรมสิทธิ์ทำให้ประชากรสัตว์จรจัดในชุมชนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ มาตรการในการจัดการสัตว์จรจัดบางอย่างยังได้รับการต่อต้านจากผู้เลี้ยงชาวพุทธ ทำให้ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในบางชุมชน เช่น การการุณฆาตและการทำหมันสัตว์ถูกมองว่าเป็นบาปเนื่องจากขัดต่อหลักศีลห้า ผู้ที่สนับสนุนมาตรการดังกล่าวจะถูกมองในแง่

ลบและมีความเชื่อว่าอาจได้รับความเจ็บไข้ได้ป่วยจากผลกระทบได้ นอกจากนี้มาตรการในการลงทะเบียนสัตว์แบบมีค่าใช้จ่ายก็ถูกวิจารณ์ว่าเป็นการผลักภาระให้กับผู้ดูแลสัตว์ (BBC Thai, 2018) เป็นต้น

ปัญหาสัตว์จรจัดเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากทั้งภาครัฐ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมปศุสัตว์ รวมถึงภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิสงเคราะห์สัตว์จรจัด มีการทำงานร่วมกับชุมชนในการควบคุมจำนวนประชากรสัตว์จรจัด ลดการแพร่ระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า และดูแลสัตว์จรจัดให้มีสวัสดิภาพที่เหมาะสม มูลนิธิสงเคราะห์สัตว์จรจัดมีความตระหนักในเรื่องการจัดการสวัสดิภาพให้สัตว์สูง มองเห็นเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เห็นเป็นเรื่องสำคัญแต่ไม่เร่งด่วนเท่า (ศรีณยู ภัคตวิงษ์, 2560) อย่างไรก็ตามการทำงานของมูลนิธิเหล่านี้ไม่ได้มีการประสานงานระหว่างต่างองค์กรซึ่งในบางกรณีนำไปสู่การดูแลสัตว์จรจัดที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Warawutsunthon, 2021) ในขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการดูแลสัตว์จรจัดตามกฎหมายไทย อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้าใจว่าการจัดการสวัสดิการให้สัตว์นั้นแม้สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน อีกทั้งการจัดการสวัสดิภาพให้สัตว์โดยภาครัฐยังต้องมีการประสานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น กรมปศุสัตว์ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีทรัพยากร เช่น สัตว์แพทย์ เป็นต้น

การทำงานร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคมเหล่านี้สามารถเป็นกุญแจสำคัญในการใช้ทรัพยากรในการจัดสรรให้สัตว์จรจัดได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม และชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับสัตว์จรจัดได้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานศึกษาชาติพันธุ์วรรณาเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องการจัดการสวัสดิการให้สัตว์จรจัดโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเปรียบเทียบกับภาคประชาสังคมในไทยยังมีจำนวนน้อย การผลิตงานวิจัยในเรื่องนี้จะช่วยให้ทำความเข้าใจความสามารถข้อจำกัด รูปแบบการทำงานร่วมมือขององค์กรในบริบทสังคมวัฒนธรรมของไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและทำให้สามารถนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ปฏิบัติเพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการดูแลและควบคุมสัตว์จรจัดในสังคม ชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่เผชิญปัญหาสัตว์จรจัด โดยเฉพาะจำนวนประชากรสุนัขจรจัด ซึ่งมีจำนวนประชากรอยู่ที่ประมาณ 262,901 ตัว อยู่ในลำดับที่ 5 ของจังหวัดที่มีจำนวนประชากรสุนัขจรจัดมากที่สุดในปี พ.ศ. 2559 รองลงมาจากกรุงเทพมหานคร นครราชสีมาและเชียงใหม่ (สำนักงานควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์, 2559) ชลบุรีเป็นเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจจึงทำให้มีมูลนิธิเพื่อสวัสดิภาพสัตว์มาประจำอยู่จำนวนมาก ซึ่งต่างทำงานเพื่อแก้ปัญหาสุนัขจรจัด เนื่องด้วยจำนวนประชากรสัตว์จรจัดในสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสุนัข และสุนัขถือเป็นสัตว์ที่เป็นพาหะสำคัญของโรคพิษสุนัขบ้า (Mitmoonpitak et al.,1998; Sriaroon et al.,2006; Wandeler et al.,1988) และสร้างความเป็นกังวลต่อชุมชนในเรื่องความปลอดภัยมากกว่าแมวโดยเปรียบเทียบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเข้าใจเรื่องการจัดการสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นโดยเปรียบเทียบกับภาคประชาสังคมคือมูลนิธิเพื่อสุนัขจรจัดในจังหวัดชลบุรี โดยผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาเทศบาลเมืองแสนสุข และมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ (The Man that Rescues Dogs: TMTRD) เทศบาลเมืองแสนสุขเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีที่มีความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด หนึ่งในนั้นคือมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2555 โดยนายไมเคิล เจมส์ เบนส์ เพื่อช่วยเหลือให้ที่พักพิงและการรักษาพยาบาลแก่สุนัขจรจัด โดยในปี พ.ศ.2560 มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ได้ทำหนังสือบันทึกความเข้าใจ หรือ MOU (Memorandum of Understanding) กับเทศบาลเมืองแสนสุข เพื่อจัดตั้งและบริหารศูนย์พักพิงเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ ในศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแสนสุข ในตำบลบางพระ โดยศูนย์พักพิงฯ มีขนาด 3,500 ตารางเมตร มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครและสัตวแพทย์ดูแลสุนัขประมาณ 750 ตัว นอกจากนี้มูลนิธิยังให้ความดูแลสุนัขจรจัดนอกศูนย์พักพิงอีกประมาณ 400 ตัว ผู้วิจัยเชื่อว่าการทำศึกษาคือความร่วมมือระหว่างเทศบาลแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์จะช่วยให้นักวิจัยสามารถเข้าใจวิถีคิดเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มภาคประชาสังคมในจังหวัดชลบุรีได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เป็นฐานคิดในการแสวงหารูปแบบแนวทางในการดูแลสัตว์จรจัด ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เพื่อปรับปรุงระบบการดูแลสัตว์จรจัดให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้าใจของเทศบาลเมืองแสนสุขในจังหวัดชลบุรีต่อการจัดการสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด
2. เพื่อศึกษาความเข้าใจของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรีต่อการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ (The Man that Rescues Dogs:TMTRD) ในจังหวัดชลบุรี โดยมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

งานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิทยาชาติพันธุ์วรรณาในการฝังตัวเพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิในพื้นที่เทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ (The Man that Rescues Dogs Sanctuary:TMTRD) ในจังหวัดชลบุรี

2. ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรผู้หน้าที่จัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดสังกัดเทศบาลเมืองแสนสุข บุคลากรหรืออาสาสมัครผู้ทำหน้าที่จัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดสังกัดมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ และอาสาสมัครหรือผู้ดูแลสุนัขจรจัดในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ที่มีปฏิสัมพันธ์และ/หรือได้รับการบริการจากเทศบาลเมืองแสนสุขหรือมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์

งานวิจัยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะพิจารณาคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของงานวิจัยเพื่อสัมภาษณ์ โดยต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ มีอายุเท่ากับหรือมากกว่า 20 ปี บริบูรณ์ และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานกับหรือรับบริการจากเทศบาลเมืองแสนสุขหรือมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะดำเนินการไปจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว

3. ขอบเขตของระยะเวลา

จากแผนการดำเนินงาน งานวิจัยใช้เวลา 12 เดือน ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2567 ถึง 31 มกราคม พ.ศ. 2568

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยมุ่งทำความเข้าใจทัศนคติเข้าใจของเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์เกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด โดยหวังว่าผลการศึกษาจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์จรจัด อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมูลนิธิสงเคราะห์สัตว์จรจัด เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างในเชิงทัศนคติและกระบวนการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ และสามารถสร้างแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงเรื่องการจัดการบริการสาธารณะ มาตรการและกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและมูลนิธิสงเคราะห์สัตว์จรจัดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการควบคุมและจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์จรจัด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง ความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิ เดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ในจังหวัดชลบุรี โดยแบ่งสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของพื้นที่เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี
2. ข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ จังหวัดชลบุรี
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด
4. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. แนวคิดเกี่ยวกับมูลนิธิสงเคราะห์สัตว์จรจัด
6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อมูลพื้นฐานข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของพื้นที่เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี

เทศบาลเมืองแสนสุขเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เดิมชื่อว่า “สุขาภิบาลแสนสุข” มีพื้นที่ความรับผิดชอบ 12.5 ตารางกิโลเมตร ในวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 สุขาภิบาลแสนสุข ได้รับการยกระดับเป็นเทศบาลตำบลแสนสุข มีพื้นที่ความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นมาเป็น 20.268 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลแสนสุขทั้งตำบล บางส่วนของตำบลเหมือง และบางส่วนของตำบลห้วยกะปิ โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2531 ระบุไว้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาไว้ว่า “สุขาภิบาลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีสภาพอันสมควรยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ประกอบกับเห็นสมควรยกฐานะท้องถิ่นพื้นที่ใกล้เคียงสุขาภิบาลดังกล่าวที่มีประชากรหนาแน่นและมีรายได้ดีให้รวมเข้าเป็นเทศบาลตำบลแสนสุขด้วย (พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลแสนสุข, 2531, หน้า 6)”

ภายในระยะเวลา 13 ปี เทศบาลตำบลแสนสุขได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อการพัฒนาพื้นที่ในความรับผิดชอบจากหน่วยราชการต่างๆ อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, องค์การบริหารส่วนจังหวัด, กรมการปกครอง เป็นต้น จนได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากเทศบาลตำบลแสนสุขเป็นเทศบาลเมืองแสนสุข เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2544 โดยพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พ.ศ.

2544 ระบุไว้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาไว้ว่า “เทศบาลตำบลแสนสุขซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2531 มีสภาพความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น สมควรเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลเมืองแสนสุข จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้ (พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาลเมืองแสนสุข, 2544, หน้า 8)”

ในปัจจุบันเทศบาลเมืองแสนสุขมีชุมชนในความรับผิดชอบ 25 ชุมชน ประกอบด้วย 1. ชุมชนมณีแก้ว 2. ชุมชนดอนบน 3. ชุมชนบางแสนทาวเวอร์ 4. ชุมชนตาลล้อม1 5. ชุมชนตาลล้อม2 6. ชุมชนบ้านเหมือง 7. ชุมชนพัฒนา2 8. ชุมชนดอนนารา 9. ชุมชนวัดกลางดอน 10. ชุมชนแสนสุข 11. ชุมชนมาบะยม 12. ชุมชนท้ายตลาด 13. ชุมชนร่วมใจพัฒนา 14. ชุมชนบางแสนบน 15. ชุมชนหาดวอนนภา 16. ชุมชนบางเป้ง 17. ชุมชนหม่อม 18. ชุมชนโชคดี 19. ชุมชนสมใจนึก 20. ชุมชนหน้าเทศบาล 21. ชุมชนวัดแสนสุข 22. ชุมชนมุขแสนเจริญ1 23. ชุมชนมุขแสนเจริญ2 24. ชุมชนเขาสามมุข 25. ชุมชนบ้านแหลมแทน

เทศบาลเมืองแสนสุข (2566) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนต่างๆ ไว้ว่าโดยก่อนปีพ.ศ.2486 ชุมชนส่วนใหญ่ไม่เป็นที่รู้จักของคนภายนอก ยกเว้นชุมชนเขาสามมุข เพราะเป็นชุมชนเก่าแก่ประกอบอาชีพทางการประมงตั้งขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว “เขาสามมุขในสมัยนั้น มีลักษณะคล้ายเกาะริมฝั่งทะเล ตอนกลางเขา เป็นป่าดงดิบ เขิงเขาเป็นป่าแสม ป่าโกงกาง ชายฝั่งทะเลมีลิง และงูชุกชุมมาก ตรงหัวเขาด้านตะวันตก มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านใกล้เคียงนับถือคือ "เจ้าแม่สามมุข"” ชุมชนเก่าแก่อีกชุมชนหนึ่งคือ ชุมชนบ้านแหลมแทน ซึ่งตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างชายหาดบางแสนและเขาสามมุข เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวติดกับชายทะเล ชาวบ้านในอดีตจึงประกอบอาชีพประมง เลี้ยงหอยนางรม รวมถึงตีครกหินและค้าขาย ชุมชนที่ติดกับชายทะเลเริ่มมีความเจริญหนาแน่นขึ้นในช่วงประมาณปี พ.ศ.2486-2488 เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงคราม มาสร้างบ้านพักตากอากาศขึ้นทางด้านตะวันตกของเขาสามมุข และสร้างบ้านรับรองบุคคลสำคัญของรัฐบาลและอาศัยคนต่างประเทศ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี และบ้านพักสำหรับข้าราชการ รวม 13 หลัง ทำให้มีความจำเป็นต้องเวนคืนที่ดินส่วนหนึ่งจากชาวบ้านทั้งสิ้น 113 ไร่ เพื่อก่อสร้างถนนเชื่อมจากบางแสนไปเขาสามมุขโดยรอบ หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2503 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ได้สร้างบ้านรับรองของรัฐบาลขึ้นใหม่ที่แหลมแทน พื้นที่ชายหาดบางแสนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยประชาชนได้อาศัยพื้นที่ในการค้าขาย นำความเจริญมาสู่ชุมชน เช่น ชุมชนสมใจนึก ซึ่งแต่เดิมเป็นพื้นที่ที่คนจีนเข้ามาครอบครอง โดยสมัยก่อนสองข้างทางมักเป็นส่วนมะพร้าว มะนาวป่า สวนน้อยหน้า เนื่องจากคนในชุมชนประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นชาวนา เฒ่ามะพร้าว เฒ่าข้าวหลาม ทำน้ำตาลปึก น้ำตาลสด น้ำตาลโตนด และเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ เช่น เป็ด และหมู เป็นต้น ในสมัยที่ความเจริญยังเข้าไม่ถึง ชาวบ้านไม่สามารถเข้าถึงไฟฟ้าและน้ำปะปา และสัญจรโดยการเดินเท้าหรือปั่นจักรยานเป็นหลัก

อย่างไรก็ดี คนในชุมชนเริ่มมีอาชีพค้าขายตามหาดบางแสน เช่น ข้าวแกง น้ำตาลสด ข้าวหลาม มะพร้าวเผา โดยการหาบไปขาย จนชุมชนมีความเจริญขึ้นมีไฟฟ้าและน้ำประปาเข้าถึง และประชากรจากที่อื่นย้ายเข้ามาอยู่จึงขยายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น ความเจริญของชุมชนนำมาสู่การจัดตั้งเทศบาลตำบลแสนสุขในปี พ.ศ.2531 ซึ่งนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่การจัดการโครงสร้างและพื้นที่ของชุมชนเช่นกัน เช่น กรณีของชุมชนโชคดี โดยในปี พ.ศ. 2532 เทศบาลตำบลแสนสุขต้องการใช้พื้นที่บริเวณชายหาดบางแสน ซอย 10 ถนนบางแสนสาย 3 ในการตั้งสำนักงาน อย่างไรก็ตาม พื้นที่บริเวณดังกล่าวมีประชาชนปักหลักอาศัยเป็นชุมชนอยู่ก่อนแล้ว ประชากรในชุมชนประกอบอาชีพค้าขายโดยค้าขายหาบเร่บริเวณชายหาด ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและเล็งเห็นว่าบริเวณชายหาดเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีคนมาท่องเที่ยวซื้อหาของมากจึงปักหลักอยู่อาศัยและค้าขายบริเวณนี้ ทำให้เทศบาลตำบลแสนสุขได้พัฒนาพื้นที่ของเทศบาลที่ได้ซื้อไว้ในบริเวณใกล้เคียงและปรับพื้นที่ซึ่งแต่เดิมเป็นที่รกร้างให้ราบเรียบและโล่งเตียน และสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน ระบบประปาและไฟฟ้า และย้ายชุมชนนี้ไปยังบริเวณใหม่และตั้งชื่อว่า “ชุมชนโชคดี” โดยมีการจัดสรรพื้นที่เป็นแปลงแปลงละประมาณ 10 – 20 ตารางวา ให้ครอบครัวปลูกบ้านเรือนอยู่อาศัยได้ตามอัธยาศัย โดยเสียค่าเช่าที่ดินตารางวาละ 50 สตางค์ต่อเดือน มีการต่อสัญญาเช่าปีต่อปี นอกจากนี้เทศบาลตำบลแสนสุขได้จัดทำโครงการนำร่องต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เพื่อพัฒนาจุดท่องเที่ยวสำคัญ โดยเฉพาะพื้นที่ด้านตะวันออกของเขาสามมุขช่วงต่อจากศาลเจ้าแม่สามมุขขึ้นไปทางใต้ ชายหาดบางแสนตลอดแนว เขาสามมุขและพื้นที่ริมทะเลแหลมแท่น รวมถึงถนนไปอ่างศิลา และการพัฒนาปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวก และการประชาสัมพันธ์จุดท่องเที่ยว เช่น สถานที่พักผ่อนศูนย์ศึกษาธรรมชาติ, สวนสุขภาพ, ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

ในปัจจุบันเทศบาลเมืองแสนสุขมีอัตรากำลังรวมทั้งสิ้น 481 คน โดยจำแนกเป็นพนักงานเทศบาล 104 คน ลูกจ้างประจำ 14 คน และพนักงานจ้าง 363 คน มีหน่วยงานทั้งหมด 10 หน่วยงาน ประกอบด้วย 1. สำนักปลัดเทศบาล 2. กองการเจ้าหน้าที่ 3. กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ 4. กองช่าง 5. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 6. กองช่างสุขาภิบาล 7. กองการศึกษา 8. กองสวัสดิการสังคม 9. กองคลัง 10. หน่วยงานตรวจสอบภายใน โดยพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเทศบาลเมืองแสนสุขในการจัดระบบบริการสาธารณะในเขตพื้นที่ ดังนี้

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองแสนสุขตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 มาตรา 50 และ 53

1. รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
2. ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ

3. รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล

4. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
5. ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
6. ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
7. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
8. บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
9. หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล
10. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
11. ให้มีโรงฆ่าสัตว์
12. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้
13. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
14. ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ
15. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
16. ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองแสนสุขตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
4. การสาธารณสุขูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
5. การสาธารณสุข
6. การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของ

ท้องถิ่น

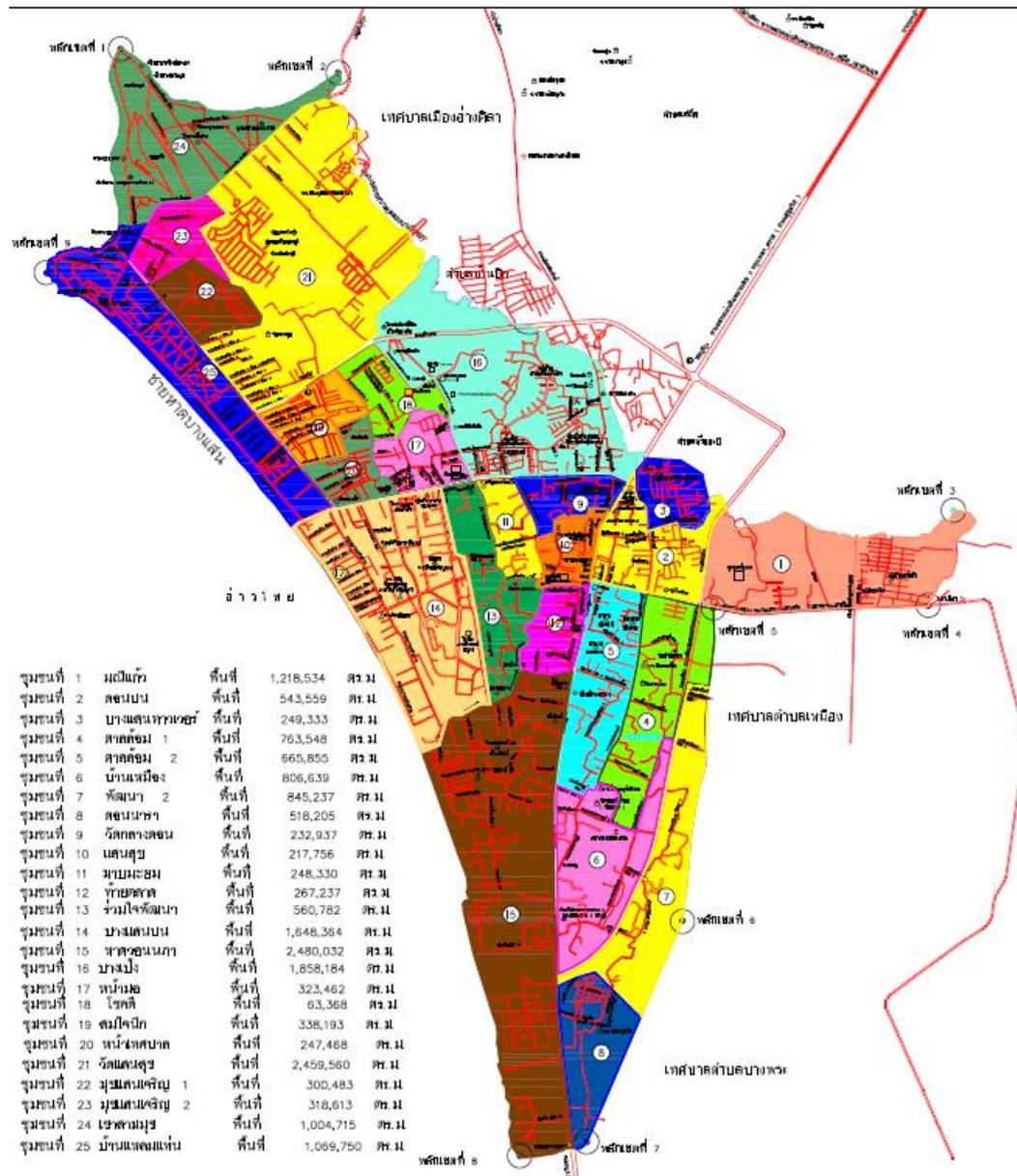
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
20. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัยโรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ
24. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
25. การผังเมือง
26. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
28. การควบคุมอาคาร
29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
31. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเทศบาลไว้หลายประการ บางข้อมีความคล้ายคลึงและสัมพันธ์กัน โดยเทศบาลเมืองแสนสุขได้ตีความว่าการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์จรจัดเป็นหนึ่งในบริการสาธารณสุขที่ตนมีหน้าที่จัดเพราะพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ได้ให้อำนาจเทศบาลไว้เป็นผู้ป้องกันและระงับโรคระบาด และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ระบุว่า

เทศบาลมีหน้าที่ควบคุมการเลี้ยงสัตว์ เทศบาลเมืองแสนสุขจึงมีการตั้งงบประมาณเพื่อจัดบริการ สาธารณะดังกล่าว โดยมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

ภาพ 1

แผนที่แสดงชุมชนในเทศบาลเมืองแสนสุข

หมายเหตุ: เทศบาลเมืองแสนสุข

ข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของมูลนิธิต่ออะแมนแดทเรสคิวิส์ตอกสีในจังหวัดชลบุรี

มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2555 โดยนายไมเคิล เจมส์ เบนส์ ชาวสวีเดน ผู้ย้ายจากระยองมาเปิดร้านอาหารที่บางแสน จังหวัดชลบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยในปี พ.ศ. 2554 ไมเคิลได้เริ่มช่วยเหลือสุนัขจรจัดบนท้องถนนหลังเลิกงาน โดยพาไปสุนัขจรจัดที่เจ็บป่วย ไปเข้ารับการรักษาที่สัตว์แพทย์โดยอาศัยเงินทุนส่วนตัว และความช่วยเหลือจากเพื่อนชาวต่างชาติ จากประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกาและอื่นๆ หลังจากนั้นไม่นาน ไมเคิลได้ก่อตั้งมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ (The Man That Rescues Dogs Foundation: TMTRD) โดยเขาดำรงตำแหน่งเป็น ประธานมูลนิธิ ปัจจุบัน มูลนิธิฯ มีสัตว์แพทย์ประจำจำนวน 3 คน และพนักงาน 40 คน

ในปี พ.ศ. 2555 มูลนิธิฯ มีการสร้างบ้านอุปถัมภ์ให้กับสุนัขจรจัดผ่านการเช่าบ้านและจ้างพนักงานดูแล แม้บ้านอุปถัมภ์จะเผชิญปัญหาถูกร้องเรียนจากชุมชน กระนั้นมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนผู้รักสัตว์ชาวต่างชาติในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสวีเดนซึ่งเป็นบ้านเกิดของนายไมเคิล ทำให้มีอาสาสมัครช่วยประชาสัมพันธ์และสนับสนุนทางการเงินและการเป็นอาสาสมัครให้กับมูลนิธิฯ เช่น ในปี พ.ศ. 2556 แอนนา แชนสเตอร์ม ได้สร้างสารคดีเกี่ยวกับมูลนิธิฯ เป็นต้น นอกจากนี้มูลนิธิฯ ยังได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากเทศบาลเมืองแสนสุข โดยเฉพาะจากนายกเทศมนตรีแสนสุข ณรงค์ชัย คุณปลื้ม ซึ่งเป็นผู้รักสุนัข ในการสร้างสถานพักพิงสำหรับสุนัขจรจัด และคลินิกรักษาสุนัขในราคาประหยัดสำหรับสัตว์จรจัด ผ่านการลงนามหนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (Memorandum of Understanding :MOU) ในปี พ.ศ. 2560 ทำให้เทศบาลเมืองแสนสุขอนุญาตให้มูลนิธิฯ ใช้ประโยชน์จากพื้นที่บางส่วนของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแสนสุขที่ซื้อไว้ในตำบลท่าพระในการจัดบริการศูนย์พักพิงเต็มรูปแบบให้กับสุนัขจรจัด นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างมูลนิธิฯ และเทศบาลเมืองแสนสุขมีส่วนสำคัญให้มูลนิธิฯ ขยายขีดความสามารถในการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด โดยจำนวนของสุนัขในความดูแลของมูลนิธิฯ มีการเพิ่มขึ้นตามลำดับ เช่น ในปี พ.ศ. 2561 มูลนิธิฯ มีสุนัขอยู่ภายใต้การดูแล 320 ตัว ประกอบด้วยสุนัขในศูนย์พักพิง 180 ตัว 60 ตัวที่บ้านอุปถัมภ์ และ 100 ตัว บนท้องถนน แต่ในปี พ.ศ. 2565 มูลนิธิฯ มีสุนัขอยู่ในความดูแล 1,100 ตัว โดย 700 ตัว อาศัยอยู่ในศูนย์พักพิง และ 400 ตัว บนท้องถนน เป็นต้น นอกจากนี้บริการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดของมูลนิธิฯ ก็มีความครบวงจรมากขึ้น เช่น มีคลินิกต้นทุนต่ำสำหรับรักษาสุนัขจรจัดของประชาชนทั่วไป ซึ่งเก็บค่าบริการบางส่วน มีการออกไปเยี่ยมเยียนโรงเรียนเพื่อประชาสัมพันธ์ และมีการเปิดให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมเรียนรู้หรือเป็นอาสาสมัครของมูลนิธิฯ ทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว ความสัมพันธ์ระหว่างมูลนิธิฯ กับชุมชนรักสัตว์ในต่างประเทศและเทศบาลเมืองแสนสุขส่งผลสำคัญให้มูลนิธิฯ สามารถดำรงอยู่รอดเพื่อจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด เช่น ในปี พ.ศ. 2563 มีการแพร่ระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งส่งผลต่อสถานะการเงินของมูลนิธิฯ แต่มูลนิธิฯ สามารถปรับตัวได้ เช่น ปรับเปลี่ยนบริการของ

คลินิกจากไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นคลินิกต้นทุนต่ำที่เก็บค่าบริการบางส่วน ใช้เทคโนโลยีโซเซียลมีเดียในการประชาสัมพันธ์ศูนย์พักพิงฯ และแสวงหาเงินบริจาคหรือสponseอร์ให้แก่สุนัขจรจัด เป็นต้น

ภาพ 2

ตราสัญลักษณ์ของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์

หมายเหตุ: จาก มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด

กระทรวงมหาดไทย (2562) จำแนกสุนัขจรจัดเป็น 3 ประเภท คือ 1) สุนัขมีเจ้าของแต่เจ้าของสุนัขขาดความรับผิดชอบ สุนัขมีความเป็นอยู่อย่างอิสระทำให้สามารถแก้ปัญหาได้เหมือนสุนัข

ที่ไม่มีเจ้าของ 2) สุนัขที่มีผู้ให้อาหาร แต่ไม่มีผู้รับผิดชอบควบคุมดูแล สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ 3) สุนัขที่ไม่มีเจ้าของ ไม่มีผู้ใดควบคุมและสามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ

Toukhsati et al. (2012) อธิบายว่าวัฒนธรรมการดูแลสัตว์จรจัดของไทยมีรากฐานมาจากของชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิมและความเชื่อในเรื่องพุทธศาสนาทำให้สังคมไทยมีความอดทนต่อสัตว์จรจัด อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมนี้ส่งผลให้ระบบการจัดการสัตว์ไม่ได้มีการพัฒนา ผู้ดูแลสัตว์ในไทยมักจะดูแลสัตว์โดยการให้อาหารแต่ไม่ได้มีการทำหมัน โดยที่กลุ่มดูแลให้สัมภาษณ์ที่วิจัยว่าเหตุผลที่ไม่ได้ทำหมันเนื่องจากตนเองนั้นไม่ใช่ผู้ดูแลหลัก ยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการกลายเป็นเมือง (Urbanization) ทำให้ชุมชนไทยเริ่มมองการเลี้ยงสัตว์แบบเชิงกิจกรรมสิทธิ์ในแง่ลบเพราะสร้างปัญหาให้กับชุมชน (Bansomdej Poll, 2018) เช่น พาหะโรคพิษสุนัขบ้า ซ้ำภายในที่สาธารณะ บุกรุกพื้นที่ส่วนบุคคล มลภาวะเรื่องเสียงและกลิ่น และปัญหาสัตว์ทำร้ายมนุษย์ เป็นต้น รูปแบบการดูแลสัตว์ในเชิงกิจกรรมสิทธิ์ (Semi-ownership) นี้เป็นที่แพร่หลายในสังคมไทย มักพบเห็นในหมู่ชนชั้นแรงงาน หรือชุมชนในต่างจังหวัด รูปแบบการเลี้ยงสัตว์แบบกิจกรรมสิทธิ์นี้มีลักษณะคือเป็นการเลี้ยงสัตว์นอกบ้านแบบปล่อย และมีความคลุมเครือในกรรมสิทธิ์เหนือตัวสัตว์ ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงกับสัตว์มีความยืดหยุ่น อย่างไรก็ตาม การดูแลสัตว์ในลักษณะดังกล่าวทำให้มีสัตว์ไม่ได้รับการดูแลเป็นจำนวนมากและถูกทอดทิ้งไว้ในชุมชน

พุทธศาสนานิกายเถรวาทมีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมไทยมาทุกยุคสมัยเพราะมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้โครงสร้างสถาบันสงฆ์และคำสอนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของไทย (Jory, 2002, 2016; Tambiah, 1976; Jackson, 2003) อิทธิพลของพุทธศาสนาโดยเฉพาะความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสังสารและเรื่องบาปบุญคุณโทษ ส่งผลสำคัญต่อรูปแบบการปฏิสัมพันธ์และการดูแลสัตว์จรจัดของสังคมไทย ทำให้การเลี้ยงดูสัตว์ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่า สัตว์บ้านเป็นวิถีปฏิบัติที่ควรกระทำของชาวพุทธที่ดีเพราะความเชื่อเรื่องการกลับชาติมาเกิดทำให้ชาวพุทธเชื่อว่าสัตว์มีกรรมผูกพันกับตนมาแต่ชาติปางก่อนจึงได้มาดูแลกันในชาติปัจจุบัน นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องบาปบุญยังเป็นตัวจัดลำดับความสัมพันธ์แบบมีลำดับชั้น (Hierarchy) โดยสัตว์จะมีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ เป็นหน้าที่ทางศีลธรรมของมนุษย์ที่จะแสดงออกต่อสัตว์ด้วยความเมตตาสงสาร ถือเป็นการทำงานบุญกุศลต่อสัตว์ เช่น งานวิจัยของ Cohen (2013) เกี่ยวกับการเลี้ยงเสือในวัดไทย โดยเชื่อว่าเสือซึ่งเป็นสัตว์ป่าสามารถเชื่องได้ด้วยการเลี้ยงดูภายใต้หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาที่เน้นความเมตตาและไม่ใช้ความรุนแรง และสัตว์ป่าจะสามารถไปเกิดในภพภูมิที่สูงกว่าในปัจจุบันได้เพราะได้ฟังธรรมะในวัด

เนื่องจากสังคมไทยคุ้นชินกับการเลี้ยงสัตว์ที่อิงกับคำสอนทางพุทธศาสนาที่ปฏิเสธการกระทำความรุนแรงต่อสัตว์ การควบคุมสัตว์จรจัดบางรูปแบบจึงได้รับการต่อต้านจากชุมชนผู้รักสัตว์ เช่น การการรณรงค์ เป็นต้น การรณรงค์และจัดการสวัสดิภาพผ่านการฉีดวัคซีนพิษสุนัขบ้า ทำหมัน

และหาบ้านให้สัตว์จรจัดจึงเป็นที่นิยมในสังคมไทยเพราะไม่ขัดกับหลักศีลธรรมเมื่อเทียบกับการการุณฆาต เช่น งานวิจัย Toukhsati et al. (2015) ค้นพบว่าผู้ดูแลสุนัขและแมวจรจัดที่นับถือศาสนาพุทธยินยอมให้สัตว์ในความดูแลของตนเข้ารับการทำหมัน แม้ว่าการทำหมันจะไม่สอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนา แต่ก็ไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้ดูแลปฏิเสธการทำหมันสัตว์จรจัด

การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดเกี่ยวข้องกับสัตว์แพทย์ ซึ่งศาสตร์แขนงนี้เริ่มมีการจัดการเรียนการสอนแบบวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 18 ณ ประเทศฝรั่งเศส ก่อนแพร่กระจายไปยังประเทศอื่นๆในทวีปยุโรป (Bones & Yeates, 2012; Swabe, 1999) ประเทศไทยได้รับเอาแนวคิดและจัดตั้งสถาบันที่สอนวิชาสัตวแพทย์ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 สัตวแพทย์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและป้องกันการระบาดของโรคติดต่อในสัตว์และจากสัตว์สู่คน (Collier et.al, 2004) ตั้งแต่ช่วงกลางศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา บทบาทของสัตวแพทย์ขยายจากแวดวงปศุสัตว์มายังสัตว์เลี้ยงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่ทำให้ผู้คนโดยเฉพาะในประเทศอุตสาหกรรมมีทัศนคติต่อสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนและครอบครัว สัตวแพทย์จึงกลายเป็นส่วนสำคัญในความสัมพันธ์สามเส้า (Triadic relationship) ระหว่างสัตวแพทย์ ผู้เลี้ยงและสัตว์เลี้ยง (Coombes, 2005; Sanders, 1995) เนื่องจากประเทศไทยมีปัญหาเรื่องสัตว์จรจัด สัตวแพทย์ไทยจึงมีบทบาทสำคัญในการควบคุมประชากรสัตว์จรจัดและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า สัตวแพทย์ไทยบางกลุ่มทำงานร่วมกับมูลนิธิสงเคราะห์สัตว์จรจัด หรือจัดตั้งโครงการทำหมันสัญจรโดยตนเอง

งานจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างความไม่เท่าเทียมในสังคม งานวิจัย Jun (2024) งานจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัดมีความสัมพันธ์กับสิทธิและการกดขี่แรงงานของผู้หญิงในงานดูแล โดยงานวิจัยได้สำรวจการทำงานเป็นอาสาสมัครของผู้หญิงในมูลนิธิสงเคราะห์สัตว์ในประเทศเกาหลีใต้ซึ่งเป็นงานที่มีความหนักหน่วงทางกายและใจ เพราะเพื่อที่จะแสวงหาการสนับสนุนและเงินบริจาคมาดูแลสุนัขที่ถูกนิยามเป็นกลุ่มเปราะบางได้ กลุ่มอาสาสมัครผู้หญิงต้องจัดวางปฏิบัติการและเรือนร่างของตนใต้ความคาดหวังของสังคมในฐานะผู้หญิงที่มีศีลธรรม การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดจึงมีความเป็นการเมืองที่เกี่ยวข้องกับระบบบิดาธิปไตยและทุนนิยมซึ่งนิยามว่าผู้หญิงควรจะทำหน้าที่ผู้ดูแลที่ตีแบบใด ในหลายสังคมผู้หญิงมักจะเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการทำงานการกุศลหรือบริจาคเพื่อมูลนิธิท้องถิ่น (อาทิ Andreoni & Vesterlund, 2001; Piper & Schnepf, 2008; Ranganathan & Sen 2012) เนื่องจากโครงสร้างความไม่เท่าเทียมในสังคมมักผลักภาระงานเกี่ยวกับดูแลและจัดสวัสดิภาพให้เป็นหน้าที่ของผู้หญิงหรือชนกลุ่มน้อยในสังคมเพราะคนเหล่านี้อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเปราะบางที่ต้องการการดูแล ดังนั้นการมองเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดจึงไม่ควรมองเป็นเรื่องกิจกรรมกุศลอย่างเดียวเพราะจะเป็นการกลบฝังความไม่เท่าเทียมทางสังคม ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปให้มีความเท่าเทียมมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีกรณีศึกษาของ Narayanan (2016) เรื่องระบบการจัดการสุนัขจรจัดในเมืองใหญ่ของอินเดียว่าเป็นผลผลิตของลัทธิ

ล่าอาณานิคม (Colonialism) และการพัฒนาเมืองแบบไม่เป็นทางการ (Informality) ที่ไม่เป็นไปตามการจัดปกครองเมืองของรัฐ (Urban Governance) อาทิ ประชากรแฝง สิ่งปลูกสร้างหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบไม่เป็นทางการที่ไม่เป็นไปตามการวางผังเมืองของรัฐ เป็นต้น พื้นที่ของเมืองที่มีการปะทะปฏิสัมพันธ์ของสองแนวคิดทำให้สัตว์จรจัดสัตว์ถูกเบียดขับ ไร้สิทธิ ถูกกระทำความรุนแรงและขับไล่ออกจากพื้นที่คล้ายกับที่จักรวรรดินิยมจัดการกับเรือนร่างของชนกลุ่มน้อย พื้นที่ของเมืองคือพื้นที่ขอบธรรมของมนุษย์ที่จะจับจองไม่ใช่ของสัตว์ ดังนั้นโครงสร้างทางสังคมจึงควรเปลี่ยนแปลง เช่นการนำแนวคิดสัตว์สถานะรองในเมือง (Subaltern Animism) มาประยุกต์ใช้เพื่อให้ช่วยให้สถานะความเป็นผู้กระทำการและสิทธิในพื้นที่ของสัตว์ได้ถูกรับรู้และได้รับความเป็นธรรม เช่นเดียวกับแนวคิดแบบพลเมืองสถานะชั้นรองในเมือง (Subaltern Urbanism) ซึ่งช่วยให้กลุ่มคนชายขอบสามารถเรียกร้องความเป็นธรรมและการรับรู้ว่าเขามีสิทธิในพื้นที่เช่นเดียวกับกลุ่มชนชั้นนำ

แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทย (2562) ระบุว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยเจ้าพนักงานท้องถิ่น สัตวแพทย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการป้องกันและระงับโรคติดต่อหรืออำนาจหน้าที่ด้านการสาธารณสุข ตาม (1) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (2) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (3) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (4) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 และ (5) พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 การทอดทิ้งสัตว์ในที่สาธารณะ เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และจัดสวัสดิการอย่างเหมาะสมให้สัตว์ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 29 และมาตรา 30 ที่ให้อำนาจหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันและควบคุมสุนัขจรจัดในที่หรือทางสาธารณะโดยการกักขัง รอผู้มารับ ขยายทอดตลาดหรือทำลายได้ตามความเหมาะสม

เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ใต้การกำกับดูแลจากกระทรวงมหาดไทย และการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์จรจัดนั้นเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักเผชิญข้อจำกัดทางด้านโครงสร้างและการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น การจัดหาวัคซีนและจัดทำสถานพักพิงสุนัขจรจัด ในปี พ.ศ. 2562 กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2562 เพื่อช่วยแก้ไขและบรรเทาอุปสรรค (พัชรินทร์ สิริสุนทรและคณะ, 2563)

อย่างไรก็ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐอื่นๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด กรมปศุสัตว์ เป็นต้น ในการสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากร

ในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ การดูแลสัตว์จรจัดจำเป็นต้องมีการบูรณาการกับภาคส่วนประชาสังคมอย่างขาดไม่ได้ เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเข้าใจด้านการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์ของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

โททส์น มาลา (2561) อธิบายว่า การจัดการปกครอง (Governance) เป็นโมโนทัศน์ที่จัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของภาครัฐในการจัดบริการสาธารณะกับภาคส่วนต่างๆในสังคม เช่น เอกชน ประชาสังคม เป็นต้น ซึ่งการจัดการปกครองนั้นมีความเปลี่ยนแปลงตามแต่ละยุคสมัย ในช่วงศตวรรษที่ 19 การจัดการปกครองเน้นการขยายตัวของระบบราชการ ระบบราชการมีบทบาทหลักในการกำหนดและนำนโยบายไปปฏิบัติ มีลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจในการจัดการสาธารณะไว้ที่รัฐ ซึ่งมีข้อวิพากษ์วิจารณ์เรื่องประสิทธิภาพ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Osborne, 2010; Pestoff, 2010) อย่างไรก็ตาม ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม มีความซับซ้อนมากขึ้นทำให้การจัดการปกครองแบบดั้งเดิมที่มีรัฐเป็นตัวแสดงหลักไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ภาคประชาสังคมและภาคเอกชนมีบทบาทมากขึ้นในการจัดการสาธารณะ ประชาชนมีความต้องการความเปลี่ยนแปลงในการจัดการสาธารณะให้มีความยืดหยุ่น รวดเร็ว มีการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 มีแนวคิดการจัดการปกครองแบบใหม่ (New Public Governance) ที่มีลักษณะสำคัญคือการลดบทบาทของภาครัฐในการจัดการสาธารณะลง และเพิ่มบทบาทให้แก่ภาคสังคม หรือรัฐนำแนวคิดในการจัดการของภาคส่วนสังคมอื่นมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการจัดการปกครองของรัฐ เช่น การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) ที่เน้นประสิทธิภาพ ความโปร่งใส การเคารพในกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

นอกจากนี้ทิศทางของการจัดการปกครองแบบใหม่ยังเน้นการกระจายอำนาจและสร้างเครือข่ายระหว่างภาครัฐ ประชาสังคมและเอกชนเพื่อเปิดโอกาสให้มีการยกระดับการจัดบริการสาธารณะ โดยกิจการสาธารณะไม่ได้ผูกขาดการกำหนดและการนำไปปฏิบัติอยู่ที่รัฐแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งแนวคิดนี้มีการนำไปประยุกต์ในการจัดปกครองท้องถิ่น (Local Governance) เช่น การมีภาคีเครือข่ายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและความโปร่งใส มีการตอบสนองต่อประชาชนเหมือนลูกค้า และมีระบบการเชื่อมโยงทางสังคม (Socio-cybernetic System) ที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมและการสร้างความร่วมมือกับภาคสังคมในการกำหนดการจัดบริการสาธารณะ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคสังคมส่วนต่างๆ (Cheema, 2005)

แนวคิดเกี่ยวกับมูลนิธิไม่แสวงหากำไร

ประเทศไทยมีภาคประชาสังคมที่ทำงานอาสาสมัครเพื่อส่งเสริมสิทธิและจัดสวัสดิภาพให้สตรีโดยมีทั้งแบบจัดตั้งเป็นมูลนิธิตามกฎหมายและแบบโครงการอาสาที่ไม่มีจัดตั้งตามกฎหมาย เช่น โครงการทำหมันสัญจรของกลุ่มสตรีแพทย์ เป็นต้น โดยมูลนิธิและโครงการอาสาเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนคนรักสตรีรวมถึงสังคมไทยโดยรวมเนื่องจากวัฒนธรรมการบริจาคเป็นส่วนสำคัญของอัตลักษณ์คนไทย (Kanchanachitra, 2014) ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ ได้ทำการศึกษาข้อมูลสถิติการใช้จ่ายของครัวเรือนไทยในระหว่างปี พ.ศ. 2552-2560 และพบว่า 96% ของครัวเรือนไทยบริจาคให้กับการกุศล การบริจาคถือเป็นการทำบุญในทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่สำคัญในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของพลเมืองรัฐชาติไทย (Winichakul, 2015) เมื่อสังคมไทยผ่านกระบวนการกลายเป็นสังคมเมือง (Urbanization) การบริจาคให้กับองค์กรการกุศลและมูลนิธิที่ไม่ใช่วัดกลายเป็นช่องทางสำคัญของคนไทยในเมืองในการทำบุญ จุดแข็งของมูลนิธิเหล่านี้คือความรวดเร็ว ใกล้ชิดประชาชนเนื่องจากโครงสร้างการทำงานที่ไม่ซับซ้อนเท่าระบบราชการ ทำให้การทำงานของมูลนิธิเป็นที่นิยมเพราะตอบสนองต่อความเฉพาะเจาะจงของการทำกุศลของผู้คนได้อย่างทันที่เข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เช่น มูลนิธิสตรีจรจัดในจังหวัดต่างๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการช่วยเหลือสตรีของคนท้องถิ่นโดยตรง เป็นต้น นอกจากนี้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมยังทำให้ประเภทของของบริจาคช่องทางประชาสัมพันธ์และช่องทางบริจาคมีความหลากหลาย ทำให้การสนับสนุนมูลนิธิสตรีในท้องถิ่นสามารถทำได้ง่ายและสะดวกสบายมากขึ้น มูลนิธิกลายเป็นตัวแสดงที่สำคัญในท้องถิ่นในเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้สตรี

McGuirk (2019) ศึกษาการเติบโตขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Nongovernmental organizations: NGOs) ในฐานะผู้จัดการสวัสดิการให้แก่สังคมในสังคมสมัยใหม่และพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวโน้มการขยายตัวของแนวคิดเสรีนิยมสมัยใหม่ (Neoliberalism) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ประเทศที่สมานานแนวคิดเสรีนิยมใหม่ เช่น สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรมีการลดบทบาทและค่าใช้จ่ายในด้านสวัสดิการลงและให้ระบบตลาดของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามามีบทบาทแทน สภาพแวดล้อมที่รัฐลดบทบาทของตนในฐานะรัฐสวัสดิการลงทำให้มีการเติบโตขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Fisher, 1997) อย่างไรก็ตามบริบทของสังคมไทยนั้นอิทธิพลของแนวคิดเสรีนิยมใหม่มีเป็นบางส่วนเท่านั้น ปัจจัยสำคัญสำหรับการเติบโตขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในไทยคือแนวคิดการพัฒนาเชิงพุทธ เช่น เศรษฐกิจพอเพียง (ดูเพิ่มเติม Elinoff, 2014) ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ในมุมมองนี้อาจกล่าวได้ว่ารัฐไทยได้อาศัย “ชุมชน” ซึ่งหมายถึงรวมถึงองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรอย่างมูลนิธิด้วยมาทำหน้าที่แก้ไขปัญหาลดและจัดสรรสวัสดิการให้กับ

ชุมชนซึ่งทำให้รัฐไม่ต้องริบมาแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นที่มาของความขาดแคลนสวัสดิการใน มิติดังกล่าว (Nelson, 1968; Waldron, 1986)

Banks et al. (2015) วิเคราะห์บทบาทขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรไว้ว่าเริ่มมี บทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะตั้งแต่ยุคหลังสงครามเย็นและเป็นหนึ่งในตัวแสดงสำคัญ ของการจัดการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) อย่างไรก็ตามก็ตั้งคำถามว่าไม่แสวงหาผลกำไรเผชิญ ความท้าทายในการจัดการประเด็นที่เป็นปัญหาความไม่เท่าเทียมที่ยังรากลึก เนื่องจาก การเปลี่ยนทางทางสังคมหรือการเมืองเชิงโครงสร้างที่ยั่งยืนในระยะยาวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการ ทางการเมือง แต่องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรก็ให้ความสำคัญมากกว่ากับผลลัพธ์ระยะสั้นและความ คุ่มค่าของเงินเนื่องจากต้องพึ่งพาเงินบริจาค

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมปอง เจริญสุข (2556) ศึกษาการจัดการสุขนัชรจัดในเขตเทศบาลตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยงานวิจัยค้นพบว่านอกจากการทอดทิ้งสุขนัชรของผู้เลี้ยงแล้ว หนึ่งใน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเพิ่มจำนวนประชากรของสุขนัชรจัดคือการผสมพันธุ์กันเองของสุขนัชรจัด ซึ่งจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นของสุขนัชรนั้นส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพของประชาชน เช่น การถูก สุขนัชรทำร้าย หรือความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคพิษสุขนัชรบ้า มลภาวะทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจาก เสี่ยง สิ่งปฏิภูลและการค้ำยเชื้อยยะ เป็นต้น โดยเทศบาลตำบลบางเสร่ได้อาศัยมาตรการในการควบคุม ประชากรสุขนัชรจัดหลายรูปแบบ เช่น การฉีดวัคซีนพิษสุขนัชรบ้าและการทำหมัน รวมถึงการย้ายสุขนัชร จัดมาดูแลในสถานที่เลี้ยงของหน่วยศูนย์ฝึกทหารใหม่ นอกจากนี้เทศบาลตำบลบางเสร่ยังบังคับใช้ กฎหมายผ่านการออกประกาศเขตควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสุขนัชรที่ห้ามการปล่อยสุขนัชรในเขตควบคุม หรือสถานที่สาธารณะ เป็นต้น

ศรีณยู ภัคดีวงศ์ (2560) ศึกษาการแก้ปัญหาสุขนัชรจัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี ค้นพบว่างบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการ จัดสวัสดิภาพและควบคุมประชากรสัตว์จรจัดเนื่องจากความใกล้ชิดที่มีกับประชาชน อย่างไรก็ตามก็ดี แนวนโยบายของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดศักยภาพ รูปแบบและทิศทางในการจัดบริการ สาธารณะ นอกจากนี้ขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีอิทธิพลสำคัญในการกำหนดทิศ ทางการแก้ไขปัญหาสุขนัชรจัด โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดกลางและเล็กอาจไม่สามารถ ดำเนินการแก้ไขปัญหาสุขนัชรจัดโดยลำพังได้ ต้องอาศัยการบูรณาการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา

ปริญญาวัน ชมเสวก (2563) ทำการศึกษาบทความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติของ กฎหมายกับการแก้ไขปัญหาสุขนัชรจัดของหน่วยงานราชการ โดยการทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ สอบสวนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยงานวิจัยค้นพบว่า ปัญหาประชากรสุขนัชรจัดนอกจาก

เกิดจากการขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบของประชาชนผู้เลี้ยงสุนัข เช่น มีการนำสุนัขไปซ่อนเพื่อหลบเลี่ยงการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐขาดทักษะและประสบการณ์ในการรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสุนัขจรจัดอย่างมีระบบและรอบด้าน เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ และอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด อาทิ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติป้องกันและการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พัชรินทร์ สิริสุนทรและคณะ (2563) ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแผนชุมชนเพื่อการจัดการสุนัขเลี้ยงปล่อยและสุนัขจรจัด ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ใช้เครื่องมือวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่เทศบาลและประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน โดยงานวิจัยค้นพบว่าปัญหาในการจัดการสุนัขจรจัดสามารถจำแนกได้ 3 ระดับ คือ (1) ระดับปัจเจกบุคคล อาทิ การขาดจิตสำนึกของผู้เลี้ยง (2) ระดับองค์กร อาทิ การบูรณาการกลยุทธในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชนฯ ในโรงเรียน วัด หน่วยงานราชการและพื้นที่สาธารณะ และ (3) ระดับโครงสร้าง เช่น ระเบียบด้านการเงินซึ่งส่งผลกระทบต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เช่น การทำวัคซีนและการสร้างสถานพักพิงสุนัขจรจัด ซึ่งเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ได้พยายามแก้ไขปัญหาทั้งสามระดับโดยการใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั่วพื้นที่ในกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนฯ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสุนัขจรจัดในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมให้การจัดการประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสุนัขชุมชนได้อย่างเข้มแข็งในระยะยาว เช่น การประมาณการจำนวนประชากรสุนัขจรจัด การพัฒนาระบบการกำกับดูแล การใช้พื้นที่สาธารณะในการขับเคลื่อนกิจกรรมของจิตอาสา การโค้ชโดยภาคีเครือข่ายเกี่ยวกับสุนัขของชุมชนและผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ภายนอกชุมชน

ธนากร คำภีมาบุตร (2565) ทำการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสุนัขจรจัดเพื่อลดปัญหาสุนัขจรจัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิจัยใช้แบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถามและข้อมูลเชิงคุณภาพจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยงานวิจัยค้นพบว่าแนวทางบริหารจัดการเพื่อลดปัญหาสุนัขจรจัดในทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า คือการทำหมัน การจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่เจ้าของสุนัขเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องความรับผิดชอบ และการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัข

มนันยา ชมเชย (2566) ศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อการสงเคราะห์สุนัขของขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบโซเชียลมีเดีย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโซเชียลมีเดียขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร โดยงานวิจัยค้นพบว่าเทคโนโลยี

สารสนเทศอย่างเฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือสุนัข โดยองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรมีการใช้ช่องทางการสื่อสารในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารและเนื้อหาเพื่อจูงใจผู้ติดตามให้มีทัศนคติเข้าอกเข้าใจต่อการสงเคราะห์สุนัข การรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านเนื้อหาที่ใช้ภาษาเรียบง่าย มีการใช้คำพูดแทนความรู้สึก มีภาพประกอบ นอกจากนี้ช่องทางการสื่อสารโซเชียลมีเดียยังอำนวยความสะดวกในการบริจาคเงินช่วยเหลือ เช่น การแสกนบริจาคผ่านคิวอาร์โค้ด เป็นต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาเรื่อง เข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังต่อไปนี้

1. เทศบาลฯ หมายถึง เทศบาลเมืองแสนสุข
2. มูลนิธิฯ หมายถึง มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ (The Man that Rescues Dogs Sanctuary: TMTRD)
3. ชุมชน หมายถึง ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จำนวน 25 ชุมชน
4. ผู้ดูแลสุนัขจรจัด หมายถึง ประชาชนผู้ดูแลสุนัขจรจัดที่รับการจัดสวัสดิภาพโดยเทศบาลเมืองแสนสุขและหรือมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรี
5. การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด หมายถึง บริการสาธารณะที่เทศบาลเมืองแสนสุขและ/หรือมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรีจัดให้แก่สุนัขจรจัดและสุนัขของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข ประกอบด้วย บริการทำหมัน บริการฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า และบริการหยอดยากำจัดปรสิตภายนอก บริการปรึกษาและรักษาสุนัขเจ็บป่วย ทั้งรูปแบบที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายและเสียค่าใช้จ่าย
6. หนังสือบันทึกความเข้าใจ หมายถึง หนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (Memorandum of Understanding: MOU) ระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกสีในจังหวัดชลบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์สังคมอย่างเป็นองค์รวม โดยผู้วิจัยเข้าไปฝังตัวและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในวิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา เครื่องมือนี้ดั่งกล่าวเน้นความสำคัญของประสบการณ์ของผู้วิจัยในภาคสนามผ่านการสังเกตและมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรม ดังนั้นจึงเป็นเครื่องมือที่มีความยืดหยุ่น ลื่นไหล ซึ่งมีจุดแข็งทำให้ผู้วิจัยสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการลงพื้นที่ตามแต่ระดับความลึกของประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในวัฒนธรรมเพื่อทำความเข้าใจระบบคิด ความเชื่อ ทักษะคิด ค่านิยมของวัฒนธรรมนั้นๆ และนำมาถ่ายทอดโดยการพรรณนาโดยละเอียด โดยรูปแบบวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณาที่ผู้วิจัยใช้ในงานศึกษานี้เป็นรูปแบบหลายสนาม (Multi-sited Ethnography) ที่เหมาะสมกับการศึกษาพื้นที่วิจัยที่มีขนาดใหญ่ ผู้คนและสัตว์มีการเคลื่อนไหว รูปแบบหลายสนามจะมีประสิทธิภาพในการติดตามพลวัตและความเชื่อมโยงกันของวิถีปฏิบัติ วัฒนธรรมและระบบความคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด

งานวิจัยมีระยะเวลา 12 เดือน ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2567 ถึง 31 มกราคม พ.ศ. 2568 แบ่งวิธีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีทั้งสิ้น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาความเข้าใจของเทศบาลเมืองแสนสุขในจังหวัดชลบุรีต่อการจัดการสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการจดบันทึกภาคสนาม (Fieldnote) เป็นแบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ระยะที่ 2 เพื่อศึกษาความเข้าใจของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกสีในจังหวัดชลบุรีต่อการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการจดบันทึกภาคสนาม (Fieldnote) เป็นแบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ในการศึกษาวิจัยเรื่องความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกสีในจังหวัดชลบุรี ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการเก็บคือข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและประสบการณ์ในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด โดยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในวิธี

วิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา เครื่องมือดังกล่าวเน้นความสำคัญของประสบการณ์ของผู้วิจัยในภาคสนาม ผ่านการสังเกตและมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรม ดังนั้นจึงเป็นเครื่องมือที่มีความยืดหยุ่น ลื่นไหล ซึ่งมีจุดแข็งทำให้ผู้วิจัยสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการลงพื้นที่ตามแต่ระดับความลึกของประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัย ดังนั้นแล้วแม้กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยหลักจะเป็นบุคลากรของเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ อย่างไรก็ตาม วิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณามีความยืดหยุ่นให้ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มอาสาสมัครและผู้ดูแลสุนัขจรจัดกลุ่มอื่นๆที่ปฏิสัมพันธ์และรับบริการจากสองกลุ่มเป้าหมายหลักดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อมูลจากกลุ่มดังกล่าวช่วยเติมเต็มบริบททางสังคมและวัฒนธรรม มิติทางประวัติศาสตร์และความซับซ้อนของการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดในพื้นที่ทำการของทั้งสององค์กรที่งานวิจัยต้องการศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้รู้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) บุคลากรของเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี (2) บุคลากรและ/หรืออาสาสมัครของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ (The Man that Rescues Dogs: TMTRD) จังหวัดชลบุรี และ (3) ผู้ดูแลสุนัขจรจัดที่ได้รับบริการการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดจากเทศบาลเมืองแสนสุขและ/หรือมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ โดยงานวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ทำให้ได้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของการวิจัย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะดำเนินการไปจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว

1.1. เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusions Criteria) ผู้ให้ข้อมูลหลักดังต่อไปนี้

1.1.1. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ อายุเท่ากับหรือมากกว่า 20 ปี บริบูรณ์

1.1.2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน/รับบริการจากเทศบาลเมืองแสนสุขและ/หรือมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ ให้แก่สุนัขจรจัด

1.1.3. แสดงความสมัครใจและยินยอมให้ข้อมูลกับผู้วิจัย

1.2. เกณฑ์การคัดออก (Withdraw Criteria) ได้แก่

1.2.1. ขอดอนตัวไม่เข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา

1.2.2. มีการเจ็บป่วยที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการวิจัยได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ผู้วิจัย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และอุปกรณ์ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1. ผู้วิจัย เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นลักษณะประเด็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questions) ซึ่งผู้วิจัยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างประเด็นคำถาม และตรวจทานโดยผู้เชี่ยวชาญ

2.2.2. แบบบันทึกภาคสนาม (Fieldnote) เป็นแบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation)

2.3. อุปกรณ์ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก และปากกา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีรายละเอียดการเก็บข้อมูล ดังนี้

3.1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เช่น คำสัมภาษณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย บันทึกภาคสนาม เป็นต้น

3.2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เช่น ข้อมูลกฎหมาย เอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

4. การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมการวิจัย

การวิจัยยึดหลักการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของการศึกษาวิจัยในมนุษย์ ดำเนินการตรวจสอบจริยธรรมในการวิจัย โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยบูรพา ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน วิธีการวิจัย และรายละเอียดต่างๆ โดยเน้นย้ำถึงหลักการความสมัครใจ (Voluntariness) ความยินยอม (Consent) การรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมวิจัย (Privacy) และการเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ (Confidentiality) เพื่อทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมการวิจัยว่าข้อมูลต่างๆ จะถูกเก็บรักษาเป็นความลับและนำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยยินดีเข้าร่วมด้วยความเต็มใจก็จะให้ลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Consent Form)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์และบันทึกภาคสนามมาวิเคราะห์ตามทฤษฎีทางมานุษยวิทยา การสรุปและรายงานการวิจัย (Report) และมีการนำเสนอผลการวิจัยเป็นลักษณะชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) โดยวิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณาเป็นรูปแบบหนึ่งของงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์สังคมอย่างเป็นองค์รวม โดยผู้วิจัยเข้าไปฝังตัวและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในวัฒนธรรมเพื่อทำความเข้าใจระบบคิด ความเชื่อทัศนคติ ค่านิยมของวัฒนธรรมนั้นๆ และนำมาถ่ายทอดโดยการพรรณนาโดยละเอียด

6. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล (Trustworthiness)

มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method Triangulation) ทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการจดบันทึกภาคสนาม โดยนำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลหลักตรวจสอบความถูกต้อง (Member Check) และตรวจสอบข้อมูลจากฟังเทปบันทึกเสียง นอกจากนี้ยังมีการนำข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักจากปากคำโดยตรงในการรายงานผล (Direct Quotes) เพื่อแสดงความน่าเชื่อถือของข้อมูลและยืนยันได้ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นความจริง

7. การเก็บรักษาข้อมูล

ข้อมูลจากแบบบันทึกภาคสนามและจากการสัมภาษณ์จะถูกเก็บรักษาในรูปแบบเอกสารและไฟล์ดิจิทัล โดยมีกระบวนการเก็บรักษาข้อมูล ดังนี้

7.1. ข้อมูลในรูปแบบเอกสารจะถูกเก็บไว้ในตู้เอกสารของผู้วิจัยที่มีการล็อกกุญแจแน่นหนา ผู้วิจัยเป็นผู้เดียวที่ถือกุญแจและเข้าถึง

7.2. ข้อมูลในรูปแบบไฟล์ดิจิทัลถูกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ของผู้วิจัยที่มีการลงรหัสการเข้าถึง ผู้วิจัยเป็นผู้เดียวที่รู้รหัสเข้าถึง

ข้อมูลหลังจากสิ้นสุดโครงการวิจัย ข้อมูลและเอกสารต่างๆจะถูกเก็บรักษาไว้ 1 ปี จากนั้นจึงจะถูกทำลายด้วยวิธีการที่เหมาะสมตามกระบวนการวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์บุคลากรเทศบาลเมืองแสนสุข บุคลากรมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ และผู้ดูแลสุนัขจรจัดที่ได้รับบริการการจัดสวัสดิภาพจากเทศบาลเมืองแสนสุขและ/หรือมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ โดยเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แบบรายบุคคล โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจาก (1) ผู้บรรลุนิติภาวะมีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป (2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานหรือรับบริการจากเทศบาลเมืองแสนสุขและ/หรือมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด (3) เป็นผู้ที่ยินยอมให้สัมภาษณ์

ในส่วนของข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์มีอายุระหว่าง 25-74 ปี เป็นชาวไทย 12 คน ชาวต่างชาติ 1 คน เพศชาย 5 คน เพศหญิง 7 คน ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ โดยผลการศึกษาจะถ่ายทอดผ่านรูปแบบชาติพันธุ์วรรณาซึ่งเน้นการพรรณนาโดยละเอียด ดังนี้

“ท้องถิ่นทำอะไรนอกกรอบไม่ได้”: ความสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด

เนื่องจากบริบททางสังคมเศรษฐกิจที่เมืองแสนสุขมีความเจริญเป็นเมืองเนื่องจากเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวและมีชุมชนหนาแน่นซึ่งเห็นได้จากการมีพระราชกฤษฎีกายกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากเทศบาลเป็นเทศบาลเมืองแสนสุขตามลำดับทำการให้จัดบริการสาธารณะมีความซับซ้อนทั้งในด้านเนื้อหาข้อกำหนดและความต้องการของประชาชนโดยเฉพาะความต้องการเรื่องบริการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดในพื้นที่ การปฏิบัติตามกฎหมายเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดในทัศนคติของบุคลากรของเทศบาลเมืองแสนสุข (พิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2567; พิพัฒน์ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2567) เมื่อผู้วิจัยได้ติดต่อขอสัมภาษณ์ พิชัย (นามสมมติ) ผู้ปฏิบัติงานในกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม พิชัยได้แสดงสำเนาข้อกำหนดและระเบียบต่างๆว่าอำนาจหน้าที่ของเทศบาลมีอะไรบ้างที่เขาต้องปฏิบัติตาม โดยข้อกำหนดวางอยู่บนตัวบทกฎหมายสำคัญ ได้แก่ (1) เทศบัญญัติเทศบาลเมืองแสนสุข เรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2565 (2) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่า

ด้วยค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2562 (3) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินอุดหนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2559 และ พ.ศ.2562 (ฉบับที่ 2) (4) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะมาตรา 16 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริการสาธารณะ

ในทัศนคติของพิชัย การจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์จรจัดเป็นหน้าที่ที่เทศบาลสามารถทำได้ เพราะระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินอุดหนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2559 และ พ.ศ.2562 (ฉบับที่ 2) ว่าด้วยการจัดค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ อนุญาตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้งบประมาณไปในการดูแล ทำหมัน หรือสร้างศูนย์พักพิง ซึ่งระเบียบดังกล่าวกระทรวงมหาดไทยออกโดยอ้างอิงพระราชบัญญัติด้วยการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ที่ออกโดยกรมปศุสัตว์ ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งระเบียบเหล่านี้มีการปรับปรุงมาเรื่อยๆ ซึ่งตัวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเทศบาลเองก็นำข้อกฎหมายเหล่านี้มาปรับปรุงกฎหมายท้องถิ่นของตนคือ เทศบัญญัติเทศบาลเมืองแสนสุข เรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2565 ซึ่งปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมมาเป็นฉบับที่ 14 แล้ว นอกจากนี้ พิชัยยังมองว่าองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นได้รับการกระจายอำนาจในการจัดสวัสดิภาพสัตว์มาก่อนข้างครอบคลุม แต่สิ่งท้องถิ่นต่างๆประสบปัญหาคือเนื้อหาของข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์จรจัดนั้นกระจายอยู่ในพระราชบัญญัติ และระเบียบที่ออกโดยกระทรวง 3 กระทรวงสำคัญ คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำให้เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาปฏิบัติมักเกิดข้อติดขัดยากลำบาก โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานที่ไม่ได้มาจากสายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์แพทย์โดยตรง เช่น ข้อถกเถียงเรื่องอำนาจหน้าที่ในการจัดซื้อวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า หรือเรื่องการจัดงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่ไม่มีสัตวแพทย์หรือสัตวบาล

เนื่องจากพิชัยมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดมาตั้งแต่เข้าทำงานในปี พ.ศ. 2536 เขาจึงทราบกระบวนการในการทำบันทึกความเข้าใจและสร้างความร่วมมือกับองค์กรการกุศล ว่าระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินอุดหนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2559 และ พ.ศ.2562 (ฉบับที่ 2) อนุญาตให้เทศบาลเมืองแสนสุขสามารถจ่ายเงินอุดหนุนองค์กรการกุศลได้ ซึ่งมีหน่วยงานที่ขอรับเงินอุดหนุนจากเทศบาลเมืองแสนสุขหลายหน่วยงาน ทั้งที่เป็นส่วนราชการ เช่น ปศุสัตว์จังหวัดชลบุรี ในการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดในเรื่องของการทำหมัน ทำวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเทศบาลเมืองแสนสุขมีจำนวนประชากรสัตว์จรจัดมาก ใช้เวลาร่วมเดือนในการทำวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า เมื่อเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กกว่า ซึ่งทำไม่ก็วันก็เสร็จสิ้น และปศุสัตว์จังหวัดชลบุรีนั้นต้องรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการให้แก่สัตว์จรจัดทั้งจังหวัดชลบุรีซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 98 องค์กรปกครอง

ท้องถิ่น ทำให้เทศบาลเมืองแสนสุขเล็งเห็นความสำคัญในการอุดหนุนองค์กรการกุศล เช่น มูลนิธิเดอะแมนเดทเรสคิวส์ด็อกส์ เนื่องจากนายไมเคิล เจมส์ เบนส์ เคยประกอบอาชีพเป็นเชฟที่ร้านอาหารบริเวณบางแสนสายสี่ และผู้บริหารของเทศบาลเมืองแสนสุขรู้จักคุ้นเคยกับกิจกรรมการกุศลของนายไมเคิลตั้งแต่สมัยก่อนก่อตั้งมูลนิธิฯ และนายไมเคิลมีความประสงค์จะช่วยแบ่งเบาภาระของเทศบาลเมืองแสนสุข เพราะเมื่อ ปี พ.ศ. 2555 เทศบาลเมืองแสนสุขได้ใช้พื้นที่โรงฆ่าสัตว์ของตน ที่ตั้งอยู่ในตำบลเหมือง สร้างศูนย์พักพิงสำหรับสุนัขจรจัด ประมาณ 50-60 ตัว ด้วยงบประมาณ 500,000 บาท โดยมีผู้ดูแลเพียงคนเดียว ซึ่งเป็นอดีตลูกจ้างของโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลเมืองแสนสุข ที่เมื่อโรงฆ่าสัตว์ปิดตัวลง ก็ย้ายช่วยงานสัตว์บาลที่เทศบาลเมืองแสนสุข แต่ยังคงอาศัยอยู่ที่พื้นที่โรงฆ่าสัตว์เก่า จึงรับหน้าที่ดูแลสุนัขจรจัดของเทศบาลฯ ด้วย เช่น การทำความสะอาดและการให้อาหารสุนัข (พล นามสมมติ, สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2567) อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการประสบปัญหาเนื่องจากไม่มีบุคลากรเพียงพอทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลและสัตวแพทย์ประจำ ทำให้สุนัขล้มตายเป็นจำนวนมากเวลาที่มีโรคระบาด ทำให้มูลนิธิฯ ของไมเคิล ซึ่งบุคลากรของเทศบาลเมืองแสนสุขรู้จักในชื่อ “TMTRD” ซึ่งเป็นชื่อย่อภาษาอังกฤษของมูลนิธิเดอะแมนเดทเรสคิวส์ด็อกส์ (The Man That Rescues Dogs) ได้อาสามาดูแลสุนัข จึงนำไปสู่การจัดทำหนังสือบันทึกความเข้าใจ หรือ MOU โดยในการจัดทำปีแรกมีความยุ่งยากพอสมควรแต่หลังจากนั้นกระบวนการมีความง่ายขึ้น เพราะสามารถตั้งงบเงินอุดหนุนรวมไปในงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดอนุมัติแล้วก็สามารถดำเนินการได้ทันที โดยเทศบาลเมืองแสนสุขอนุญาตให้มูลนิธิเดอะแมนเดทเรสคิวส์ด็อกส์ไปใช้พื้นที่ในศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของตนในตำบลบางพระจัดทำศูนย์พักพิงสุนัขแห่งใหม่ ที่มีพื้นที่กว้างขวางและมีความพร้อมของบุคลากรของมูลนิธิฯ ทำให้สามารถดูแลสุนัขได้มากกว่า และเปลี่ยนให้ศูนย์พักพิงสุนัขเดิมในตำบลเหมืองเป็นศูนย์กักโรคชั่วคราว ที่เทศบาลเมืองแสนสุขจะจับสุนัขมากรอกโรคไว้เวลามีงานประเพณีประจำปีเพื่อรอทำหมัน ฉีดวัคซีนแล้วส่งคืนพื้นที่หลังเสร็จงาน หรือรอย้ายไปยังศูนย์พักพิงที่รับผิดชอบโดยมูลนิธิฯ ต่อไป

คือไอ้ตัวระเบียบมันบอกแหละว่า ส่วนราชการก็ได้ องค์กรการกุศลก็ได้ ทีนี้จะไปอาศัยปศุสัตว์จังหวัด เรามองว่าภารกิจเขาทั้งจังหวัด... มันก็ยากที่เขาจะมาทำให้แบบเฉพาะเจาะจง พอดีพื้นที่เรามีมูลนิธิตัวนี้ขึ้นมา ซึ่งเขามีสัตวแพทย์อยู่ที่หน่วยเขา พอที่จะลงมาทำในพื้นที่เราได้ เราเลยให้เขาทำแบ็กชิต (หมายเหตุ: Back up Sheets) มาว่า ว่าเขาทำหมันสัตว์ได้กี่ตัว แมวได้กี่ตัว สำหรับเงินสองแสนบาท ให้เขาประมาณการมา เราก็จ่ายเป็นเงินอุดหนุน ... ซึ่งตัวปศุสัตว์จะมีหน่วยงานหนึ่ง ชื่อกลุ่มงานสุขภาพสัตว์ เขาจะทำประมาณมาให้เลยว่า ถ้าทำหมันแมว เหม่าจ่ายที่ 500 บาท สุนัขเหม่าจ่ายละเพศ 1000 บาท ...

เงินสองแสน ถ้าทำสุนัข จะต้องทำได้ 200 ตัว ถ้าทำแมวด้วย แมว 2 ตัวเท่ากับสุนัข 1 ตัว เพราะปศุสัตว์บอกแบบนี้ เราก็เอาตรงนี้มาอุดหนุนให้เขา (พิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2567)

หนึ่งในเนื้อหาสำคัญคือเทศบาลเมืองแสนสุขอุดหนุนให้มูลนิธิฯ ดำเนินการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์จรจัดโดยการทำหมันแบบเหมาจ่าย 200,000 บาท ซึ่งอ้างอิงประกาศของกรมปศุสัตว์ เรื่องลักษณะและรายละเอียดของรายการค่ารักษาพยาบาลและบริการในสถานพยาบาลสัตว์ พ.ศ. 2562 การอุดหนุนองค์กรการกุศลต้องมีบันทึกข้อตกลงเป็นหลักฐานทุกขั้นตอนระหว่างผู้จ่ายและผู้รับ และผู้รับต้องทำรายงานตามบันทึกข้อตกลงเทศบาลฯ จึงจะอนุมัติจ่ายเงินอุดหนุนได้ และบันทึกเหล่านี้ต้องรวบรวมส่งไปให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบ “ท้องถิ่นทำอะไรออกนอกกรอบไม่ได้ เราจะใช้เงินงบประมาณเราไปทำอะไรที่มันนอกเหนือเขตพื้นที่ไม่ได้ ยกเว้นที่เราได้ทำการนอกเขตไว้แล้ว” (พิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2567)

หนึ่งในบริการสาธารณะที่สำคัญที่เทศบาลเมืองแสนสุขต้องดำเนินกิจการนอกเขตพื้นที่ของตนเองคือการกำจัดขยะมูลฝอยและการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดในศูนย์พักพิง เทศบาลเมืองแสนสุขมีชุมชนในความรับผิดชอบ 25 ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่มีความเป็นเมือง เนื่องจากเทศบาลเมืองแสนสุขมีเขตพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจ ดังนั้นเทศบาลแสนสุขจึงมีความจำเป็นต้องไปจัดซื้อพื้นที่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นเพื่อจัดบริการสาธารณะเพราะไม่มีพื้นที่ที่สามารถจัดการในเขตตนเองได้โดยไม่กระทบกับสวัสดิภาพของประชากรในเขตเทศบาลฯ ซึ่งการดำเนินกิจการนอกเขตเทศบาลมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยกระบวนการดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากสภาแห่งท้องที่ของทั้งสององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นที่ทำข้อตกลงกัน กรณีของเทศบาลเมืองแสนสุขกับองค์กรบริหารส่วนตำบลบางพระ เทศบาลเมืองแสนสุขได้ทำการซื้อพื้นที่บริเวณบ้านเลขที่ 146/9 หมู่ 11 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีขนาดพื้นที่ 172 ไร่ 98 ตารางวา เพื่อตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแสนสุข ไว้ตั้งแต่ พ.ศ.2540 เมื่อเทศบาลเมืองแสนสุขได้ทำหนังสือบันทึกความเข้าใจ กับมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ ดอกส์ ในปี พ.ศ.2560 เทศบาลเมืองแสนสุขก็ได้ทำนิติเสนาของตนเองเห็นชอบว่าจะใช้พื้นที่บางส่วนของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยตั้งสถานบริบาลสุนัขจรจัดให้มูลนิธิเป็นผู้รับผิดชอบจัดสวัสดิภาพและผู้บริหารเทศบาลเมืองแสนสุขได้เดินทางไปชี้แจงให้สภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบางพระเห็นชอบด้วยจึงสามารถจัดสร้างศูนย์พักพิง ได้ ในปี พ.ศ. 2560

งบประมาณส่วนใหญ่ของเทศบาลเมืองแสนสุขถูกจัดสรรให้กับกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ประมาณ 482 ล้านบาท เพื่อใช้ในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ชุมชน ซึ่งภาระความรับผิดชอบสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (1) งานบริหารสาธารณสุข ซึ่งโดยหลักจะเป็นการ

จัดบริการรักษาความสะอาด งานเก็บขยะ รวมถึงงานเผยแพร่ความรู้ให้แก่ภาคประชาชนในเรื่องสิ่งแวดล้อม การจราจร และงานอบรมต่างๆ (2) งานสุขาภิบาลและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยหลักจะเป็นงานจัดระเบียบ การออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการในกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (3) งานส่งเสริมสุขภาพ โดยหลักจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ และโรคภัยไข้เจ็บจากสัตว์พาหะ เช่น หนู แมลงวัน ยุง หรือจากสารเสพติด มีนเมาอย่าง บุหรี่และสุรา โดยในปัจจุบันจะเป็นงานส่งเสริมที่เน้นผู้สูงอายุ และ (4) งานศูนย์บริการแพทย์ ซึ่งรวมถึงงานสัตว์แพทย์ด้วย (พิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2567)

งานบริการสัตว์แพทย์ของเทศบาลเมืองแสนสุขจะมุ่งเน้นการควบคุมประชากรสัตว์จรจัดผ่านการทำหมัน ฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้าและการจัดศูนย์พักพิง หากเทียบเรื่องงบประมาณงานบริหารสาธารณสุขอย่างงานรักษาความสะอาดชุมชน เช่น การเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย ใช้งบประมาณมากกว่างานบริการส่วนอื่น อยู่ที่ประมาณ 40 ล้านบาท ขณะเดียวกันนั้น งานจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด เทศบาลเมืองแสนสุขจัดงบประมาณไว้ที่ 4 ล้านบาท (พิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2567) โดยเทศบาลฯ เป็นผู้รับผิดชอบสร้างโรงเรือนและจ่ายค่าบริการระบบประปาและไฟฟ้า จัดซื้อเวชภัณฑ์และวัคซีน และจัดซื้ออาหารให้ศูนย์พักพิงสุนัขที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยในตำบลบางพระ สำหรับสุนัขจรจัด ประมาณ 750 ตัว โดยอาหารทำการจัดซื้อด้วยวิธีการประมูล โดยอาหารสุนัขจะคิดเป็นรายหัวคำนวณตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2562 โดยค่าอาหารสุนัขจะเฉลี่ยตกวันละ 13 บาท ต่อตัว โดยระเบียบเน้นย้ำให้จ่ายจริงตามความจำเป็นเหมาะสมและต้องประหยัด

เทศบาลเมืองแสนสุขมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานสัตว์แพทย์โดยตรงซึ่งงานประจำส่วนใหญ่ของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการคืองานรับคำร้องเรียนจากประชาชนเรื่องประชากรสัตว์จรจัด การฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานควบคุมโรคจากสัตว์สู่คน และยังมีบริการให้คำปรึกษาและการรักษาเบื้องต้นให้สัตว์เลี้ยงของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งอาคารทำการของเทศบาลเมืองแสนสุขจะมีคลินิกให้คำปรึกษาตั้งอยู่ที่ชั้นล่างเพื่อความสะดวกต่อประชาชนในการพาสุนัขหรือแมวมาหาสัตว์แพทย์หรือสัตวบาล พิพัฒน์ (นามสมมติ) ผู้ปฏิบัติงานในกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมและทำงานในคลินิกของเทศบาลเมืองแสนสุข อธิบายว่า เทศบาลฯ สามารถให้คำปรึกษาเรื่องอาการเจ็บป่วยและยาได้เบื้องต้นได้ โดยค่าบริการจะย่อมเยากว่าคลินิก แต่ด้วยยานั้นประชาชนอาจต้องไปซื้อหาเอง ซึ่งตอนที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ มีประชาชนในท้องที่พาแมวหรือสุนัขมารับคำปรึกษาจากเขาเรื่อยๆ แต่บริการที่ประชาชนมารับจากเทศบาลฯ บ่อย คือการฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้าในสุนัขหรือแมว โดยปกติแล้วเทศบาลเมืองแสนสุขจะมีการออกหน่วยไปตามชุมชนทั้ง 25 ชุมชน เพื่อบริการฉีดวัคซีนพิษสุนัขบ้าให้ประชากรสัตว์ทั้งจรจัดและมีเจ้าของ ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ประมาณ 32 ครั้งต่อปี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เทศบาลเมืองแสนสุขทำมาตลอดจนเป็นเสมือน

ประเพณี แต่บางครั้งประชาชนติดธุระในช่วงเวลาที่เทศบาลฯ ลงพื้นที่ที่จะเดินทางมารับวัคซีนให้สัตว์เลี้ยงของตนที่เทศบาลฯ ภายหลัง (พิพัฒน์ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2567)

เทศบาลเมืองแสนสุขทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างความขัดแย้งของทัศนคติเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขระหว่างประชาชนที่มีความเห็นต่างกัน ซึ่งมักแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ระหว่างฝั่งผู้ไม่ต้องการให้สุนัขจรจัดอยู่ในพื้นที่ เพราะสุนัขก่อความรำคาญโดยเฉพาะในช่วงฤดูผสมพันธุ์ และฝั่งผู้รักสุนัขที่ไม่ต้องการให้เทศบาลฯ จับสุนัขออกนอกพื้นที่ เพราะกังวลว่าเทศบาลจะนำสุนัขไปกำจัดหรือกักขังให้อยู่ในศูนย์พักพิงที่ไม่ดี ซึ่งเทศบาลฯ มองว่าปัญหาของการร้องเรียนหลายครั้งเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ด้วยและใช้สุนัขเป็นเครื่องมือ เพราะบางครั้งเมื่อเทศบาลฯ รับเรื่องร้องเรียนสุนัขดุร้าย เมื่อตรวจสอบและสัมภาษณ์ชุมชน สุนัขไม่ได้ดุร้ายตามที่ได้รับรายงานมา (พิพัฒน์ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2567)

ในส่วนของกระบวนการทำงานเมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนมา เทศบาลเมืองแสนสุขจะใช้วิธีสอบถามกับผู้ร้องเรียนเรื่องการเลี้ยงสุนัขของผู้ถูกร้อง เช่น สถานที่และลักษณะของบ้าน พฤติกรรมการเลี้ยง ก่อนที่จะส่งเจ้าหน้าที่ไปสำรวจและพูดคุยกับผู้ถูกร้องเพื่อให้คำปรึกษา และให้แบบตรวจซึ่งจะประกอบด้วยคำแนะนำให้ปรับปรุงและระยะเวลาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งโดยปกติจะใช้ระยะเวลา 15-30 วัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหา เช่น หากต้องมีการต่อเติมปรับปรุงอาคาร เทศบาลฯ จะให้เวลาในการปรับปรุงแก้ไขมากกว่าเคสอื่น เป็นต้น หากผู้ถูกร้องไม่แก้ไข เทศบาลฯ จะนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายผ่านนิติกรของเทศบาล ฯ เพื่อออกคำสั่งเจ้าพนักงาน ซึ่งหากผู้ถูกร้องไม่ปฏิบัติตามอีกก็จะมีการเรียกมาเสียค่าปรับที่เทศบาลฯ ต่อไป อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่พิพัฒน์ (นามสมมติ) ทำงานที่เทศบาลฯ มา 3 ปี มีกรณีของผู้ถูกร้องที่ถูกปรับเพียงหนึ่งกรณีเท่านั้น เป็นกรณีของผู้เลี้ยงสุนัขเป็นจำนวนมากกว่า 10 ตัว ซึ่งสร้างมลภาวะทางเสียงและกลิ่น ซึ่งผู้เลี้ยงไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ ยังมีการปล่อยสุนัขบางส่วนออกมาขบถายในที่สาธารณะ วิ่งไล่กัดชาวบ้าน จึงทำให้เทศบาลฯ ต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย

ในกรณีที่เทศบาลฯ นำสุนัขจรจัดออกนอกพื้นที่มักเป็นไปเพราะสุนัขรวมตัวกันเป็นฝูงแสดงความก้าวร้าว สุนัขดุร้าย หรือด้วยเหตุที่เทศบาลฯ หรือหน่วยงานรัฐต้องการใช้พื้นที่สาธารณะบริเวณดังกล่าวเพื่อจัดกิจกรรมหรือเทศกาลจะพิจารณาเรื่องของการย้ายจำฝูงของสุนัขออกจากพื้นที่ทั้งที่เทศบาลฯ พิจารณาดำเนินการเอง และเมื่อหน่วยงานอื่นในพื้นที่ร้องขอมา เช่น งานวิ่งประจำปีงานพระราชทานปริญญาบัตร ก็อาจจะมีการยิงยาสลบและเคลื่อนย้ายสุนัขไปไว้ที่พื้นที่ศูนย์พักพิงทั้งของเทศบาลและของหน่วยงานอื่น เทศบาลฯ จะไม่ได้พิจารณาทันทีที่จะย้ายสุนัขไปยังศูนย์พักพิง เพราะมีขั้นตอนก็โรค และเทศบาลฯ ตระหนักว่าตนเองมีขีดจำกัดในการดูแล “ถ้าเราผูกไปหมดเราดูแลไม่ไหว เวลาเอาเข้าเซลเตอร์เราไม่ใช่ง่ายๆ มันมีการกักโรคอะไรต่ออะไร...ต้องไปเซลเตอร์ตรงเหมือง แล้วกักโรค ทำวัคซีน แล้วไปเซลหลัก” (พิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2567)

การย้ายสุนัขออกจากพื้นที่ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ทั้งเทศบาลฯ ไม่ได้ต้องการ เทศบาลฯ จึงจะพยายามนำสุนัขที่ไม่ได้ดุร้ายไปคืนที่เดิมเสมอเพื่อให้สุนัขกลายเป็นสุนัขชุมชน ให้ชุมชนเป็นผู้ดูแล

นอกจากนี้ ผู้ดูแลสัตว์บางคนติดตามสุนัขที่ถูกจับไปมาจนถึงศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดที่ตำบลบางพระเพราะต้องการตรวจสอบด้วยตนเองว่าเทศบาลฯ จับสุนัขมา “เอาเลี้ยงจริงหรือไปฆ่า” (พิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2567) ซึ่งความเชื่อดังกล่าวอยู่ในบริบททางประวัติศาสตร์ว่าการกำจัดสุนัขจรจัดเป็นหนึ่งในแนวทางหลักของกรมอนามัย โดยเฉพาะในช่วง ปี พ.ศ. 2529-2534 ที่ต้องการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า โดยใช้ตัวยาคือ สตรีกนิน (Strychnine) ในการกำจัดสุนัขจรจัด แต่แนวทางการปฏิบัติดังกล่าวได้ถูกเปลี่ยนเมื่อกรมปศุสัตว์ได้เข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการควบคุมสุนัขจรจัด ทำให้ในปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ได้ควบคุมประชากรสุนัขจรจัดโดยการกำจัด แต่จะพิจารณาหาทางออกด้วยรูปแบบวิธีอื่นที่ไม่ได้ เช่น การทำหมันสุนัขเพื่อลดความก้าวร้าว รวมถึงการตัดเชี้ยวสุนัขที่ดุร้ายเพื่อลดความเสี่ยงหากสุนัขทำร้ายมนุษย์ บาดแผลที่เกิดจะไม่ได้ลึกหรือรุนแรงเท่าสุนัขที่ไม่ได้ตัดเชี้ยว

ในส่วนรายละเอียดของการบริการสวัสดิการการทำหมันสุนัขจรจัด เทศบาลเมืองแสนสุข จัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนให้แก่มูลนิธิฯ มาทำหมันสุนัขจรจัดในเขตเทศบาล ประมาณปีละ 1-2 ครั้ง จนกว่าจะครบโควตาจำนวนสุนัขจรจัดที่สัญญาระบุไว้ โดยมูลนิธิฯ จะไปทำหมันสุนัขจรจัดบริเวณชุมชนที่มีสุนัขจรจัดเยอะๆ เช่น วัดแสนสุข ปาร์คอิน ตลาดโตซินบริเวณหมู่บ้านโชคดี โดยทำหมันทั้งสุนัขจรจัดและสุนัขของประชาชนในเขตเทศบาล หรือบางกรณีเทศบาลเป็นผู้จับสุนัขจรจัดไปให้มูลนิธิฯ ทำหมันที่ศูนย์พักพิง การทำหมันให้ครบจำนวนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณแผ่นดิน หรือ “เงินหลวง” ซึ่งจะ “หลุดไปตรงไหนไม่ได้” (พิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2567) การเบิกจ่ายงบประมาณเพื่ออุดหนุนการจัดสวัสดิภาพสุนัขยังต้องมีการตั้งกรรมการตรวจสอบภายใน โดยกองยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองแสนสุขจะแต่งตั้ง บุคลากร 3 คนจากกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เพื่อติดตามการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามระเบียบและหนังสือบันทึกความเข้าใจระหว่างเทศบาลฯ และมูลนิธิฯ ซึ่งไม่ใช่แค่เรื่องของการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์จรจัดเท่านั้น แต่ในการจัดบริการสาธารณะอื่นๆ ก็มีการตั้งกรรมการติดตามผลด้วย เพราะกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมได้อุดหนุนหน่วยงานรัฐและองค์กรภาคประชาชนอื่นๆ อีก เช่น สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ทั้ง 25 ชุมชน ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพชุมชน เป็นต้น

ในประเด็นเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับการทำหมัน เทศบาลเมืองแสนสุขมีทัศนคติว่าเทศบาลควรมีบทบาทในการอุดหนุนบริการการทำหมันและวัคซีนให้แก่ประชาชนผู้เลี้ยงสุนัขในท้องที่ เพราะแม้จะเป็นหน้าที่ของเจ้าของสุนัข แต่ชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถดูแลให้สุนัขเข้าถึงสวัสดิการด้านการทำหมันหรือวัคซีนได้ ดังนั้นเทศบาลฯ จึงจัดบริการตลอด ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทั้งระหว่างชุมชนกับเทศบาลฯ ว่าเทศบาลฯ มีหน้าที่จัดบริการช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงการทำหมันสุนัข สบายใจ

ได้อย่างน้อยช่วงปี พ.ศ. 2532 ตั้งแต่ช่วงที่ พิชัย (นามสมมติ) มาทำงานที่เทศบาลฯ ซึ่งขณะนั้นยังมีฐานะเป็นเทศบาลตำบลแสนสุข และไม่ได้มีระเบียบกฎหมายจัดสรรอำนาจให้องค์กรปกครองท้องถิ่นด้านการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์ชัดเจนแบบปัจจุบัน แต่เทศบาลตำบลแสนสุขก็ยังจัดบริการทำหมันสัตว์ต่อมาจนถึงปัจจุบัน “...ชาวบ้านก็อยากได้ของฟรี คือเลี้ยงก็เลี้ยง แต่ไม่ได้ดูแล จริงๆมันเป็นภาระของเจ้าของ แต่เราทำมาจนเขามองเป็นปกติ” (พิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2567) ดังนี้ การเปลี่ยนแปลงเรื่องของการอุดหนุนในเรื่องของบริการทำหมันและฉีดวัคซีนเป็นไปได้อย่างเนื่องจากประชาชนมักมีความกังวลเรื่องบริการที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยประชาชนมักจะทำให้เหตุผลเรื่องของเศรษฐกิจไม่ดี และอาจจะนำสุนัขไปปล่อยหากบริการที่ช่วยสนับสนุนการเลี้ยงสุนัขถูกยกเลิก (พิพัฒน์ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2567)

ในส่วนของปฏิสัมพันธ์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เทศบาลเมืองแสนสุขมักได้รับการติดต่อจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากพื้นที่อื่น ที่มีขนาดเล็ก ไม่มีมีสัตว์แพทย์ประจำเพื่อขอความอนุเคราะห์หรือคำแนะนำในการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งไม่มีความสามารถในการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดได้ ทำให้ประชาชนประสบปัญหาและเกิดความสับสนได้ เช่น กรณีของนารี (นามสมมติ) ที่ประสบปัญหาติดต่อของความช่วยเหลือจากเทศบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี นารีพบสุนัขจรจัดและหนีมาอนหน้าบ้านของเธอ เธอจึงเกิดความสงสารอยากช่วยและติดต่อไปยังเทศบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี เจ้าหน้าที่ได้บอกให้เธอเดินทางมาเขียนคำร้องที่เทศบาลฯ เมื่อเธอเดินทางไปถึงพบว่าไม่มีสัตว์แพทย์ ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือนอกจากคำแนะนำให้เธอพาสุนัขไปรับการรักษาข้างนอก ซึ่งเธอต้องออกค่าใช้จ่ายให้สุนัขเป็นเงินถึงห้าหมื่นบาทในการตัดขา แม้สุดท้ายนารีจะตัดสินใจช่วยและรับเลี้ยงสุนัขไว้ เธอมองว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นติดต่อยาก ทั้งเว็บไซต์และช่องทางติดต่อไม่มีความชัดเจนเป็นระบบ กรณีของนารีแสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีอิสระในการจัดบริการสาธารณะทำให้คุณภาพของบริการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์นั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ บางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่สามารถจัดสวัสดิภาพได้เอง บางครั้งได้มาขอความอนุเคราะห์ฝากสุนัขจรจัดในพื้นที่ของตนกับเทศบาลเมืองแสนสุข เพราะเห็นว่าเทศบาลเมืองแสนสุขมีความพร้อมมากกว่า ซึ่งกรณีแบบนี้เทศบาลแสนสุขจะปฏิเสธไม่รับฝากสุนัข เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จัดบริการสาธารณะในเขตพื้นที่ของตนเอง จัดกิจการนอกเขตไม่ได้เว้นไว้แต่ได้ทำข้อตกลงร่วมกันก่อน การนำสุนัขจากนอกเขตเข้ามารับบริการก็ถือเป็นการกระทำเกินหน้าที่ของเทศบาลฯ เช่นกัน การทำหมันให้แก่สุนัขจรจัดและของประชาชนประจำปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ผู้ดูแลสุนัขที่ประสงค์จะนำสุนัขมาทำหมันกับเทศบาลฯ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจะต้องนำบัตรประชาชนหรือทะเบียนบ้านมาเป็นหลักฐานว่ามีถิ่นที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลฯ เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนนอกเขตและประชากรแฝงมาสวมรอยรับสิทธิโดยเทศบาลฯ ให้เหตุผลว่า เทศบาลฯมีหน้าที่ให้สิทธิคนในชุมชนก่อน เพราะประชากรแฝงมาอยู่ไม่

นาน ยกเว้นแต่กรณีของการฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้าที่ไม่มีการตรวจหลักฐานแต่ฉีดให้กับสุนัขทุกตัว (พิพัฒน์ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2567)

การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขที่ไม่ได้อยู่ในเขตทำการของตนเป็นเรื่องต้องระวัง พิชัยได้เล่าถึงสมัยที่เขาทำงานเป็นสัตวแพทย์ไปจับสุนัขมาทำหมัน แต่สุนัขตัวดังกล่าวเป็นสุนัขนอกเขตทำการ แต่อาศัยว่ายน้ำข้ามคลองมาวิ่งเล่นในเขตเทศบาลฯ ของพิชัย กรณีแบบนี้สร้างความเสี่ยงให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเพราะหากสุนัขเป็นอะไรไปจากการปฏิบัติงาน ประชาชนจากอีกเขตที่ดูแลสุนัขตัวนี้สามารถเอาผิดเทศบาลฯ ฐานละเมิดทรัพย์สินได้ หากไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้ก็ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม “อย่าพิเรนทร์ไปทำ” พิชัยเน้นถึงความสำคัญของการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถทำอะไรนอกกรอบและนอกเขตของตนได้ นอกจากนี้เทศบาลฯ มองว่าตนเองไม่ได้มีกำลังและทรัพยากรมากพอ ดังนั้นด้วยระเบียบและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนงบประมาณจึงต้องให้ความสำคัญกับชุมชนของตนเองก่อน อยากรู้ก็ต้ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีช่องทางอื่นคือการประสานขอความช่วยเหลือจากปศุสัตว์ กระนั้นปศุสัตว์อาจจะดูแลไม่ได้ตั้งใจ เพราะไม่ลงพื้นที่ทำหมันให้หรือบ่งชี้ความต้องการของชุมชน

ในส่วนของการบริหารศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด เทศบาลเมืองแสนสุขมีศูนย์พักพิงในความดูแล 2 แห่ง ซึ่งแห่งแรกดูแลรับผิดชอบโดยมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ดอกส์ และแห่งหลังคือศูนย์กักกันโรค รวมจำนวนประชากรสุนัขกว่า 750 ตัว เทศบาลเมืองแสนสุขมองว่างานบริการด้านสัตว์บาลของตนต้องจัดการกับจำนวนประชากรสัตว์จำนวนมาก มีความซับซ้อนต้องอาศัยการพลิกแพลงเพราะสัตว์ไม่สามารถสื่อสารโดยตรงได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง เพราะทรัพยากรและบุคลากรไม่เพียงพอ ในด้านของทรัพยากรเช่นอุปกรณ์ในการจับสุนัขมีค่าใช้จ่ายสูง แต่มีความจำเป็นต้องจัดซื้อเพราะสุนัขจรจัดหลายตัวไม่สามารถจับได้ เช่น ปืนยิงยาสลบมีมูลค่าสูงถึง 70,000 บาท ซึ่งต้องใช้กับลูกดอกเฉพาะ มูลค่าดอกละ 2,000 บาท เทศบาลฯ จะพิจารณาใช้อุปกรณ์นี้ในกรณีจำเป็นที่ต้องยิงยาสลบจากระยะไกลเท่านั้น เพราะปืนมีระยะยิงที่ไกลประมาณ 20 เมตร แต่ในกรณีอื่นๆ เจ้าหน้าที่เทศบาลจะมีกลยุทธ์ในการลดค่าใช้จ่ายประหยัดต้นทุน โดยเรียนรู้เทคนิคจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ เช่น การประดิษฐ์อุปกรณ์ยิงยาสลบจากปืนทะเลวงท่อ (ระยะยิง 10 เมตร) หรือท่อเป่าลูกดอก (ระยะยิง 2-3 เมตร) และประกอบลูกดอกยาสลบเองจากกระบอกฉีดยาและฟู่ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ยิงยาสลบไม่ว่าจะเป็นบุคลากรของเทศบาลเมืองแสนสุขหรือจากอาสาสมัครของมูลนิธิสงเคราะห์สัตว์ต่างๆ ไม่มีใครอยากใช้ปืนยิงยาสลบมากนักเพราะตัวอุปกรณ์มีลักษณะคล้ายปืน ซึ่งอาจสร้างความไม่สบายใจหรือก่อให้เกิดปัญหาด้านการสื่อสารภาพลักษณ์กับชุมชนได้ ดังนั้นท่อเป่าลูกดอกจึงมักถูกใช้มากกว่า นอกจากนี้ จำนวนบุคลากรที่ไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนสุนัขจรจัด ทำให้เทศบาลฯ ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทั้งในและนอกหน่วยงาน เช่น การฉีดวัคซีนประจำปี เทศบาลฯ จะเปิดรับอาสาสมัครนักศึกษาสัตวแพทย์ รวมถึงทีมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

(อสม.) ประมาณ 10-15 คน มาช่วย ทีม อสม. สามารถที่จะเตรียมยาหรือที่เรียกกันว่าการ “ดรอวยา (Draw)” และฉีดยาได้เพราะเทศบาลฯ มีการจัดอบรมฉีดวัคซีนโดยมีวิทยากรจากปศุสัตว์จังหวัดมาให้ความรู้และสอนภาคปฏิบัติการทุกปี และขอความร่วมมือจากผู้ดูแลสัตว์จรจัดในชุมชนในการเตรียมหาสถานที่หรือจับ

ภาพ 3

ปืนยิงยาสลบที่เทศบาลเมืองแสนสุขจัดซื้อมา

หมายเหตุ: ลีลา วรวุฒิสุนทร

ภาพ 4

ลูกดอกยาสลบที่ประดิษฐ์เองเพื่อประหยัดต้นทุนในการยิงยาสลบสุนัข

หมายเหตุ: ลีลา วรวิมลสุนทร

การให้เงินอุดหนุนองค์กรการกุศลทำหน้าที่จัดสวัสดิภาพให้สุนัขเป็นสิ่งที่เทศบาลฯมองช่วยแบ่งงานในสิ่งที่เทศบาลฯไม่สามารถจัดการได้อย่างทั่วถึง เป็นหนึ่งในรูปแบบคล้ายๆ การโอนกิจการให้เอกชนทำ (Privatization) ถ้าหากรัฐธรรมนูญเปิดช่องให้ทำ เทศบาลก็ควรมีความกล้าที่จะทำเพราะเทศบาลไม่สามารถทำทุกเรื่องได้ แต่การเขียนกรอบงานให้องค์กรภายนอก ทำเอกสารที่กำหนดขอบเขตและรายละเอียด (Terms of Reference หรือ TOR) จะได้เป็นประโยชน์มากกว่า เพราะช่วงเวลาที่เทศบาลเมืองแสนสุขจัดสวัสดิภาพเอง เคยมีการระบาดของไข้หัดสุนัขทำสุนัขตายไปประมาณ 30 เปอร์เซ็น เพราะเทศบาลก็ยอมรับสุนัขไม่ได้ อยู่แบบสมบูรณ์พูนสุข ไม่ได้มีที่กักโรคแยกพนักงานผู้ดูแลก็เป็นลูกจ้างโรงฆ่าสัตว์ที่ปิดไปแต่ยังอาศัยพื้นที่เดิมพักอาศัย บางที่เทศบาลฯ มีความต้องการเคลื่อนย้ายสุนัขจากชุมชนมากก็ไว้วางใจเพราะมีกิจกรรมเทศกาลประจำปี ก็ยิงยาสลบและเคลื่อนย้าย การทำหมันก็ทำไม่ทัน ประสบความยากลำบากหลายประการ ดังนั้นมูลนิธิจึงช่วยเทศบาลได้ เพราะมีสัตวแพทย์และสามารถทำได้ดีกว่าในกรณีของการหาบ้านใหม่ให้สุนัขจรจัด

ในส่วนของการการุณฆาตหรือมาตรการในการควบคุมประชากรสุนัข บุคลากรของเทศบาลเมืองแสนสุขว่าการการุณฆาตไม่ใช่มาตรการที่เหมาะสมเมื่อเทียบกับการทำหมันที่มีความเหมาะสมและส่วนใหญ่ทำกัน แม้กระทั่งในกรณีป้องกันพิษสุนัขบ้าซึ่งชลบุรีเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่พบการแพร่ระบาดเยอะที่สุดจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย หากมีการตายปริศนาของสุนัขก็จะมี การส่งตรวจ แต่ในเขตพื้นที่เทศบาลฯไม่มีพิษสุนัขบ้ามานานแล้ว นอกจากนี้การทำงานกับมูลนิธิฯ ส่งผลสำคัญให้

เทศบาลฯ ยังจะไม่พิจารณาการการรณฆาตเป็นตัวเลือกในการควบคุมประชากรสุนัข เพราะมูลนิธิฯ มีจุดมุ่งหมายในการช่วยชีวิตสัตว์จนถึงนาทีสุดท้าย แม้เพียงเห็นสุนัขตายจากโรคระบาดก็ไม่สบายใจ

ในเรื่องของการเลี้ยงสุนัขของประชาชน ผู้ปฏิบัติงานดูแลสัตว์ของศูนย์พักพิงทั้งของเทศบาลฯ และหน่วยงานรัฐอื่นในชลบุรีที่ได้รับการรับรองจากเทศบาลฯ และปศุสัตว์จังหวัด มีความต้องการให้มีระเบียบควบคุมการเลี้ยงที่เข้มงวดกว่า เช่น การมีใบอนุญาต การฝังไมโครชิปและการลงทะเบียนรูปพรรณสัณฐานสัตว์เลี้ยงเพื่อที่จะได้ระบุตัวตนของผู้เลี้ยงได้หากมีการทอดทิ้งสุนัขเกิดขึ้น เพราะประชาชนไทยมีอุปนิสัยชอบรับเลี้ยงสัตว์เนื่องจากเห็นว่าน่ารัก แต่ชอบนำมาทอดทิ้งในชุมชนหรือสถานที่ที่เทศบาลฯ เคยพยายามควบคุมประชากรสุนัขในพื้นที่แล้ว หรือผู้ดูแลสุนัขที่มักปล่อยมาให้อาหารสุนัขบริเวณพื้นที่สาธารณะทำให้รบกวนสวัสดิภาพของผู้ใช้และสัตว์จรพื้นที่ และกระทบการจัดกิจกรรมหรือประเพณี เช่น งานวิ่ง งานรับปริญญาบัตร เป็นต้น (พิพัฒน์ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2567; พิษณุ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567)

สรุปบทสัมภาษณ์ของบุคลากรและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์ของเทศบาลเมืองแสนสุขพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีอิสระในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดทำให้ คุณภาพมีความแตกต่างไปตามแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับพื้นที่และบุคลากรที่องค์กรเหล่านั้นมี ในส่วนเทศบาลเมืองแสนสุขมีความเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของตนที่ต้องจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดผ่านบริการการทำหมัน ฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า และการจัดศูนย์พักพิงให้แก่สุนัขจรจัด อย่างไรก็ตามการปฏิบัติให้ได้ตามกรอบของกฎหมายเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดระเบียบการปฏิบัติงานและปฏิสัมพันธ์ในด้านความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ องค์กรการกุศลและภาคประชาชน การจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดจึงขึ้นอยู่กับว่าสุนัขอยู่ในเขตพื้นที่ทำการของตนหรือไม่ กระนั้นกระบวนการให้บริการจะยืดหยุ่นกับระเบียบทำให้บริการไม่ได้มีบ่อยครั้ง ไม่ทั่วถึงและบางครั้งก็มีการเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเทศบาลเมืองแสนสุขมีความตระหนักว่างานจัดสวัสดิภาพไม่ใช่งานที่ตนเองสามารถทำได้เองทั้งหมดและมองว่าการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขควรเป็นงานที่แบ่งรับผิดชอบระหว่างภาคประชาชน เช่น สุนัขชุมชน หรือการจัดศูนย์พักพิงที่ให้องค์กรการกุศลอย่างมูลนิธิฯ ที่มีศักยภาพมาร่วมรับผิดชอบผ่านหนังสือบันทึกความเข้าใจ

“เราจะนิ่งดูตายได้หรือ?": การทำงานของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ภายใต้ MOU

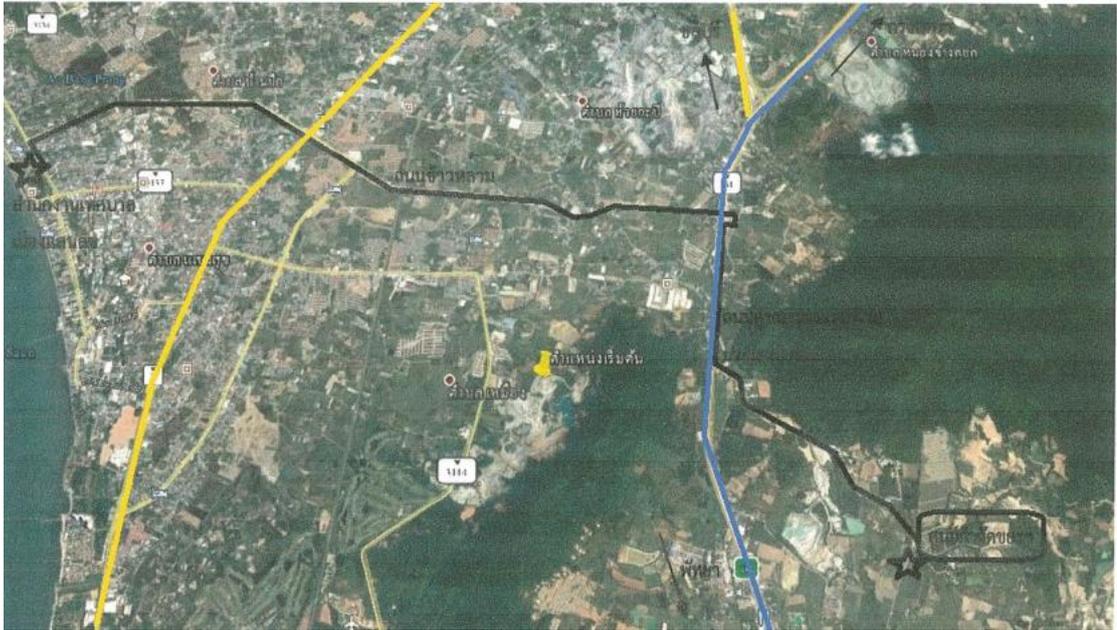
บริบทปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของเมืองแสนสุขมีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อตั้งและการดำเนินการของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ ด้วยความที่เมืองแสนสุขมีความเจริญเป็นเมืองและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทำให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีชาวต่างชาติมาท่องเที่ยว ทำงานและทำงานอาสาสมัคร รวมถึงนายไมเคิลผู้ก่อตั้งก็เป็นชาวต่างชาติด้วย บริบท

ดังกล่าวทำให้มูลนิธิฯ สามารถดำเนินกิจกรรมจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดได้เพราะได้รับความรู้จักและสนับสนุนจากทั้งชุมชนต่างๆในเมืองแสนสุขและภาคประชาสังคมระดับต่างประเทศที่มีการบริจาคและมาทำงานอาสาสมัคร ทำให้มูลนิธิฯสามารถดำเนินงานและเป็นที่ยอมรับและนำมาสู่ความร่วมมือกับเทศบาลเมืองแสนสุข มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ดอกส์มีความร่วมมือกับเทศบาลเมืองแสนสุขมาโดยตลอด เนื่องด้วยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายไมเคิลกับนายกเทศบาลเมืองแสนสุขซึ่งสืบย้อนไปตั้งแต่ช่วงก่อนก่อตั้งมูลนิธิฯ สมัยที่นายไมเคิลย้ายจากระยองมาทำงานเป็นเชฟร้านอาหารที่บางแสนและได้ทำงานดูแลสุนัขจรจัดควบคู่ไปด้วยนี้โดยมีการให้อาหารสุนัขจรจัดและเปิดบ้านอุปถัมภ์โดยใช้เงินส่วนตัวตามลำดับ ในช่วงเวลานี้เองที่ไมเคิลได้รู้จักและมีความสัมพันธ์อันดีกับนายกเทศบาลเมืองแสนสุขที่รักสุนัขเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามบ้านอุปถัมภ์แรกของไมเคิลประสบปัญหาที่มีผู้ร้องเรียนทำให้ไมเคิลได้ก่อตั้งมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ดอกส์ โดยจดทะเบียนมูลนิธิทั้งในประเทศสวีเดนและประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 เป็นต้นมา มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ดอกส์ได้ทำหนังสือบันทึกความเข้าใจกับเทศบาลเมืองแสนสุข และเข้ามารับผิดชอบจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข เช่น การทำหมัน ดูแลศูนย์พักพิง การหาบ้านใหม่ให้แก่สุนัข เป็นต้น เนื่องจากเทศบาลเมืองแสนสุขมีพื้นที่ที่ได้ทำการซื้อไว้ในเขตตำบลบางพระตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จากองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระในการใช้เป็นพื้นที่ทำการนอกเพื่อกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลฯ เพราะพื้นที่ในเขตของตนนั้นมีความเป็นเมืองไม่มีพื้นที่ในการจัดการขยะโดยไม่รบกวนประชาชนที่หลังจากทำหนังสือบันทึกความเข้าใจ เทศบาลฯ จึงอนุญาตให้มูลนิธิฯ สร้างศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดในพื้นที่ของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมือง และรับดูแลสุนัขจรจัดของเทศบาลเมืองแสนสุข

พื้นที่ทำตั้งอยู่ในศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแสนสุข ตั้งอยู่เลขที่ 146/9 หมู่ 11 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีขนาดพื้นที่ 172 ไร่ 98 ตารางวา โดยมีพื้นที่ใกล้เคียงทิศเหนือติดกับสุสานหงษ์ไฉ้ว ทิศตะวันออกติดกับภูเขา ภายในพื้นที่ได้แบ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นที่ตั้งของอาคารและสำนักงาน ระบบบำบัดน้ำเสีย ที่ฝังกลบ และศูนย์บริบาลสุนัขจรจัด (เทศบาลเมืองแสนสุข, 2564)

ภาพ 5

แผนที่แสดงพื้นที่ตั้งของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแสนสุข

หมายเหตุ: เทศบาลเมืองแสนสุข

ภาพ 6

แผนที่แสดงโรงเลี้ยงสุนัขในศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย (จุดที่ 6)

หมายเหตุ: เทศบาลเมืองแสนสุข

ปัจจุบันมูลนิธิฯ มีเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลประจำ 47 คน สัตว์แพทย์ 1 คน และอาสาสมัครที่แวะเวียนมา 1-2 คน ต่อเดือน โดยดูแลสุนัขประมาณ 750 ตัว และให้อาหารสุนัขจรจัดนอกศูนย์พักพิงประมาณ 400 ตัว โดยสุนัขในศูนย์พักพิงเกือบทั้งหมดเป็นสุนัขจากเขตชุมชนต่างๆในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข ตามหนังสือบันทึกความเข้าใจ มูลนิธิฯ มีหน้าที่ดูแลสุนัขจรจัดของเทศบาลเมืองแสนสุข

เท่านั้น เทศบาลฯจะเป็นผู้ทำหน้าที่จัดซื้ออาหาร และสร้างอาคารบริบาลสุนัขให้ โดยในการทำกิจกรรมใดๆในเขตพื้นที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย มูลนิธิฯต้องขออนุญาตเทศบาลฯ ก่อน เช่น การทำโรงจอตกรด ไม่ให้กีดขวางรถขนขยะที่ผ่านเข้าออกพื้นที่ทุกวัน เป็นต้น

ปัจจุบันมูลนิธิฯ ได้ขออนุญาตเทศบาลฯ สร้างและต่อเติมศูนย์พักพิงสุนัขจากเดิมมี 1- 2 คอก ปัจจุบันมีคอกประมาณ 10 คอกเพื่อรองรับสุนัข โดยมีสุนัขหลากหลายขนาด เพศ อายุและความต้องการทางการแพทย์ ในแต่ละคอกสุนัขจะอยู่รวมกัน มีพื้นที่และเครื่องเล่นให้สุนัขได้ออกกำลังกาย ยกเว้นแต่สุนัขบางตัวอยู่แยกเนื่องจากไม่สามารถเข้าสังคมกับสุนัขได้ สุนัขที่เข้ามาใหม่จะอยู่อาศัยบริเวณที่พักกักโรคเพื่อรอทำวัคซีน หยอดยากำจัดเห็บหมัดปรสิต โดยส่วนใหญ่เป็นสุนัขเด็ก พนักงานดูแลจะพิจารณาว่าสุนัขสามารถย้ายไปอยู่คอกไหนได้บ้าง จะได้ไม่แออัด สุนัขจะได้รับอาหาร 2 มื้อต่อวัน ประกอบด้วยอาหารเม็ด ข้าว เนื้อสัตว์และผัก อาหารบางส่วนจัดซื้อโดยเทศบาลฯ และส่งมาให้มูลนิธิฯ ทุกสัปดาห์ เทศบาลฯจัดซื้อแต่อาหารเม็ดสำหรับสุนัขปกติเท่านั้น โดยคุณภาพของอาหารสัดส่วนของโปรตีนและไขมันนั้นเหมาะสมกับสุนัขปกติ อย่างไรก็ตามมูลนิธิฯดูแลสุนัขป่วยและพิการด้วยจึงต้องพึ่งพาเงินและอาหารบริจาคเพิ่มจากผู้ใจบุญเพื่อให้มีอาหารเพียงพอโดยเฉพาะกับสุนัขป่วย ที่ต้องการอาหารเฉพาะทางที่มีราคาสูง และมูลนิธิฯ ต้องปรับโภชนาการโดยการเพิ่มหรือลดโปรตีน มีการให้ผักเสริมวิตามินสำหรับสุนัขที่ต้องการการดูแลพิเศษ เป็นต้น

เนื่องจากสุนัขจำนวนประมาณ 40 ตัวของมูลนิธิฯนั้นเป็นสุนัขพิการ ทั้งพิการทางสมองและพิการขาหลัง ศูนย์พักพิงของมูลนิธิฯ จะแยกให้สุนัขเหล่านี้อยู่ในคอกที่เรียกว่า “บ้านอุปถัมภ์” สำหรับสุนัขพิการโดยเฉพาะเนื่องจากต้องได้รับการดูแลพิเศษ พื้นที่ของบ้านอุปถัมภ์ด้วยกระเบื้องแตกต่างจากคอกของสุนัขปกติที่เป็นลานดิน เนื่องจากสุนัขพิการมีภูมิคุ้มกันที่เปราะบางกว่าปกติ รั้วของของบ้านอุปถัมภ์จะมีการแขวนอุปกรณ์ล้อเลื่อนและรถเข็น เนื่องจากกิจกรรมที่สำคัญของบ้านอุปถัมภ์คือการพาสุนัขพิการออกกำลังกาย 2 ครั้งต่อวัน สุนัขพิการนั้นส่วนใหญ่ประสบอุบัติเหตุโดนรถชนและถูกนำมารักษาและพักพิงที่มูลนิธิฯ มูลนิธิฯจะมีการส่งทำรถเข็นจากประเทศสหรัฐอเมริกาให้สุนัขใช้เนื่องจากต้องการรถเข็นที่ล้อรถแข็งเพื่อความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวของสุนัข ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์และพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ระหว่างสุนัขพิการออกกำลังกายรวม ซึ่งมูลนิธิฯมีการนำพาผู้ที่มาเยี่ยมชมมามีส่วนร่วมดูกิจกรรมของศูนย์พักพิง สุนัขทุกตัวมีความกระฉับกระเฉง กระตือรือร้นที่จะออกรับแขก บางตัวจะสวมปลอกคอสีส้มเฉพาะเนื่องจากเป็นสุนัขที่มีความตื่นตัวสูง หากเข้าใกล้อาจจะกัดได้ แต่สุนัขส่วนใหญ่ที่มีความเป็นมิตร อยากรู้อยากเห็น เข้ามาดมและเลียผู้วิจัยและผู้มาเยี่ยมชม

ภาพ 7

สุนัขพิการในบ้านอุปถัมภ์สวมอุปกรณ์รถเข็นเตรียมออกกำลังกายนอกบ้านประจำวัน

หมายเหตุ: ลีลา วรวิสุทธิสุนทร

มานี (นามสมมติ) หนึ่งในผู้ดูแลสุนัขพิการบ้านอุปถัมภ์ของมูลนิธิฯ ที่ทำงานมาเป็นเวลา 4 ปี อธิบายกิจวัตรประจำวันของงานดูแลสุนัขพิการไว้ว่า ปกติงานของพนักงานจะเริ่มหกโมงเช้าและเลิกสี่โมงเย็นสำหรับผู้ดูแลที่พักอาศัยนอกพื้นที่ศูนย์พักพิง แต่เนื่องจากเธอพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ของมูลนิธิฯ เธอต้องตื่นตั้งแต่ตีห้าเพื่อทำความสะอาดคอกหมา เก็บอุจจาระและปัสสาวะที่สุนัขขับถ่าย และเตรียมอุปกรณ์สวมใส่ให้สุนัขออกมาเดินออกกำลังกายซึ่งจะมี 2 รอบ คือหกนาฬิกาและสิบสี่นาฬิกา หลังจากนั้นเธอและพนักงานคนอื่นก็จะทำความสะอาดคอกและเตรียมให้อาหารสุนัขตอนเจ็ดนาฬิกา โดยสุนัขป่วยและสุนัขที่ต้องการการดูแลพิเศษจะได้อาหารก่อน ส่วนสุนัขที่ร่างกายปกติจะได้อาหารไม่เกินแปดนาฬิกาสามสิบนาที หลังจากนั้นเธอก็จะเก็บผ้าปูพื้นให้สุนัขนอนมาซักทำความสะอาด

สะอาด ตากและพับไว้เพื่อรอปูพื้นให้สุนัขนอนเวลาสิจัดนาฬิกา เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากพื้นของคอกสุนัขพิการเป็นพื้นปูกระเบื้องมักจะเย็นในช่วงกลางคืน โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว จึงมีความจำเป็นที่ต้องปูผ้านรองให้สุนัขนอนเพื่อความอบอุ่น และสุนัขก็ชอบเล่นหรือกัดผ้าด้วย ทำให้ผ้าเปียกขาดบ่อยครั้ง การดูแลสุนัขจะมีตารางกิจกรรมประจำทุกวัน ในทุกวันจันทร์ อังคารและพุธ สุนัขของศูนย์พักพิงจะได้รับการอาบน้ำเวียนคอกไป เช่น วันจันทร์เป็นเวลาอาบน้ำของสุนัขแก่และป่วย วันอังคารเป็นเวลาอาบน้ำของสุนัขที่เป็นโรคเกี่ยวกับเชื้อรา และวันพุธเป็นวันอาบน้ำของสุนัขทั่วไป เป็นต้น ในส่วนวันหยุดที่สวดิ-อาทิตย์ไม่มีกิจกรรมอาบน้ำ แต่ก็ยังมีกิจกรรมประจำวันอื่นๆที่มานี้และพนักงานผู้ดูแลคนอื่นๆในคอกสุนัขพิการต้องทำคือการทำทำความสะอาดแผลให้สุนัข เพราะสุนัขพิการมีแม้มักมีแผลกดทับ มานี้ก็จะทำความสะอาดแผลและทำความสะอาดทั่วไป เนื่องจากมานี้มีประสบการณ์การเลี้ยงสุนัขมาก่อน เธอจึงมองว่ากิจกรรมเหล่านี้ไม่แตกต่างจากการเลี้ยงสุนัขปกติจำนวนเยอะ แต่เธอก็สังเกตเห็นว่างานดูแลสุนัขป่วยมีเรื่องที่ต้องสังเกตมากเพราะสุนัขบาดเจ็บพิการจะเจ็บป่วยง่าย โดยเฉพาะระบบลำไส้ แต่การปรับเปลี่ยนอาหารก็สามารถท้องเสียได้ สุนัขพิการมักจะขับถ่ายเรี่ยราดและเหลวซึ่งคนดูแลจะต้องใช้เศษผ้ามาตัดเก็บไว้เพื่อเก็บกวาดมูลของสุนัขโดยเฉพาะ มานี้ตั้งข้อสังเกตว่างานบ้านอุปถัมภ์สุนัขพิการนั้นมีส่วนดูแลมากกว่าคอกปกติ ที่ต้องทั้งทำแผล อาบน้ำและบำบัด ทำให้ผู้ดูแลสุนัขคอกปกติมาช่วยงานตรงส่วนนี้ไม่ได้ ผู้ดูแลหลายคนก็ทำงานมานาน อย่างมานี้ทำงานมาตั้งแต่สมัยมีโรคระบาดโควิด 19 ทำเธอได้เห็นความเปลี่ยนแปลงและการขยายขยายจำนวนคอกสุนัขของศูนย์พักพิง ผู้ดูแลเช่นมานี้เลือกที่จะทำงานที่มูลนิธิด้วยสวัสดิการ และเนื่องด้วยอายุของเธอที่ทำให้เธอไม่อยากเปลี่ยนงาน

สืบเนื่องจากเรื่องของระยะเวลาทำงานและการเปลี่ยนนายของผู้ที่ร่วมงานกับมูลนิธิฯ ในช่วงที่ผู้วิจัยเข้ามาสังเกตการณ์ มูลนิธิฯประสบปัญหาขาดแคลนสัตวแพทย์ แต่เดิมมีสัตวแพทย์อยู่ 3 คน ปัจจุบันเหลือเพียง 1 คน ทำให้มูลนิธิฯมีการประกาศลงสมัครงานในโซเชียลมีเดียทุกแพลตฟอร์มแต่ก็ยังหาสัตวแพทย์ที่มีประสบการณ์มาสมัครงานไม่ได้ มีนา (นามสมมติ) หนึ่งในพนักงานประจำของศูนย์พักพิงฯ เล่าว่า มูลนิธิฯ พึ่งมาประสบปัญหาขาดแคลนสัตวแพทย์ในปี พ.ศ. 2567 มีสัตวแพทย์ลาออกไป 2 คน โดยเธอมองว่าสัตวแพทย์ส่วนใหญ่ล้วนอยากประกอบธุรกิจของตนเอง เมื่อมี “วิชา” หรือประสบการณ์เพียงพอจากงานมูลนิธิฯ ก็ขอลาออก ถึงแม้มูลนิธิฯ จะขาดแคลนบุคลากรทางด้านสัตวแพทย์ มูลนิธิฯ ก็ยังมีความต้องการสัตวแพทย์ที่มีประสบการณ์มากกว่าสัตวแพทย์จบใหม่ เนื่องจากมูลนิธิฯ นั้นมีคลินิกของตนเองภายในศูนย์พักพิงฯ ที่ดูแลรักษาสุนัขในศูนย์ฯ รวมถึงให้บริการทำหมันแบบเสียค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนทั่วไปด้วย ทำให้งานต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ การรักษาสุนัขนั้นมีปริมาณงานและรายละเอียดมาก เนื่องจากสุนัขในคอกเริ่มมีอายุ ทำให้เจ็บป่วยบ่อย นอกจากนี้ความแตกต่างที่สำคัญคือสัตวแพทย์ที่มีประสบการณ์มักสามารถให้บริการได้รวดเร็ว ประณีตและลดความเสี่ยงอาการแทรกซ้อนของสัตว์ที่เข้ารับบริการได้มากกว่า

สัตว์แพทย์จบใหม่ เช่น สัตว์แพทย์มีประสบการณ์จะทำหมันได้ 4-5 ตัวต่อวัน ขณะที่สัตว์แพทย์จบใหม่จะทำได้ช้ากว่า ประมาณ 1-2 ตัวต่อวัน เป็นต้น

นอกจากความต้องการสัตว์แพทย์ในการรักษาสุนัขในศูนย์และคลินิกแล้ว มูลนิธิฯ ยังต้องการสัตว์แพทย์เพื่อทำหมันตามหนังสือบันทึกความเข้าใจกับเทศบาลเมืองแสนสุข เนื่องจากเทศบาลเมืองแสนสุขจะตั้งงบประมาณการทำหมันไว้ที่แน่นอน และมูลนิธิฯ ก็ต้องทำหมันให้ได้ตามที่ตั้งงบประมาณไว้ โดยมูลนิธิฯ จะจัดทีมทำหมันสัญจรไปตามจุดต่างๆ ที่มีสุนัขจรจัดในเขตชุมชนของเทศบาลเมืองแสนสุข เช่น บริเวณปาร์คอิน วัดแสนสุข เป็นต้น โดยติดต่อขอใช้พื้นที่กับผู้ดูแลพื้นที่ก่อน หรือมีชาวบ้านในชุมชนเขตเทศบาลเมืองแสนสุขติดต่อมา มูลนิธิฯ ก็ต้องจัดสวัสดิภาพให้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีเคสสุนัขจรจัดต้องการการทำหมันหรือรักษาในเขตเทศบาลฯ มูลนิธิฯ อาจไม่สามารถลงพื้นที่ไปรับมาได้โดยตรงเพราะว่าเป็นเขตของเทศบาลฯ จึงมักจะแนะนำให้ประชาชนไปแจ้งเทศบาลฯ ก่อน เพื่อให้เทศบาลฯ ระบุและ “หางาน” ไปยังเจ้าหน้าที่เทศบาลให้ไปจับและรักษา ก่อนเพราะเทศบาลฯ ก็มีการทำหมันสุนัขจรจัดที่เป็นโครงการแยกจากหนังสือบันทึกความเข้าใจ เมื่อทำไม่ได้จึงค่อยส่งเคสมายังมูลนิธิฯ ซึ่งนี่จะเป็นการร่วมมือที่ราบรื่นมากกว่าเนื่องจากมูลนิธิฯ ไม่มีทรัพยากรคนและอุปกรณ์ในการลงพื้นที่จับสุนัข มีพนักงานดูแลสุนัขและสวิตซ์ ขณะที่เทศบาลฯ มีอุปกรณ์และบุคลากรครบครันมากกว่า แม้บางครั้งการทำหมันให้ครบเป้าหมายที่ตั้งไว้จะต้องใช้เวลาเนื่องจากขาดแคลนสัตว์แพทย์ มูลนิธิฯ สามารถทำหมันได้ตามงบประมาณตลอด ซึ่งปกติจะอยู่ที่จำนวน 200 ตัว โดยยามขาดแคลนสัตว์แพทย์ มีนา(นามสมมติ) หนึ่งในเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิฯ ซึ่งมีเครือข่ายก็จะไปขอความช่วยเหลือจากสัตว์แพทย์ในคลินิกที่รู้จักกันให้มาช่วย 1-2 วัน ในกรณีที่มูลนิธิฯ ไม่สามารถทำได้ตามที่ตั้งงบประมาณไว้ก็เพียงแค่ส่งคืนเงินส่วนที่ทำไมครบไปเท่านั้น ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือระหว่างมูลนิธิฯ กับเทศบาลฯ เพราะเทศบาลและมูลนิธิฯ ต้องพึ่งพากันอย่างมาก

ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของมูลนิธิฯ และเทศบาลฯ ทำให้มูลนิธิฯ สามารถเคลื่อนไหวอย่างยืดหยุ่นในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขโดยเฉพาะสุนัขที่ไม่ได้มาจากเขตเทศบาลเมืองแสนสุข หนึ่งในกิจกรรมหลักของมูลนิธิฯ คือในทุกช่วงบ่ายสองเป็นต้นมาจะมีพนักงานผู้ดูแลออกไปให้อาหารสุนัขจรจัดที่อาศัยอยู่ข้างถนนบริเวณชุมชนของเทศบาลเมืองแสนสุข เช่น เขาสามมุก เป็นต้น แต่ก็ยังออกไปให้อาหารนอกเขตเทศบาลด้วย เช่น บริเวณบ้านปึก ในเขตเทศบาลเมืองอ่างศิลา หรือรอบๆ ศูนย์พักพิง ในเขตองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นบางพระ รวมประมาณ 400 ตัว โดยในการไปให้อาหารในที่สาธารณะนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับชุมชนบ้าง แต่มูลนิธิฯ ก็พยายามที่จะสานความสัมพันธ์ที่ดีเช่นเจ้าของพื้นที่ไม่ต้องการก็จะไม่วางอาหารไว้ อาหารมีภาชนะปิดมิดชิด แต่อย่างไรก็ดี พื้นที่ที่ให้อาหารมักมีกลุ่มคนต่างๆ นอกจากมูลนิธิฯ ไปให้ด้วย ซึ่งวิธีการให้อาหารแตกต่างกันจึงเกิดความสับสนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าของพื้นที่ละแวกนั้นกับผู้มาให้อาหาร บางครั้งหากสุนัขที่ให้อาหาร

ประจําเมื่อเกิดเหตุการณ์แปลกไป มูลนิธิฯ ก็จะนำกลับมาศูนย์พักพิงทำหมันและรักษา เมื่อหายเป็นปกติก็จะปล่อยกลับคืนพื้นที่ แต่บางตัวที่ป่วยหนักใช้ชีวิตไม่ได้ มูลนิธิฯ ก็จะนำเข้ามาดูแลภายในศูนย์พักพิง นอกจากนี้หากมีกรณีสวัสดิ์ที่ยังคงรบกวนส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เช่น บางพระ ขอความช่วยเหลือมา มูลนิธิฯ ก็จะช่วย โดยเทศบาลเมืองแสนสุขก็รับรู้ หรือบางกรณีประชาชนนำสุนัขมาทิ้งบริเวณโดยรอบมูลนิธิฯ เช่น ป่าข้างทางและถังขยะ เป็นต้น โดยในเดือนกันยายน พ.ศ.2567 เพียงเดือนเดียว มูลนิธิฯ พบลูกสุนัขถูกทิ้ง 30 ตัว ไม่นับรวมแมวถูกทิ้งบางส่วนอีกที่เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลต้องแบ่งไปดูแลส่วนตัวที่บ้านของตนเอง กรณีสุนัขถูกทอดทิ้งเหล่านี้แม้จะเกิดอยู่นอกเหนือเขตพื้นที่ของเทศบาลเมืองแสนสุข และโดยข้อตกลงมูลนิธิฯ ควรจะจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขของเทศบาลเมืองแสนสุขเท่านั้นเพราะอาศัยพื้นที่และเงินอุดหนุนเทศบาลฯ แต่มูลนิธิฯ ก็พยายามที่จะช่วยกรณีเหล่านี้ผ่านการทำหมัน ทำวัคซีน และหาบ้าน มีนาอธิบายนสถานการณ์แบบนี้ว่า “เราจะดูตายได้หรือ?” เพราะนอกจากความสงสารแล้วมูลนิธิฯ มองว่าการนิ่งดูตายไม่ช่วยสุนัขจรจัดรอบๆ ในที่สุดภาวะก็จะตกกลับมาที่มูลนิธิฯ เอง เพราะสุนัขจรจัดรอบๆ ศูนย์พักพิงที่ไม่ได้ทำหมันก็จะเพิ่มจำนวนประชากรและประชาชนที่เดือดร้อนก็จะนำมาทิ้งไว้ที่มูลนิธิฯ อยู่ดี

อย่างไรก็ดี ศูนย์พักพิงของมูลนิธิฯ นั้นไม่สามารถรองรับสุนัขจรจัดได้ทั้งหมดเนื่องด้วยพื้นที่จำกัด คอกสุนัขนั้นมูลนิธิฯ ได้ประเมินไว้และไม่ต้องการให้สุนัขอยู่แบบแออัด ไม่สามารถเอาสุนัขเข้าไปได้หมดเพราะอาจไม่ถูกกันด้วย ถ้าสุนัขเก่ายังอยู่ สุนัขใหม่ไม่สามารถรับเข้าได้ มูลนิธิฯ จึงต้องการให้ประชาชนหรือชุมชนช่วยแบ่งเบาภาระด้านการดูแลสุนัข “ไม่ใช่แค่เอาความสงสารมาทิ้งกับมูลนิธิฯ” (มีนา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2567) ในการทำหมันนั้นมูลนิธิฯ มองว่าเป็นการจัดสวัสดิภาพที่สำคัญที่สุดเพราะช่วยป้องกันโรคมาเร็งในสุนัข ลดความก้าวร้าว ทำให้สุนัขสามารถกลับคืนสู่พื้นที่เป็นสุนัขชุมชนได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่มูลนิธิฯ ต้องการ เพราะมูลนิธิฯ ไม่ได้ต้องการนำสุนัขมาไว้ในศูนย์พักพิงทุกตัว การให้สุนัขอยู่ในชุมชนเป็นประโยชน์มากกว่าเพราะสุนัขที่ทำหมันและฉีดวัคซีนแล้วจะไม่ดุร้ายก้าวร้าว และจะช่วยป้องกันไม่ให้มีสุนัขตัวใหม่เข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มจำนวนประชากร แม้จะมีสุนัขกลุ่มใหม่มาก็จะสามารถควบคุมจำนวนได้มากกว่า โดยประชาชนและชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการให้ความดูแลสุนัขนอกเหนือจากบริการของมูลนิธิฯ

ในส่วนของทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุนัขของประชาชน มีนา (นามสมมติ) ซึ่งทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ประสานงานของมูลนิธิฯ ซึ่งต้องรับเรื่องร้องเรียนผ่านทางโทรศัพท์ทุกวัน ทำให้ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของสุนัขหลากหลายรูปแบบ ผู้เลี้ยงสุนัขไทยมักมีนิสัยการเลี้ยงสุนัขถ้าไม่ปล่อยออกมาข้างนอกแบบไม่ใส่สายจูงก็จะขังสุนัขไว้ในบ้านทั้งสองกรณีมักนำมาสู่ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของกับสุนัข และระหว่างเจ้าของสุนัขกับเพื่อนบ้านในชุมชนตามมา นอกจากนี้ ประชาชนมักต้องการให้มูลนิธิฯ ช่วยรับเลี้ยงสุนัขของตนเอง หลายครั้งจะมีคนโทรศัพท์เข้ามา หรือขับรถหุ้เข้ามายังศูนย์พักพิงเพื่อสอบถามว่ามูลนิธิฯ จะสามารถรับดูแลสุนัขของตนเองได้หรือไม่ โดยเจ้าของสุนัข

มีเหตุผลหลายรูปแบบที่ไม่ต้องการเลี้ยงต่อ ทั้งจากพฤติกรรมและสุขภาพของสุนัขเอง เช่น สุนัขก้าวร้าว ขน หรือเจ็บป่วยจากความชราภาพหรืออุบัติเหตุ ทำให้เจ้าของไม่ต้องการเลี้ยงดูต่อ เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของสุนัขกับคนในครอบครัวเองก็เป็นปัจจัยที่ทำให้เจ้าของสุนัขไม่ต้องการเลี้ยงสุนัขต่อ เช่น การเลิกรากันระหว่างคู่รัก การย้ายบ้าน เป็นต้น ซึ่งทำให้เธอรู้สึก “น้อยใจ” แทนสุนัข เพราะมีนาเชื่อว่าสุนัขมีจิตวิญญาณเหมือนกับคนในคติพุทธศาสนาแต่ทำกรรมเลวมาเกิดเป็นสุนัข และไม่ใช้ความบังเอิญที่สุนัขและเจ้าของมาเจอกันในชาติปัจจุบัน ดังนั้นเจ้าของจึงไม่ควรปฏิเสธความรับผิดชอบ กรณีเหล่านี้มูลนิธิฯ มักจะปฏิเสธไม่รับดูแล แม้เจ้าของบางคนจะโน้มน้าวด้วยการเสนอเงินบริจาคจำนวนมาก มีนามองว่าอย่างไรก็ไม่เพียงพอและอีกไม่นานเจ้าของสุนัขก็จะทอดทิ้งไม่มารับผิดชอบต่อ มูลนิธิฯ มักจะแนะนำให้เจ้าของสุนัขนำกลับสุนัขไปเลี้ยงแต่ปรับเปลี่ยนการเลี้ยงให้อยู่บนฐานของความเข้าใจธรรมชาติของสายพันธุ์และวัยของสุนัข เช่น หากสุนัขก้าวร้าวอย่าก้าวร้าวตอบด้วยการมัดปากหรือใส่ตะกร้อเพราะจะยิ่งทำให้สุนัขดุร้ายยิ่งขึ้น หรือการเลี้ยงสุนัขรวมกันต้องให้ความรักเท่าๆกันเพราะสุนัขสามารถรับรู้ได้ หรือสุนัขเด็กมีนิสัยเป็นปกติ เป็นต้น

มูลนิธิฯ มองว่าการเลี้ยงดูสุนัขที่ดีต้องเลี้ยงดูเหมือนลูก ต้องเข้าใจในสายพันธุ์สุนัขและต้องมีเวลาดูแลสุนัข เช่น การพาออกไปเดินออกกำลังกายแบบมีเจ้าของตามไปควบคุม เป็นต้น ดังนั้นโครงการหาบ้านให้สุนัขมูลนิธิฯจะมีการคัดกรองผู้ประสงค์จะรับเลี้ยงโดยละเอียด โดยสุนัขหาบ้านจะต้องทำหมันและวัคซีนแล้วถึงจะขอรับเลี้ยงได้ มูลนิธิฯจะไม่ให้รับเลี้ยงสุนัขเด็กที่ยังไม่ได้ทำหมันหรือฉีดวัคซีน โดยเฉพาะผู้ขอรับเลี้ยงอยู่นอกพื้นที่ชลบุรีเพราะมูลนิธิฯไม่สามารถตรวจสอบได้ว่านำสุนัขไปแล้วได้ทำหมัน ฉีดวัคซีนตามที่ตกลงกันไว้หรือไม่ ผู้ประสงค์รับเลี้ยงสุนัขจากมูลนิธิฯโดยทั่วไปจะต้องอายุมากกว่า 25 ปี บริบูรณ์ บรรลุนิติภาวะแล้วและไม่ได้ศึกษาต่อ เพราะว่ามีนักเรียนนักศึกษามีโอกาสที่จะมีคู่รักและไปสถานศึกษาจนไม่มีเวลาสนใจสุนัข ต่อให้มีผู้ปกครองอนุญาต มูลนิธิฯก็จะปฏิเสธคำขอรับเลี้ยงเพราะจากประสบการณ์การทำงานของมูลนิธิฯ เคสเหล่านี้มักจะมีปัญหา ภาระการดูแลตกเป็นของผู้ปกครอง ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างคนในครอบครัวเรื่องผู้ดูแลสุนัข เป็นต้น การดูแลสุนัขเหมือนสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องน่ายกย่อง ถ้าเอาไปทำงานเฝ้าสวน มูลนิธิฯก็อาจจะพิจารณาปฏิเสธคำขอรับเลี้ยงเช่นกัน หรือมีการทำสัญญารับเลี้ยงแล้ว เจ้าของใหม่ก็ยังมีหน้าที่ที่ต้องรายงานสถานการณ์ให้มูลนิธิฯ รับรู้ ซึ่งหากผู้รับเลี้ยงเจ็บป่วยไป มูลนิธิฯจะพยายามติดต่อ หรือขอสุนัขคืนหากพบว่าดูแลไม่ได้ตามมาตรฐานของมูลนิธิฯ

มูลนิธิฯ เล็งเห็นความการร่วมมือกันของมูลนิธิฯกับหน่วยงานรัฐเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะแม้ว่ามูลนิธิฯยังจำเป็นต้องพึ่งพาเงินบริจาคและต้องแสวงหากระแสเพื่อให้อยู่ในการรับรู้ของประชาชน การสนับสนุนจากเทศบาลอำนวยความสะดวกหลายอย่าง เช่น การขอเข้าบางพื้นที่เพื่อช่วยเหลือสุนัขจรจัด เป็นต้น บุคลากรและอาสาสมัครของมูลนิธิฯ มองว่าการได้ทำหนังสือความเข้าใจร่วมกับเทศบาลแสนสุขเป็นความโชคดีและได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย โดยฝั่งเทศบาลฯ ก็ “สบาย”

เพราะมูลนิธิฯ ทำงานจัดสวัสดิภาพให้ศูนย์พักพิง และมูลนิธิเองก็โชคดีเพราะเทศบาลแสนสุขมีความรักสัตว์เมื่อเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เช่น บางที่ไม่มีสัตวแพทย์หรือศูนย์พักพิงฯ ระบบข้อมูลข่าวสารไม่ดีทำให้ประชาชนสับสน หรือเจ้าหน้าที่จับสุนัขตามคำร้องและนำไปปล่อยในป่าให้อดตาย หรือยิงยาสลบแบบใช้ยาเกินขนาดทำให้สุนัขเสียชีวิต เพราะต้องการประหยัดงบประมาณ การดูแล (มีนา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2567; นารี, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2567)

อย่างไรก็ดีแม้การทำหนังสือบันทึกความเข้าใจจะสร้างความพึงพอใจให้แก่มูลนิธิฯ มูลนิธิฯ ยังมองว่าตนเองนั้นไม่สามารถรับผิดชอบจัดสวัสดิภาพให้สุนัขได้ทั้งหมดเพราะมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ของศูนย์พักพิงและความขาดแคลนบุคลากร และมีความเห็นว่าหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ต้องรับผิดชอบเรื่องสุนัขจรจัดมากกว่านี้ มีการสร้างศูนย์พักพิงในทุกพื้นที่และทำหมันทุกเดือน เพราะการทำหมันเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของสุนัขโดยเฉพาะการป้องกันมะเร็ง ส่วนในภาคประชาชนนั้นมูลนิธิฯ ต้องการให้สุนัขส่วนใหญ่ที่ผ่านการทำหมันและฉีดวัคซีนแล้วอยู่ร่วมในชุมชน ให้ผู้ดูแลในชุมชนดูแลเป็นหลักจะเป็นประโยชน์ที่สุดแก่ทุกฝ่าย

“ตายก็ฝัง ยังก็เลี้ยง”: ความสัมพันธ์ระหว่างสุนัขจรจัดและผู้ดูแล

สุนัขจรจัดบริเวณชุมชนที่ผู้วิจัยเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลส่วนใหญ่ได้รับการทำหมันและฉีดวัคซีนแล้วจากเทศบาลเมืองแสนสุข หรือจากความร่วมมือระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิฯ เดอะแมนเนตทเรสคิวดอกสีในการทำหมันแบบไม่เสียค่าใช้จ่ายให้แก่ชุมชนที่มีสุนัขจรจัด หนึ่งในพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมคือวัดแสนสุขสุทธิวาราม ในเขตชุมชนวัดแสนสุข ผู้คนในพื้นที่เรียกวัดแห่งนี้ว่า “วัดเปรต” เพราะมีรูปปั้นเกี่ยวกับสวรรค์และนรก ในคติทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะรูปปั้นเปรตและอสุรกายในนรกภูมิ ทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ มีชาวบ้านในชุมชนมาตั้งร้านรวงขายของ เช่น อาหาร น้ำดื่ม สลากกินแบ่งรัฐบาล เครื่องบูชาและดอกไม้ธูปเทียนให้แก่ผู้มาเยี่ยมชม วัดแสนสุขสุทธิวารามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ วัดนอกและวัดใน ซึ่งวัดนอกจะเป็นพื้นที่ติดกับรูปปั้นเมืองสวรรค์แดนนรก และวัดใน เป็นที่ประดิษฐาน มหาเจดีย์เกตแก้วจุฬามณี อาสนสุขมหาวิหาร มีชาวบ้านค้าขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ดอกไม้ธูปเทียน อาหารและน้ำดื่มเช่นกัน ทั้งส่วนวัดนอกและวัดในนั้นนอกจากชาวบ้าน พระสงฆ์และผู้มาท่องเที่ยวเยี่ยมชมแล้วยังมีสุนัขจรจัดรวมถึงแมวจรจัด นั่งและนอนอยู่บริเวณต่างๆ โดยเฉพาะใต้ร่มเงาของศาลาหรือซุ้มของร้านค้าชาวบ้าน โดยจำนวนสุนัขรวมทั้งสองส่วนแล้วมีประมาณ 16 ตัว จากที่ผู้วิจัยสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ดูแลสุนัขในบริเวณดังกล่าว

สุนัขวัดส่วนใหญ่จะนอนหลับช่วงเวลากลางวัน แต่จะมีการเคลื่อนไหวในช่วงเวลาเย็น ตั้งแต่บ่ายสามโมงเป็นต้นไปซึ่งเป็นเวลาที่สุนัขจะได้อาหารจากผู้ดูแล เช่น บริเวณวัดใน วิชัย (นาม

สมมติ) ประกอบอาชีพช่วยงานวัด เป็นผู้ให้อาหารสุนัขซึ่งมีประมาณ 10-13 ตัว โดยอาหารที่ให้จะเป็นข้าวคลุกโคร่งไก่ทอดบด นอกจากนี้ยังมีตบโป๊วซึ่งมีร้านรถเข็นของชาวพม่าบริเวณซอยหน้าวัดที่พระสงฆ์จะเป็นผู้ซื้อมาให้สุนัขทุกวัน ตบมีอยู่ประมาณ 100 บาท โดยสั่งจอบจากพ่อค้าตบโป๊วซึ่งเขานำมาแขวนไว้ให้ทุกวัน วิไล (นามสมมติ) แม่ค้าที่ค้าขายบริเวณมหาเจดีย์เกตุแก้วจุฬามณีอาสนุขุมหาวิหารกล่าว สุนัขบริเวณวัดในนั้นได้กินอิ่มทุกวัน ดังนั้นสุนัขจึงไม่กินอะไรเหลือเนื่องจากความหิวโหย ไม่กินกระดูก เพราะว่าอาหารประจำที่ผู้ดูแลเลี้ยงไม่มี สุนัขบริเวณโซนวัดนอกที่ติดกับรูปปั้นเมืองสวรรค์แดนนรกนั้นมีจำนวนน้อยกว่า ผู้ดูแลเป็นแม่ค้าบริเวณนั้น เช่น วิภา (นามสมมติ) พี่นเพเป็นคนต่างจังหวัดแต่มาค้าขายและอยู่อาศัยที่ชลบุรี วิภาบอกว่าเธอออกเงินส่วนตัวซื้ออาหารเม็ดให้สุนัขจรจัดรวมถึงแมวจรจัดในบริเวณวัด ตกเดือนละ 700-800 บาท โดยประมาณ นอกจากนี้เธอยังซื้อโคร่งไก่สับให้สุนัขด้วยเพราะบางที่สุนัขไม่ยอมกินอาหารเม็ด โดยเธอจะให้อาหารสุนัขบริเวณวัดนอกเวลาเช้าและเย็น รวมถึงสุนัขจรจัดนอกวัดที่วิภาบอกว่าจะมา “สะกิด” ขออาหารทุกเย็น โดยสุนัขจะมานั่งรอและเอาขาหน้าสะกิดเธอเมื่อถึงเวลาให้อาหาร

สุนัขจรจัดเหล่านี้ผู้ดูแลนิยามว่าเป็นสุนัขจรจัดแม่สุนัขจะเซื่องและผู้ดูแลซึ่งเป็นพ่อค้าแม่ค้าบริเวณวัดนอกแสดงความห่วงใย มีชื่อเรียกสุนัขทุกตัว แต่ผู้ดูแลทุกคนมองว่าสุนัขไม่ใช่ของตนเอง แต่เป็น “หมาวัด” คือเป็นสุนัขที่อยู่อาศัยในบริเวณวัด มีอิสระไปไหนมาไหน และคุ้นชินกับวัดแล้ว โดยผู้ดูแลก็ไม่ทราบว่าเป็นช่วงกลางวันสุนัขเดินทางไปไหนหรือทำอะไร และมองว่าการเลี้ยงดูสุนัขแบบดังกล่าวเป็นเรื่องปกติเพราะสุนัขไม่ได้ทำร้ายใคร หรือทำให้ใครเดือดร้อน อยากรู้ว่าบางที่สุนัขนั้นไม่ไวใจคนแปลกหน้าก็จะต้องไล่ไปนอนที่อื่นเวลามีผู้เข้ามาเยี่ยมชมวัดบริเวณที่พ่อค้าแม่ค้าต้องขายของ หรือสุนัขบางที่จะวิ่งไล่รถจักรยานยนต์ของเด็กวัยรุ่นที่ขับขี่เร็วหรือคนแปลกหน้ายามกลางคืน ผู้ดูแลมีความเห็นอกเห็นใจสุนัข สุนัขบางตัวนั้นเกลียดเสียงดังของรถจักรยานยนต์เพราะอาจมีปุมหลังเคยถูกเฉี่ยว วัดจึงมีการทำป้ายเตือนเรื่องขอความร่วมมือไม่ให้ขับขี่เร็ว โดยมองว่าทัศนคติของผู้ขับขี่โดยเฉพาะวัยรุ่นเองก็มีส่วนในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะอุปนิสัยคึกคะนองขับรถเร็ว เพราะสุนัขก็มีจิตใจ รู้คุณคนและรู้เรื่องดีกว่าคนในบางเรื่อง ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์บริเวณวัดเองก็มีการปรับตัวเช่นถือไม้ไผ่ป้องกันสุนัขไล่ แต่ส่วนใหญ่สุนัขเมื่อคุ้นชินแล้วจะไม่ไล่ (วิชัย นามสมมติ สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567; วิภา นามสมมติ สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567) โดยรวมแล้วผู้ดูแลมองว่าการดูแลสุนัขจรจัดจนแก่ตายเป็นเรื่องปกติ แต่ความตายเฉียบพลันเช่นการถูกวางยาหรือถูกรถชน ก็เป็นส่วนหนึ่งของวงจรชีวิตสุนัขจรจัด เช่น วิไล ซึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่าความสัมพันธ์ของผู้ดูแลกับสุนัขจรจัดอยู่ในรูปแบบ “ตายก็ฝัง ยังกี่เลี้ยง” คือผู้ดูแลแสดงความห่วงใยผ่านการให้อาหารพาไปรักษาหรือซื้อหยูกยามาให้สุนัขหากมีเวลา แต่ไม่มีใครจับจองเป็นเจ้าของสุนัขอย่างชัดเจน ไม่ได้มองว่าสุนัขจรจัดควรถูกย้ายออกจากพื้นที่

ภาพ 8

สุนัขของวัดที่ได้รับการทำหมันฉีดวัคซีนแล้ว พักผ่อนใต้ร่มเงาของรถขายไอศกรีมในพื้นที่ของวัด

หมายเหตุ: ลีลา วรุฒิสุนทร

ในด้านของการดูแลสุนัขนั้น งานดูแลส่วนใหญ่เป็นเรื่องของอาหาร เพราะสุนัขมีอิสระไปไหนในพื้นที่อยู่แล้ว ผู้ดูแลสุนัขจริงจะมีการจัดสรรงานดูแลด้วยความสมัครใจ ใครมีเวลาหรือมีเงินทองก็แบ่งกันไปดูแล เช่น ผู้ที่ให้อาหารสุนัขประจำก็มักจะให้อาหารประจำ หรือผู้ที่มีเวลาหรือมีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อคลินิกหรือมูลนิธิให้เข้ามาช่วยเหลือยามสุนัขเจ็บป่วยก็ทำหน้าที่ประสานงาน ผู้ดูแลสุนัขจริงจัดทั้งบริเวณวัดในและวัดนอกของวัดแสนสุขสุทธิวรารามมีประสบการณ์ในการรับบริการการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดของทั้งเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแคทเรสคิสต์ดอกส์ ซึ่งผู้ดูแลจะเรียกว่า “มูลนิธิฝรั่ง” เนื่องจากประธานมูลนิธิเป็นชาวต่างชาติ โดยผู้ดูแลทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์มีความพึงพอใจกับการจัดสวัสดิภาพมูลนิธิฝรั่งร่วมกับเทศบาลเมืองแสนสุข ได้แก่การทำหมัน การฉีดวัคซีนพิษสุนัขบ้า และการหยอดยาเห็บหมัดปรสิตภายนอก เนื่องจากเป็นบริการที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (วิภา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567; วิไล นามสมมติ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567; วิชัย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567; วิมล, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567) อย่างไรก็ตาม ผู้ดูแลบางส่วนได้สะท้อนว่าการให้บริการทำหมันมักจะมาแค่ 1-2 ครั้งต่อปี ไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน เนื่องจากบางครั้งบริการทำหมันมาตรงจังหวะที่สุนัขหรือแมวจรจัดตั้งท้องพอดีทำให้จับทำหมันไม่ได้ หรือบางจุดในตรอกซอกซอยบริเวณรอบนอกวัด สุนัขมี

นิสัยตื่นกลัวคนและจับต้องไม่ได้ ต้องมีทีมียิงยา การลงพื้นที่นานๆครั้ง ทำให้ไม่สามารถทำหมันสุนัขได้ครบทุกตัว ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มและมีสภาพน่าสงสารเต็มไปด้วยเห็บหมัดปรสิต ผู้ดูแลบางคนจึงมองว่าหากบริการทำหมันมีการลงพื้นที่ถี่ขึ้น ประมาณ 3-4 เดือน ต่อครั้ง จะเป็นเรื่องที่ดีกับชุมชนมากกว่า เพราะหากผู้ดูแลพลาดโอกาสในการนำสุนัขจรจัดมาทำหมันในช่วงเวลาดังกล่าว จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเองในการนำสุนัขไปคลินิก โรงพยาบาลสัตว์หรือเทศบาลเมืองแสนสุขซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เช่น เทศบาลเมืองแสนสุขคิดค่าทำหมันตัวละ 800 บาท หรือค่าหยอดยากำจัดปรสิตภายนอก 80 บาท (วิภา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567) ผู้ดูแลบางคนเข้าใจและยอมจ่ายเงินเนื่องจากสงสารสุนัข เนื่องจากสุนัขบางตัวตั้งท้องคลอดลูกเป็นจำนวนมาก ชุมชนสังเกตเห็นความจำเป็นก็รีบพาไปทำหมัน และมีวิธีการในการรับมือกับการต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น ระดมเงินจากพ่อค้าแม่ค้าด้วยกันเอง เป็นต้น แต่บางคนก็แสดงความสงสัยว่าทำไมเทศบาลฯ ต้องคิดค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมทั้งค่ายา ค่าบริการ เนื่องจากเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาลฯที่ต้องจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด แต่ภาระค่าใช้จ่ายตกเป็นของผู้ดูแลที่ไม่ใช่เจ้าของสุนัข นอกจากนี้ผู้ดูแลหลายคนยังติดภาระหน้าที่ในการทำมาหากินทำให้ไม่มีเวลาในการจับสุนัขไปรับบริการ (วันดี นามสมมติ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567)

ในส่วนของความเจ็บป่วยของสุนัข เช่น มะเร็ง เนื้องอก ตาเจ็บ มีแผล เป็นต้น ผู้ดูแลส่วนใหญ่ใช้วิธีการดูแลรักษาหลายแบบ หากไม่ได้เจ็บป่วยค่ารักษาสูงจะเป็นการให้สุนัขเสียรักษาตัวเอง พาไปคลินิกใกล้วัดหรือซื้อยามาให้สุนัขด้วยตนเอง เช่น สุนัขที่ชอบมานั่งและนอนใกล้ร้านของวิไล มีแผลหรือผื่นแดงบริเวณท้อง ผู้ดูแลใช้วิธีไปซื้อยาแก้อักเสบมาบดทาเพื่อทำให้แผลแห้ง เป็นต้น การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดโดยเทศบาลเมืองแสนสุขโดยองค์กรเดียวเวลาพาสุนัขไปรักษามีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายทั้งทำหมัน ค่ายาหยอดเห็บหมัดปรสิต ยกเว้นแต่วัคซีนพิษสุนัขบ้าเท่านั้นที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดี ชาวบ้านยังมีการพึ่งพามูลนิธิฯในการดูแลสุนัขที่เจ็บป่วยหนัก เช่น กรณีของ “เป้” สุนัขซึ่งปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งเคยบาดเจ็บตาเสีย ชาวบ้านติดต่อมูลนิธิฯไป มูลนิธิฯก็นำไปรักษาและส่งกลับมา “แบบสง่าเลย” เป้ได้รับการทำหมัน ฉีดวัคซีนและรักษาตาโดยการควักออกไป หรือ “ตึง” สุนัขที่เป็นมะเร็ง มีเนื้องอกออกมา ชาวบ้านประสานติดต่อไป ก็ได้รับการรักษาอยู่หลายเดือนจนสุขภาพดีขึ้นก็ได้กลับมาคืนชุมชน (วันดี นามสมมติ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567; วิภา นามสมมติ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2567)

ความแตกต่างในด้านทัศนคติระหว่างบริการของมูลนิธิฯและเทศบาลเมืองแสนสุขใน ความเข้าใจของผู้ดูแลสุนัขจรจัดในชุมชนที่สำคัญคือ ผู้ดูแลสุนัขในชุมชนมองว่ามูลนิธิฯทำงานดีและรวดเร็ว เช่น แผลเย็บเนียน มีการซักประวัติเวลาตรวจละเอียด เป็นต้น ส่วนของเทศบาลเมืองแสนสุขนั้นส่วนใหญ่ ผู้ดูแลก็มีความพอใจเพราะบริการที่ลงมาพื้นที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดี แม้จะทำงานช้ากว่ามูลนิธิแต่ก็ไม่ได้ช้ามาก อย่างไรก็ตามผู้ดูแลบางส่วนมองว่า บริการการทำหมันของ

เทศบาลฯ นั้นทำแปลได้ไม่เนียน บางทีรอยเย็บปริ และเมื่อไปติดต่อขอรับบริการนอกเหนือช่วงเวลา
 เทศบาลฯ ลงพื้นที่ มีการเก็บค่าใช้จ่าย และบางครั้งก็เครื่องมือไม่พร้อม ทำให้ผู้ดูแลสุนัขมีทั้งความ
 เข้าใจในสถานการณ์แต่ก็มีความข้องใจด้วย และมองว่าเทศบาลฯ ควรช่วยลดค่าใช้จ่ายสักครั้งก็ยังดี
 เพราะเทศบาลฯ ควรมีความแตกต่างจากคลินิก

สรุปแล้วผู้ดูแลสุนัขในชุมชนยินยอมดูแลสุนัขจรจัดเพราะความสงสาร สุนัขจรจัดถูกมอง
 ว่าไม่ใช่ของผู้ดูแลคนใดคนหนึ่งแต่เป็นสุนัขในชุมชน ทำให้งานดูแลสุนัขถูกแบ่งความรับผิดชอบไปตาม
 ความสมัครใจของผู้ดูแล ผู้ดูแลมีความสงสารและรักใคร่เอ็นดูต่อสุนัข มีการตั้งชื่อและจดจำสุนัขได้แม้
 บางตัวจะเสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งกว่าเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ผู้ดูแลยอมออก
 ค่าใช้จ่ายให้สุนัข เช่น การซื้ออาหาร ยารักษาโรค ประสานงานพาไปรับการรักษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม
 ทัศนคติที่ว่าสุนัขนั้นไม่ใช่ของตนของผู้ดูแลทำให้ผู้ดูแลมีความคาดหวังว่าหน่วยงานรัฐหรือมูลนิธิจะ
 ช่วยมาแบ่งเบาภาระของตน เช่น การทำหมัน การฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า หยอดยากำจัดปรสิต
 ภายนอก หรือการรักษาพยาบาลยามสุนัขเจ็บป่วยเป็นโรคร้ายแรงหรือประสบอุบัติเหตุ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาความเข้าใจของเทศบาลเมืองแสนสุขในจังหวัดชลบุรีต่อการจัดการสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด และ (2) เพื่อศึกษาความเข้าใจของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรีต่อการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ข้อค้นพบจากการวิจัย
2. การอภิปรายผลการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากบทสัมภาษณ์ของบุคลากรและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิภาพให้สัตว์ของเทศบาลเมืองแสนสุข มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ด็อกส์และประชาชนผู้ดูแลสุนัขจรจัด พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเพราะมีพระราชบัญญัติและระเบียบต่างๆ กระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม รูปแบบและประสิทธิภาพของการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดแนวนโยบายและการจัดงบประมาณในการจัดบริการสาธารณะให้แก่เขตท้องที่ของตน ทำให้บางพื้นที่ไม่มีสัตวแพทย์สำหรับจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด ไม่มีระบบบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอรับการจัดสวัสดิภาพสัตว์จรจัดให้แก่ประชาชน ไม่มีศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดของตนเอง ซึ่งทำให้ประชาชนมีทัศนคติต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีระบบการทำงานที่สับสน ทำให้ประชาชนเสียเวลา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่รักสัตว์ และจัดสวัสดิภาพให้สัตว์ไม่ดี ก่ออันตรายต่อชีวิตของสัตว์ เป็นต้น

ในส่วนของเทศบาลเมืองแสนสุข เนื่องด้วยบริบททางประวัติศาสตร์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลฯ กับชุมชน เทศบาลเมืองแสนสุขมีความเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของตนที่ต้องจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดผ่านบริการการทำหมัน ฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า และการจัดศูนย์พักพิงให้แก่สุนัขจรจัด อย่างไรก็ตาม การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดขึ้นอยู่กับกฎหมายเป็นสำคัญ การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดขึ้นอยู่กับว่าสุนัขอยู่ในเขตพื้นที่ทำการของเทศบาลเมืองแสนสุขหรือไม่ หากสุนัขไม่ได้

อยู่ในเขตพื้นที่ทำการ เทศบาลเมืองแสนสุขจะมองว่าสุนัขนั้นอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของตนในการจัดสวัสดิภาพให้ หากจัดสวัสดิภาพให้จะเป็นการละเมิดกรอบกฎหมาย รวมถึงหน้าที่ทางศีลธรรมที่มีต่อประชาชนผู้เสียภาษีในพื้นที่ อาจนำมาซึ่งปัญหาทางข้อกฎหมายต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ เนื่องจากเทศบาลเมืองแสนสุขอ้างอิงกรอบของกฎหมายในทุกกระบวนการของการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด ทำให้สวัสดิภาพที่จัดให้สุนัขจรจัดมีตารางการออกปฏิบัติการที่แน่นอน เช่น เทศบาลฯ จะมีกำหนดการออกหน่วยเพื่อให้บริการในช่วงเวลาที่แน่นอน และจำนวนสุนัขที่ให้บริการทำหมันที่แน่นอน เพราะอ้างอิงกรอบงบประมาณที่จัดไว้ในแต่ละปีงบประมาณ จนเป็นเสมือนประเพณีที่ประชาชนรับรู้ อย่างไรก็ตาม งบประมาณที่แน่นอนนี้ไม่สัมพันธ์กับวงจรชีวิตของสุนัขจรจัดในพื้นที่ ทำให้สุนัขจรจัดหลายตัวพลาดช่วงเวลา เทศบาลเมืองแสนสุขให้บริการทำหมันแบบไม่เสียค่าใช้จ่ายเพราะช่วงนั้นสุนัขตั้งท้องอยู่พอดี

นอกจากนี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่เทศบาลในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดระเบียบการปฏิบัติงานและปฏิสัมพันธ์ในด้านความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ องค์กรการกุศลและภาคประชาชน เทศบาลเมืองแสนสุขมีความตระหนักว่างานจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดของตนนั้นเนื่องจากจำเป็นต้องยึดระเบียบและกฎหมาย และทรัพยากรที่ตนเองมีซึ่งจำกัด ทำให้บริการมีความไม่ทั่วถึงและไม่สามารถตอบสนองสิ่งที่ประชาชนต้องการได้ทั้งหมด ดังนั้น งานจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัดจึงไม่ใช่งานที่เทศบาลเมืองแสนสุขสามารถเป็นผู้รับผิดชอบเพียงองค์กรเดียว แต่ควรเป็นงานที่เทศบาลเมืองแสนสุขควรจัดสรรภาระหน้าที่ให้องค์กรอื่นๆ ร่วมรับผิดชอบ เช่น ภาคประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดูแลสุนัขจรจัดที่เทศบาลฯ ทำหมันและปล่อยกลับพื้นที่เป็น “สุนัขชุมชน” เพราะเทศบาลฯ ไม่มีพื้นที่ในศูนย์พักพิงเพียงพอในการย้ายสุนัขจรจัดในที่สาธารณะไปดูแล หรือการทำหนังสือบันทึกความเข้าใจกับองค์กรการกุศล อย่างมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ ให้เข้ามาบริหารจัดการศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดของตนในตำบลบางพระ

ในส่วนทัศนคติของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ต่อการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดนั้น ความสงสารต่อสุนัขจรจัดเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของมูลนิธิฯ ทำให้งานจัดสวัสดิภาพมุ่งเน้นสุขภาพของสุนัขเป็นศูนย์กลาง อาทิ แม้จะขาดแคลนสัตว์แพทย์ก็พยายามที่จะทำหมันสุนัขให้ครบจำนวนที่ตกลงไว้ในหนังสือบันทึกความเข้าใจ เพราะเห็นแก่ประโยชน์ต่อสุขภาพของสุนัข โดยเฉพาะการป้องกันมะเร็ง หรือการคัดกรองผู้ขอรับเลี้ยงสุนัขของตนอย่างละเอียดเพราะต้องการให้สุนัขได้บ้านที่เข้าใจในธรรมชาติของสุนัข มีเวลากับทรัพยากรในการดูแลสุนัขจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต หรือกรณีมูลนิธิฯ ออกไปให้อาหารสุนัขจรจัดบริเวณรอบศูนย์พักพิง แม้จะเป็นการทำงานนอกเขตทำการของเทศบาลเมืองแสนสุขเพราะเห็นแก่ประโยชน์สุขของสุนัข เป็นต้น มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์รับดูแลสุนัขของเทศบาลเมืองแสนสุขเพราะมีหนังสือบันทึกความเข้าใจกับหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ โดยมูลนิธิฯ มีหน้าที่ทำหมันสุนัขจรจัดของเทศบาลเมืองแสนสุขให้ครบตามจำนวนที่

เทศบาลตั้งงบประมาณไว้ คือ 200 ตัว ต่อปี นอกจากนี้มูลนิธิยังทำหน้าที่ดูแลศูนย์จรจัดที่เจ็บป่วย และพิการไม่สามารถกลับพื้นที่ของตนได้ โดยเทศบาลเมืองแสนสุขจะเป็นผู้จัดหาอาหารสุนัข ระบบน้ำปะปาไฟฟ้าและให้มูลนิธิฯ ใช้พื้นที่ของตนในศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย ตำบลบางพระ ให้การทำกิจกรรมจิตอาสาดีให้แก่สุนัขจรจัด อย่างไรก็ตาม มูลนิธิฯ พึงพอใจที่ได้มีความร่วมมือกับเทศบาลเมืองแสนสุข งานดูแลศูนย์จรจัดเป็นงานที่มีรายละเอียดและค่าใช้จ่ายสูง ต้องใช้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลเต็มเวลา อุปกรณ์และเทคนิคสัตว์แพทย์เฉพาะที่มีค่าใช้จ่ายสูงโดยเฉพาะสุนัขเจ็บป่วยพิการที่ต้องการการดูแลพิเศษ ทำให้มูลนิธิฯ ต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศหลากหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดชุมชนผู้รักสัตว์ ทั้งในและต่างประเทศให้บริจาคเงินแก่มูลนิธิฯ ยิ่งไปกว่านั้นมูลนิธิฯ มองว่าองค์กรของตนเองนั้น มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ของศูนย์พักพิงที่ไม่สามารถรับสุนัขจรจัดเข้ามาดูแลได้หมดหากพื้นที่เต็ม และความขาดแคลนบุคลากรทางด้านสัตวแพทย์ รวมถึงความไม่แน่นอนของเงินบริจาคที่ขึ้นอยู่กับความเป็นไปของเศรษฐกิจ เช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลอย่างมากต่อการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดเพราะทำให้ผู้มาเยี่ยมชมและบริจาคเงินลดลง เป็นต้น การจัดสวัสดิภาพของมูลนิธิเดอะแมนเดทเรสคิวส์ตอกส์เป็นที่พึงพอใจของทั้งเทศบาลเมืองแสนสุขและประชาชนผู้ดูแลสัตว์ โดยเทศบาลฯ มองว่ามูลนิธิฯ มีความพร้อมที่จัดทำบริการสาธารณะให้แก่สุนัขจรจัดได้ดีกว่าตน ส่วนผู้ดูแลสัตว์ในชุมชนที่เคยได้รับบริการมองว่ามูลนิธิฯ มีความรวดเร็ว เอาใจใส่ ละเอียดยในการตรวจและรักษาสุนัข อย่างไรก็ตาม มูลนิธิฯ จะขับเคลื่อนด้วยความสงสารสุนัขจรจัดและอยากจัดสวัสดิภาพที่ดีให้แก่สุนัข แต่มูลนิธิฯ ก็มีความต้องการให้ภาคส่วนอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดมากยิ่งขึ้น เช่น หน่วยงานราชการ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่นๆ ต้องรับผิดชอบเรื่องสุนัขจรจัดมากกว่านี้ มีการสร้างศูนย์พักพิงในทุกพื้นที่และทำหมันทุกเดือน ส่วนในภาคประชาชนนั้นมูลนิธิฯ ก็ต้องการให้สุนัขส่วนใหญ่ที่ผ่านการทำหมันและฉีดวัคซีนแล้วอยู่ร่วมในชุมชน ให้ผู้ดูแลในชุมชนดูแลเป็นหลักจะเป็นประโยชน์ที่สุดแก่ทุกฝ่าย

ในส่วนของผู้ดูแลสุนัขผู้ได้รับการจากเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนเดทเรสคิวส์ตอกส์นั้นทัศนคติว่าสุนัขจรจัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ชุมชนยอมรับและดูแลได้ อย่างไรก็ตาม สุนัขจรจัดถูกมองว่าไม่ใช่ของผู้ดูแลคนใดคนหนึ่งแต่เป็นสุนัขในชุมชน ทำให้งานดูแลสุนัขจรจัดมีลักษณะแบ่งปันความรับผิดชอบไปตามความสมัครใจของผู้ดูแล ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของผู้ดูแลว่าผู้ดูแลคนไหนมีกำลังทรัพย์หรือมีเวลาว่างเว้นจากการประกอบอาชีพมาดูแล ผู้ดูแลทั้งหมดที่ให้สัมภาษณ์มีความสงสารและรักใคร่เอ็นดูต่อสุนัข มีการตั้งชื่อและจดจำสุนัขได้แม้บางตัวจะเสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ผู้ดูแลยอมออกค่าใช้จ่ายให้สุนัข เช่น การซื้ออาหาร ยารักษาโรค ประสานงานพาไปรับการรักษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ทัศนคติที่ว่าสุนัขนั้นไม่ใช่ของตนทำให้ผู้ดูแลมีความคาดหวังว่าหน่วยงานรัฐหรือมูลนิธิฯ ต้องช่วยแบ่งเบาภาระของตน เช่น การทำหมัน การฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า หยอดยากำจัดปรสิตภายนอก หรือการรักษาพยาบาลยาม

สุนัขเจ็บป่วยเป็นโรคร้ายแรงหรือประสบอุบัติเหตุ หรือบริการยียาสลบให้สุนัข ควรไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือเสียในอัตราที่ต่ำกว่าการพาสุนัขไปรับบริการจากคลินิกเอกชน นอกจากนี้ ผู้ดูแลสุนัขจรจัดยังต้องการให้บริการการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดมีความสามารถเข้าถึงชุมชนได้มากกว่านี้ เช่น มีบริการทำหมันสุนัขที่บ่อยขึ้น เป็นต้น โดยรวมแล้วผู้ดูแลสุนัขมีทัศนคติที่ดีต่อบริการที่ได้รับจากเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ อย่างไรก็ตาม ผู้ดูแลสุนัขไม่ทราบถึงกระบวนการในการปฏิบัติงานของทั้งสององค์กรซึ่งบางครั้งส่งผลกระทบต่อทัศนคติต่อทั้งสององค์กรได้ เช่น ผู้ดูแลสุนัขไม่เข้าใจว่าทำไมบริการบางอย่างต้องเสียค่าใช้จ่าย ไม่ทราบว่าทำไมบริการทำหมันจึงไม่มีบ่อยเท่าที่ควร เป็นต้น

การอภิปรายผลการศึกษา

พื้นที่ คือมิติที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัดที่เหมาะสมของเทศบาลเมืองแสนสุข มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ และผู้ดูแลสุนัขจรจัดในชุมชน ความเข้าใจเรื่องพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ร่วมทางสังคมของคนจำนวนมาก (Dover, 2008) ที่มีกับมนุษย์และไม่ใช่มนุษย์ ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้คนที่เคลื่อนไหวบนพื้นที่เป็นตัวประกอบสร้างและผลิตซ้ำความหมายและคุณค่าที่อาบอิม(Embodied) ลงบนเนื้อตัวร่างกายของผู้คน (Bourdieu, 1990) พื้นที่ทางกายภาพจึงมีความเป็นพื้นที่ทางสังคมเสมอ ประวัติศาสตร์ของปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้คนบนพื้นที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองเรื่องการเคลื่อนไหว (Politics of mobility) ที่เป็นตัวกำหนดและจัดสรรรูปแบบ ขอบเขตหน้าที่ของปฏิบัติการในชีวิตประจำวันบนพื้นที่ทางสังคม (Cresswell, 2010) นอกจากนี้ความเข้าใจเรื่องพื้นที่และโยงใยความสัมพันธ์บนพื้นที่ผ่านปฏิบัติการในชีวิตประจำวันนั้นยังส่งผลกระทบต่อความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ของผู้กระทำด้วย (Jensen, 2009) ดังนั้นประสบการณ์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรการกุศลในพื้นที่จังหวัดชลบุรีจึงมีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสุนัขและระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน รวมถึงการรับรู้อัตลักษณ์ในฐานะผู้จัดสวัสดิภาพให้สุนัขที่ดีด้วย

มิติของพื้นที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัดของเทศบาลเมืองแสนสุข พื้นที่ในความเข้าใจของเทศบาลเมืองแสนสุขวางอยู่บนเส้นเขตอำนาจหน้าที่ของตนที่กฎหมายนิยามและบัญญัติหน้าที่ให้ซึ่งมีเส้นแบ่งที่แน่นอนตายตัว การทำงานล่าเส้นพื้นที่ทางกายภาพจึงเท่ากับการล่าเส้นโครงสร้างและโยงใยของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่กฎหมายบัญญัติอำนาจและความรับผิดชอบไว้ การละเมิดดังกล่าวสร้างส่งผลกระทบทางด้านกฎหมายและศีลธรรมได้ เช่น ความเป็นกังวลเรื่องการถูกฟ้องร้องขึ้นศาลปกครอง หรือการถูกตรวจสอบการใช้งบประมาณโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น การจัดสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่สุนัขจรจัดของเทศบาลฯ จึงยึดโยงกับเส้นเขตอาณาเขตของพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่อำนาจที่กรอบกฎหมายบัญญัติไว้ ในกรณีนี้สิทธิในการ

เข้าถึงบริการการจัดสวัสดิภาพจึงไม่ได้ติดตัวสุนัข แต่ขึ้นอยู่กับว่าสุนัขนั้นเป็นสุนัขจรจัดในชุมชน หรือสุนัขเลี้ยงของประชากรที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขหรือไม่ การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดที่ดีในทัศนคติของเทศบาลเมืองแสนสุขจึงไม่ได้วางอยู่บนฐานของการให้บริการแก่สุนัขทุกตัว แต่เป็นสุนัขที่อยู่ในเขตพื้นที่ของตน การรับสุนัขนอกพื้นที่มาดูแลโดยไม่มีการตกลงกับองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นๆ หรือได้รับความเห็นชอบต่อสภาแห่งท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ทั้งทางด้านกฎหมายและด้านศีลธรรมเพราะเทศบาลฯ มีหน้าที่ซึ่งงบประมาณเพื่อท้องถิ่นและประชาชนของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่เทศบาลเมืองแสนสุขให้ความสำคัญมากกว่า ทัศนคติเรื่องการจัดสวัสดิภาพของเทศบาลเมืองแสนสุขเป็นลักษณะที่พบเห็นได้ในงานจัดสวัสดิภาพโดยหน่วยงานสังกัดของรัฐ เช่น ศูนย์พักพิงที่ตั้งในพื้นที่ของหน่วยงานรัฐก็จะมีการจัดสวัสดิภาพที่เน้นการจัดสวัสดิภาพสุนัขในพื้นที่ของตนเท่านั้น ไม่กระทำการนอกเขต

การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดที่ดีในทัศนคติของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ดอกส์และผู้ดูแลสุนัขในชุมชนนั้นมีความแตกต่างจากเทศบาลเมืองแสนสุขเพราะความแตกต่างกันในเรื่องความเข้าใจเรื่องพื้นที่ แม้มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ดอกส์ซึ่งถูกกำกับโดยหนังสือบันทึกความเข้าใจให้ดูแลเฉพาะสุนัขของเทศบาลเมืองแสนสุข หรือประชาชนผู้ดูแลสุนัขส่วนใหญ่จะดูแลสุนัขจรจัดในละแวกที่ตนเองประกอบอาชีพหรืออยู่อาศัยเป็นหลัก สองกลุ่มนี้มีทัศนคติที่ยึดหยุ่นต่อเรื่องพื้นที่มากกว่า แม้สุนัขจรจัดจะอยู่นอกเขตความดูแลของตนก็ยังพยายามตามไปดูแลตามศักยภาพ ในกรณีนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าทั้งสองกลุ่มมองว่าสวัสดิภาพนั้นติดตัวสุนัขไม่ใช่พื้นที่ในนิยามทางกฎหมายสุนัขมีสิทธิในการเข้าถึงสวัสดิภาพที่ดีไม่ว่าสุนัขจะอยู่ในหรือนอกเขตความรับผิดชอบดูแลของตนเอง ดังนั้น การจัดสวัสดิภาพที่ดีในความคิดของทั้งสองกลุ่มคือการช่วยเหลือสุนัขจรจัดที่พบเจอให้ได้รับบริการโดยไม่ขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่สุนัขอยู่ ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะร่วมที่สำคัญคือความสงสารในจิตพุทธศาสนาเป็นฐานคิดสำคัญในการจัดสวัสดิภาพ การจัดสวัสดิภาพที่ขับเคลื่อนด้วยความสงสารมีลักษณะที่สำคัญคือการให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสุนัขในฐานะบุคคลทางสังคม (Social Persons) แม้จะไม่ใช่มนุษย์ บทสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่และบุคลากรของมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ดอกส์ และผู้ดูแลสุนัขในชุมชน มักจะมีการใช้ภาษาที่แสดงออกต่อความใส่ใจอุปนิสัยใจคอและความต้องการของสุนัข และปฏิบัติกับสุนัขเหมือนปัจเจกที่มีชื่อ มีความชอบและนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน การจัดสวัสดิภาพที่ดีจึงเป็นเรื่องของการเอาสุขภาพและความสุขของสุนัขเป็นศูนย์กลาง เช่น การทำหมันเป็นผลดีต่อสุนัขเพื่อลดความเสี่ยงการเป็นมะเร็ง เป็นต้น ส่วนการควบคุมประชากรสุนัขจรจัด ลดความก้าวร้าวและการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค เป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับรองลงมา ขณะที่เทศบาลเมืองแสนสุขจะเน้นเรื่องการจัดระเบียบร่างกายของสุนัขเพื่อควบคุมความเสี่ยงที่อาจนำมาซึ่งปัญหาและอันตรายต่อประชาชน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนมากกว่า แสดงออกผ่านบทสัมภาษณ์ของบุคลากรที่ให้เหตุผลในการจัดสวัสดิภาพเพื่อควบคุมและลดความเสี่ยง เช่น การ

ทำหมันเพื่อลดความก้าวร้าวของสุนัข ลดความเสี่ยงที่สุนัขจะทำร้ายหรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชุมชน เป็นต้น

มิติเรื่องเส้นแบ่งพื้นที่ยังส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องของการนิยามสุนัขจรจัด และการจัดสรรภาระหน้าที่ในการจัดสวัสดิภาพด้วย นิยามของสุนัขในการสำรวจประชากรของหน่วยงานราชการไทยแยกสุนัขเป็น 2 ประเภท คือ สุนัขมีเจ้าของ และสุนัขจรจัด ซึ่งสอดคล้องกับเส้นแบ่งที่สังคมสมัยใหม่กำหนดไว้ซึ่งตั้งอยู่บนฐานแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ที่มาพร้อมกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) ที่สังคมไทยได้รับแนวคิดการพัฒนาระบบการเมือง สังคมและเศรษฐกิจแบบนี้มาในช่วงการพัฒนายุคเมือง (Urbanization) ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา เพราะได้รับอิทธิพลมาจากการแผ่อิทธิพลเสรีนิยมใหม่ของประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงสงครามเย็น แนวคิดนี้มีการตีเส้นแบ่งระหว่างพื้นที่สาธารณะ (Public) และพื้นที่ส่วนตัว (Private) โดยปัจเจกมีหน้าที่ทางศีลธรรมและกฎหมายในการรับผิดชอบกิจกรรมที่ถูกนิยามอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวไม่ให้ออกมากระทบกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงอยู่นิยามให้ควรวอยู่ในพื้นที่ส่วนตัว สุนัขควรมีเจ้าของที่ชัดเจนเพื่อที่สุนัขจะได้รับการจัดสวัสดิภาพที่ดีและเพื่อที่สังคมจะสามารถหาผู้รับผิดชอบได้หากสุนัขก่อความรำคาญในพื้นที่สาธารณะ

สุนัขที่อยู่อาศัยบนพื้นที่สาธารณะหรือชุมชนนั้นเป็นสุนัขที่มีร่างกายคลุมเครือแม้แต่เจ้าพนักงาน บุคลากรของหน่วยราชการ หรือมูลนิธิสงเคราะห์สัตว์ ในทางปฏิบัติการมักจะเรียกว่า “สุนัขชุมชน” เพราะสุนัขที่แม้จะถูกนิยามว่ามีเจ้าของก็ยังมีอิสระในพื้นที่สาธารณะ และสุนัขที่ไม่มีเจ้าของก็ไม่เชื่อว่าจะไม่ผู้ดูแล เนื่องจากสังคมไทยมีพื้นฐานเป็นสังคมเกษตรกรรมและนับถือพุทธศาสนา ทำให้ชุมชนไทยแม้ในปัจจุบันมีความอดทนและยอมรับการดำรงอยู่ของสุนัขในพื้นที่สาธารณะ แต่กระนั้นก็ทำให้เกิดความคลุมเครือในความรับผิดชอบต่อสวัสดิภาพของสุนัข (Toukhsati et al., 2012, 2015) ทำให้ประชาชนมีทัศนคติว่างานดูแลสุนัขไม่ใช่หน้าที่ของปัจเจกคนใดคนหนึ่ง และคาดหวังให้หน่วยงานทั้งรัฐและไม่ใชรัฐ ให้เข้ามาแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบต่อตน แม้แต่ผู้ปฏิบัติงานในเทศบาลเมืองแสนสุขก็มองว่าความคาดหวังดังกล่าวเป็นบรรทัดฐานในการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มาโดยตลอด ความพยายามจะเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานโดยให้นำหนักไปที่ปัจเจกมากขึ้น เช่น ใบอนุญาตเลี้ยงสัตว์ การฝังไมโครชิป ฯลฯ ที่เน้นให้ผู้เลี้ยงสุนัขออกค่าใช้จ่ายเองมักจะถูกต่อต้านจากชุมชน

องค์กรปกครองท้องถิ่นส่วนใหญ่มีทัศนคติคล้ายคลึงกันว่าไม่สามารถจัดบริการสาธารณะเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์จรจัดได้เพียงผู้เดียว และมักจะมีการลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมกันกับหน่วยงานราชการและท้องถิ่น ในการให้บริการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์จรจัด เช่น สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น อย่างกรณีขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีที่ลงนามความเข้าใจ (MOU) ในการจัดตั้งศูนย์พักพิงสุนัขและแมวจรจัดร่วมกับ

หน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในปี พ.ศ. 2566 (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดปทุมธานี, 2566) แนวคิดเรื่องการจัดสรรแบ่งหน้าที่การจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่ไม่ใช่รัฐนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เริ่มพบเห็นบ่อยครั้งขึ้นเกี่ยวกับจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดในไทย นอกเหนือจากเทศบาลเมืองแสนสุขที่ตัดสินใจทำงานร่วมกับมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ตอกส์แล้ว ยังสามารถพบเห็นกรณีแบบนี้ได้พื้นที่ที่ประสบปัญหาประชากรสัตว์จรจัด เช่น กรุงเทพมหานครและมูลนิธิเพื่อสุนัขในซอยลงนามความเข้าใจ (MOU) ในการร่วมมือกันจัดการประชากรสุนัขและแมวที่เป็นพาหะนำโรคพิษสุนัขบ้าและการสร้างภูมิคุ้มกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ ใน ปีพ.ศ. 2566 (สำนักงานสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมาย กรุงเทพมหานคร, 2566) เป็นต้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐอื่นๆ ได้ แต่การร่วมมือกับหน่วยงานรัฐมักทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรอการจัดสรรทรัพยากรเนื่องจากหน่วยงานรัฐระดับจังหวัดก็มีกรอบกฎหมายให้ต้องพิจารณาจัดสรรทรัพยากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในความดูแลของตนด้วย ดังนั้น การร่วมงานกับองค์กรการกุศลอย่างมูลนิธิฯ จึงมีข้อได้เปรียบในแง่ของความยืดหยุ่นและความรวดเร็วเนื่องด้วยวัฒนธรรมการทำงานของมูลนิธิฯ ที่มีระเบียบกำกับขั้นตอนและกระบวนการในการทำงานน้อยกว่า ทำให้สามารถตอบสนองรวดเร็วต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ มีพื้นที่การทำงานในที่เล็กกว่าหน่วยงานรัฐ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมักรู้สึกว่าได้รับบริการที่มีความใส่ใจมากกว่าจากมูลนิธิฯ

การดูแลจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด การดูแล (Care) นั้นไม่ใช่ปฏิบัติการทางการแพทย์เท่านั้นแต่ยังมีมิติเชิงพิธีกรรม ทำหน้าที่จัดระเบียบร่างกายทั้งมิติกายภาพและมิติทางสังคม (Aulino, 2019) เพื่อทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนนั้นดำเนินต่อและมีความหมายในทิศทางที่สังคมต้องการ ซึ่งในกรณีของงานวิจัยนี้ การจัดสวัสดิภาพโดยเจ้าหน้าที่เทศบาลฯและมูลนิธิฯ ต่อสุนัขจรจัดจึงเป็นการจัดระเบียบร่างกายของสุนัขจรจัดให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมเป็นสุนัขชุมชนได้ในแบบที่ตอบสนองต่อความต้องการของทั้งเทศบาลเมืองแสนสุข มูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ตอกส์ และผู้ดูแลสุนัขจรจัดในชุมชน ซึ่งจะเป็นเช่นนั้นได้สุนัขต้องได้รับการทำหมัน ฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า และตัดเชี้ยวในกรณีที่มีนิสัยดุร้าย เพื่อให้ร่างกายของสุนัขปลอดภัยต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนไม่เพิ่มจำนวนขึ้น สามารถควบคุมและดูแลได้ง่าย การจัดการสวัสดิภาพสุนัขจรจัดจึงเป็นปฏิบัติชีวิตการแพทย์ที่เป็นตัวผลิตซ้ำและตอกย้ำหน้าที่ทางศีลธรรมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น แม่งานดูแลสัตว์ถูกควรเป็นของปัจเจกผู้ดูแล แต่บริบททางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ได้หล่อหลอมให้ทั้งเทศบาลเมืองแสนสุขและชุมชนมองว่าการให้บริการทำหมันเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมที่เทศบาลฯ ต้องอุดหนุนประชาชนในการดูแลสัตว์ ดังนั้นการจัดสวัสดิภาพจึงเป็นการจัดระเบียบความต่อเนื่องของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลฯ กับชุมชน ไปพร้อมกับการจัดระเบียบร่างกายสุนัข นอกจากนี้ การดูแลยังถูกกำกับด้วยจริยธรรมของพุทธศาสนาตั้งแต่การมีชีวิตอยู่จนถึงช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิต การดูแลนั้นรวมถึง

หน้าที่ดูแลทางจิตวิญญาณด้วย (Stonington, 2020) ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ดังนั้น มูลนิธิฯ จะมองว่าสัตว์มีวิญญาณดังนั้นการดูแลร่างกายของสัตว์ที่ยังเป็นจึงเป็นการดูแลที่มีมิติด้านศีลธรรม เป็นหน้าที่ที่ต้องดูแลสัตว์ในถึงช่วงวาระสุดท้ายของชีวิตจึงจะเป็นการทำหน้าที่ที่สมบูรณ์ของผู้ดูแล กรณีนี้จะเห็นได้ชัดกว่าในกรณีของมูลนิธิฯ กับผู้ดูแลในชุมชน ที่ถูกกำกับด้วยหลักจริยธรรมทางพุทธศาสนามากกว่ากฎหมายเมื่อเทียบกับเทศบาลฯ เช่น สุนัขต้องได้รับการดูแลถึงวาระสุดท้ายของชีวิต มาตรการการควบคุม เช่น การการุณฆาตเป็นสิ่งที่ไม่ได้ หรือความตายที่เกิดจากโรคที่ป้องกันได้ของสุนัขไม่ใช่สิ่งที่ไม่ได้ เทศบาลฯ มีทัศนคติที่คุ้นชินกับความตายของสุนัขจรจัดมากกว่าเช่น การติดโรคตาย แนวคิดการกำจัดสุนัขเพื่อแก้ปัญหาโรคระบาด แต่เมื่อเทศบาลฯ ทำหนังสือบันทึกความเข้าใจกับมูลนิธิฯ และให้มูลนิธิฯ บริหารงานดูแลสุนัขเอง เทศบาลฯ ก็รับเอาหลักจริยธรรมเหล่านี้มากำกับตนเองด้วยเพื่อที่จะสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับมูลนิธิฯ ต่อได้ เช่น เห็นด้วยกับมูลนิธิฯ ในการช่วยเหลือดูแลสุนัขอย่างเต็มความสามารถ เป็นต้น

Jun (2024) ศึกษาทำงานของอาสาสมัครของมูลนิธิเพื่อสัตว์ในเกาหลีใต้ โดยนิยามความสงสารที่มีต่อสัตว์ว่า ความสงสารข้ามสายพันธุ์ (Interspecies Pity) ซึ่งเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ที่สำคัญที่เกิดจากเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ของประเทศเกาหลีใต้ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ประชาชนให้ความสนใจและสงสารสัตว์มากขึ้นเนื่องจากการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวของสิทธิสัตว์ต่างๆ ซึ่งมีการทำงานทางการเมืองที่เข้มข้นที่พยายามทำให้ความทุกข์ทรมานของสัตว์กลายเป็นที่รับรู้ในวงกว้าง ซึ่งส่งผลต่อความสงสารข้ามสายพันธุ์กลายเป็นเรื่องที่ถูกรับรู้มากขึ้นตามมาด้วย สัตว์ถูกประกอบสร้างให้เป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม ทำให้พลเมืองของรัฐชาติสมัยใหม่มีหน้าที่ทางศีลธรรมที่ต้องดูแล เมื่อเทียบกรณีนี้กับประเทศไทยจะมีความแตกต่างอยู่ในทัศนะของผู้วิจัย เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือพุทธศาสนา แนวคิดเรื่องความสงสารของพุทธศาสนามีมิติของการข้ามสายพันธุ์อยู่แล้วเพราะชาวไทยพุทธเชื่อว่าสารัตถะของวิญญาณของคนกับสัตว์นั้นเหมือนกัน และถูกกำกับโดยกฎแห่งกรรมต้องเวียนว่ายพบเจอसानสัมพันธ์กันในสังสารวัฏเช่นเดียวกัน ดังนั้น การสงสารและการดูแลสัตว์จึงเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมเพราะกรรมเหนี่ยวนำให้มาดูแลกัน และเพื่อการชดใช้กรรมและทำกุศลแก่กันให้ทั้งผู้ดูแลและผู้ถูกดูแล ดังนั้นสังคมไทยจึงไม่ได้ต่อต้านรุนแรงต่อการให้สุนัขจรจัดดำรงอยู่ในชุมชนของตนเพราะมองว่าเป็นโอกาสในการทำบุญสร้างกุศล ยิ่งไปกว่านั้นการกำจัดหรือเคลื่อนย้ายสุนัขอาจเป็นที่ต่อต้านมากกว่าเพราะผิดหลักคำสอนทางศาสนาพุทธที่เน้นความสงสาร

อย่างไรก็ดี ในบางสังคม เรือนร่างของสุนัขจรจัดไม่เป็นที่ต้อนรับในพื้นที่สาธารณะและต้องถูกควบคุมอย่างเคร่งครัดหรือกำจัด งานวิจัยของ Pearson (2017) เรื่องการจัดการสุนัขจรจัดในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ผ่านนโยบายต่อต้านสิ่งปฏิภูลจากสุนัขในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 สุนัขจรจัดถูกจัดเป็นสิ่งที่ต้องควบคุมเพราะเป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพของมนุษย์ เนื่องจากบริบทประวัติศาสตร์

ของการพัฒนาความเป็นเมืองปารีสเริ่มให้ความสำคัญกับความสะอาดและอนามัยของเมืองที่มักเผชิญปัญหาจากสิ่งปฏิกูลอยู่เสมอ ตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา รัฐสภาท้องถิ่นของปารีสมีจัดระเบียบการทิ้งหรือขับถ่ายสิ่งปฏิกูลบนพื้นที่สาธารณะ มีการย้ายกิจการที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของสัตว์ที่ส่งกลิ่นเหม็นไปนอกเมือง เช่น โรงงานฟอกหนัง ยกเว้นแต่สุนัขจรจัดที่ยังอยู่ในเมืองทำให้เกิดปัญหาความสะอาดและอนามัยซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างประชากรของชาติสมัยใหม่ที่มีสุขภาพดีและเป็นแรงงานในการขับเคลื่อนพัฒนาชาติ ดังนั้นสุนัขจึงถูกกำจัดไม่เช่นนั้นก็ต้องอยู่ในความสัมพันธ์แบบที่มีเจ้าของแน่นอนและให้เจ้าของสุนัขเป็นผู้รับผิดชอบไม่ให้สิ่งปฏิกูลของสุนัขส่งผลกระทบต่อความสะอาดและสุขอนามัยของสังคมโดยรวม

การดูแลขนฐานปัจเจกนิยมที่แบ่งหน้าที่การดูแลเป็นหน้าที่ปัจเจกในสังคมสมัยใหม่จึงเป็นหนึ่งในบรรทัดฐานที่พยายามกำกับความสัมพันธ์ของมนุษย์และสุนัขในพื้นที่ของเมือง กรณีของปารีสและบางแสนนั้นมีความคล้ายคลึงกันตรงที่ว่าในสังคมใต้รัฐชาติสมัยใหม่ การผลิตประชากรที่สุขภาพดีเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นรัฐชาติและหน่วยงานที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนรัฐอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงให้ความสำคัญต่อการควบคุมประชากรสัตว์จรจัดเพราะเล็งเห็นภัยคุกคามจากร่างกายที่ไม่ได้รับการควบคุม เช่น เป็นพาหะโรคพิษสุนัขบ้า การทำร้ายมนุษย์ สิ่งปฏิกูล เป็นต้น ซึ่งภาคปฏิบัติการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์สะท้อนแนวคิดเรื่องชีวอำนาจ (Biopower) ของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส (อ้างถึงใน Palmer, 2001; Taylor, 2013) งานเขียนของฟูโกต์เองนั้นไม่ได้กล่าวถึงชีวอำนาจที่เกี่ยวข้องกับร่างกายของสัตว์โดยตรง แต่นักปรัชญาและนักวิชาการในสายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ (Human-animal relations) ได้นำแนวคิดของฟูโกต์มาประยุกต์เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์ โดยเฉพาะในพื้นที่สังคมสมัยใหม่ อำนาจคือปฏิบัติการหลายรูปแบบที่แทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวัน ที่รัฐอาศัยองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สร้างบรรทัดฐานในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อให้พลเมืองของรัฐมีคุณธรรมและร่างกายที่รัฐปรารถนาในการหล่อเลี้ยงการดำรงอยู่ของรัฐ ร่างกายที่ดีของพลเมืองจึงเกี่ยวพันกับการจัดการร่างกายของสัตว์และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ โดยเฉพาะในกิจการที่ร่างกายสัตว์ส่งผลต่อสุขอนามัยของมนุษย์ เช่น ภาคปศุสัตว์ เป็นต้น (Taylor, 2013; Keck, 2015) ดังนั้นเอง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสุนัขจรจัดในสังคมสมัยใหม่จึงต้องอยู่ภายใต้จริยธรรมและองค์ความรู้ทางด้านสัตว์แพทย์หรือสัตวศาสตร์สมัยใหม่

การปลูกจิตสำนึกของประชาชนเรื่องการดูแลสัตว์เป็นสิ่งที่ถูกเน้นย้ำจากทั้งบทสัมภาษณ์ของผู้ปฏิบัติงานของทั้งเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ และสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กรณีการศึกษาการจัดการสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดในประเทศไทยซึ่งต่างให้ความสำคัญต่อจิตสำนึกของผู้เลี้ยงสัตว์ (อ่านเพิ่มเติม สมปอง เจริญสุข, 2556; ปริญาวัน ชมเสวก, 2563; ธนากร คำภิมาบุตร, 2565) การขาดจิตสำนึกของผู้เลี้ยงสุนัขถูกมองว่าเป็นต้นตอของ

ปัญหาสุขภาพจิตและการปลุกจิตสำนึกถูกมองว่าเป็นการแก้ไขที่ต้นตอที่ดีที่สุด ในประเด็นนี้สามารถอธิบายได้ว่าการเน้นย้ำเรื่องการปลุกจิตสำนึก ซึ่งให้ริเริ่มที่ตัวปัจเจกเองเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของชีวิตการเมืองที่มุ่งหมายให้การดูแลสัตว์เป็นงานของปัจเจกไม่ใช่ของส่วนรวมแบบในอดีต อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจบังคับจะทำให้เกิดการต่อต้านได้ง่ายเพราะทำให้พลเมืองที่ถูกบังคับตระหนักรู้ว่าการเมืองกำลังมาท้าวทายชีวิตของตน เช่น การบังคับใช้กฎหมายอย่างการฝังไมโครชิป หรือไบออนูญาตซึ่งมีการเสียค่าใช้จ่ายทำให้ประชาชนไม่พอใจและชูงจะนำสัตว์ไปปล่อยเพราะนโยบายของรัฐส่งผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจของตน ดังนั้นการควบคุมพฤติกรรมและจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีประสิทธิภาพกว่าคือการหล่อหลอมจิตสำนึกของปัจเจกให้ควบคุมตัวเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่ถูกต้องดีงามของสังคม

รัฐชาติแสดงออกซึ่งความต้องการที่จะคัดและจัดทิศทางให้ความสงสารของประชาชนที่มีต่อสุนัขจรจัดเป็นไปในทางที่รัฐชาติต้องการ เบี่ยงเบนให้ความรับผิดชอบไปวางอยู่บนฐานของเสรีนิยมใหม่ ที่ให้ประชาชนออกมามีส่วนรับผิดชอบแทนรัฐในการจัดสวัสดิภาพ การมุ่งเน้นให้ประชาชนรับสุนัขเป็นเจ้าของเพื่อที่สุนัขจะได้รับการคุ้มครองด้านสิทธิและสวัสดิภาพเต็ม ซึ่งมุ่งหวังที่จะผลิตทั้งร่างกายสุนัขที่ปลอดภัยต่อสังคมและพลเมืองที่มีคุณธรรมความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกแบบรัฐต้องการมูลนิธิฯ เองแม้จะเป็นหน่วยงานที่ไม่ใช่รัฐแต่ก็เป็นกลไกที่สำคัญของชีวิตอำนาจที่ช่วยสนับสนุนวาทกรรมของรัฐเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัด เช่น การส่งเสริมให้องค์ความรู้สัตวแพทย์เป็นฐานในการดูแลสัตว์แทนการดูแลแบบดั้งเดิม ให้ประชาชนนำสุนัขมาทำหมัน ฉีดวัคซีนและการรับเลี้ยงสุนัขและเลี้ยงดูสุนัขแบบไม่ปล่อยและทอดทิ้งให้เป็นภาระสังคม เป้าหมายในการปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการดูแลสุนัขของประชาชนของเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ดอกส์นั้นจึงเหมือนกัน นั่นคือการปลูกฝังทัศนคติว่าการเลี้ยงสัตว์ที่ดีต้องวางอยู่บนหลักการเสรีนิยมใหม่ที่พึ่งพาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์การแพทย์และทุนนิยม ที่เน้นให้ปัจเจกเป็นผู้รับผิดชอบดูแลสุนัขเป็นหลักตลอดอายุขัยของสุนัข ไม่ทอดทิ้งสุนัขให้เป็นภาระของภาคส่วนอื่นในสังคม และในกระบวนการดูแลต้องมีมาตรฐานการแพทย์สมัยใหม่ นั่นคือสุนัขแค่ให้อาหารไม่พอ สุนัขต้องได้รับการทำหมัน ฉีดวัคซีน ป้องกันพิษสุนัขบ้าและหยอดยากำจัดเห็บหมัดปรสิตภายนอกด้วย ซึ่งบริการสัตวแพทย์มักจะมีค่าใช้จ่ายเสมอ ดังนั้นภาระหน้าที่ของผู้เลี้ยงสัตว์จึงเรียกร้องความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้เลี้ยงด้วยว่าจะสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายให้สุนัขได้ตลอดอายุขัย ซึ่งทัศนคติการดูแลสุนัขที่ดีนี้ปรากฏชัดเจนในมาตรฐานการรับเลี้ยงสุนัขจากมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวิสต์ดอกส์ที่มีเงื่อนไขให้ผู้เลี้ยงมีพื้นที่บ้านเวลาและทรัพยากรในการเลี้ยงสุนัขด้วยตนเอง โดยเทศบาลเมืองแสนสุขให้อิสระมูลนิธิฯ ในการตั้งเงื่อนไขการรับเลี้ยงของสุนัขจรจัดในศูนย์พักพิงของตนเอง แสดงให้เห็นว่าทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ที่ดีของสององค์กรนี้เหมือนกันที่ต้องการให้ผู้ดูแลสุนัขในพื้นที่ตนปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่เน้นปัจเจกให้รับผิดชอบสุนัขด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐชาติที่สมาทานเสรีนิยมใหม่ต้องการปลูกฝังใน

พลเมืองของตน โดยสรุปแล้วการปลูกฝังจิตสำนึกของผู้เลี้ยงสุนัขเกี่ยวข้องเป็นการระเหยียบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองผ่านกับการความสัมพันธ์ระหว่างสุนัขกับปัจเจก โดยที่หน่วยงานรัฐและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรแม้มีเป้าหมายและภาคปฏิบัติการต่างกัน ต่างทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐชาติไม่ต่างกัน อิทธิพลของพุทธศาสนาแม้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมไทยประสบปัญหาการควบคุมประชากรสัตว์จรจัดเพราะเป็นส่วนให้เกิดแนวคิดการดูแลสัตว์แบบกึ่งกรรมสิทธิ์ และร่างกายของสุนัขชุมชนที่คลุมเครือ แต่ขณะเดียวกันก็ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งกลไกของรัฐผ่านวัฒนธรรมการบริจาคเพื่องานกุศลทำให้องค์กรการกุศลเติบโตและเข้ามามีบทบาทในความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากนี้ เหตุผลอีกประการหนึ่งที่กลไกของรัฐชาติทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรมักเน้นย้ำเรื่องการสร้างจิตสำนึกในการดูแลสัตว์มากกว่าการบังคับอาจเป็นเพราะว่า นโยบายเชิงขอความร่วมมือ เชิงปลูกฝังจิตสำนึกมีลักษณะไม่ต่อต้านการดำรงอยู่ของสุนัข ดังนั้นจึงไม่กระทบจริยธรรมแบบชาวพุทธที่เน้นความสงสารและการมีเมตตาต่อสัตว์ รวมถึงการดูแลแบบไทยที่ไม่เน้นการใช้ความรุนแรงในการควบคุมประชากรสุนัข เช่น การการุณฆาตหรือการกักขังสุนัข ซึ่งทำให้ประชาชนหลายกลุ่มไม่สบายใจ อย่างกรณีบทสัมภาษณ์ของผู้ปฏิบัติการของเทศบาลฯ ที่เล่าถึงกรณีของผู้ดูแลสัตว์ที่ติดตามไปตรวจสอบศูนย์พักพิงถึงตำบลบางพระเพราะกังวลว่าเทศบาลฯ จะปฏิบัติต่อสุนัขไม่ดี หรือการยิงยาสลบสัตว์ยังต้องหลีกเลี่ยงอุปกรณ์ที่เหมือนอาวุธปืนเพราะคู่มือความรุนแรงต่อสัตว์

ความร่วมมือระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ผ่านการทำหนังสือบันทึกความเข้าใจและแบ่งสรรความรับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดนั้นสร้างความพึงพอใจให้กับทั้งสององค์กรและชุมชน เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์จากการแบ่งเบาภาระหน้าที่การดูแลสัตว์จรจัด และสุนัขเองก็มีสุขภาพดีขึ้นจริง อย่างไรก็ตาม การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดมีมิติของการเมืองที่ซับซ้อนและเป็นผลผลิตของโครงสร้างทางสังคม เช่น งานศึกษาของ Jun (2024) งานจัดสวัสดิภาพสุนัขจรจัดมีความสัมพันธ์กับสิทธิและการกดขี่แรงงานของผู้หญิงในงานดูแล ดังนั้นการมองเรื่องการจัดสวัสดิภาพเป็นเรื่องกิจกรรมกุศลอย่างเดียวจะเป็นการกลบฝังความไม่เท่าเทียมทางสังคม ตอกย้ำบทบาททางเพศที่ไม่เท่าเทียม เพราะในหลายสังคมที่สังคมผลกระทบงานเกี่ยวกับดูแลและจัดสวัสดิภาพให้เป็นหน้าที่ของผู้หญิงหรือชนกลุ่มน้อยในสังคมเพราะคนเหล่านี้อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเปราะบางที่ต้องการการดูแล ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปให้มีความเท่าเทียมมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีกรณีศึกษาของ Narayanan (2016) เรื่องระบบการจัดการสุนัขจรจัดในเมืองใหญ่ของอินเดียว่าเป็นผลผลิตของลัทธิล่าอาณานิคม (Colonialism) และการพัฒนาเมืองแบบไม่เป็นทางการ (Informality) ที่ไม่เป็นไปตามการจัดปกครองเมืองของรัฐ (Urban Governance) อาทิ ประชากรแฝง สิ่งปลูกสร้างหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบไม่เป็น

ทางการที่ไม่เป็นไปตามการวางผังเมืองของรัฐ เป็นต้น พื้นที่ของเมืองที่มีการปะทะปฏิสัมพันธ์ของสองแนวคิดทำให้สัตว์จรจัดสัตว์ถูกเบียดขับ ไร้สิทธิและถูกกดขี่คล้ายกับที่จักรวรรดินิยมจัดการกับเรือนร่างของชนกลุ่มน้อย พื้นที่ของเมืองคือพื้นที่ชอบธรรมของมนุษย์ที่จะจับจองไม่ใช่ของสัตว์ พื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์มีลักษณะคลุมเคลือ (Ambivalence) โดยเน้นย้ำความไร้อำนาจของสัตว์ทำให้สัตว์ถูกขับออกจากพื้นที่ได้ตลอดเวลา และความรุนแรงสามารถถูกยอมรับให้กระทำต่อร่างกายสัตว์ได้ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ส่วนใหญ่ของสังคมเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างในกรณีของงานวิจัยนี้ก็มีกรณีตัวอย่างคือ เมื่อหน่วยงานรัฐจำเป็นต้องใช้พื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมหรือประเพณี เช่น งานวิ่งประจำปีของบางแสน สุนัขบางส่วนที่ถูกมองว่าก้าวร้าวจะถูกย้ายไปยังศูนย์กักโรคที่ตำบลเหมือง หรืองานรับปริญญาของมหาวิทยาลัยบูรพา จะมีการขอความร่วมมือจากเทศบาลเมืองแสนสุขให้มาช่วยยิงยาสลบและย้ายสุนัขไปยังศูนย์พักพิงสุนัขของมหาวิทยาลัย ในการเคลื่อนย้ายสุนัขหน่วยงานรัฐมีอำนาจในการตีความการจดทะเบียนพื้นที่กับร่างกายของสุนัข บางหน่วยงานสามารถเลือกการจัดการที่เน้นไปในการควบคุมมากกว่าดูแลที่ก่อความรุนแรงกับร่างกายสุนัขได้ เช่น การยิงยาสลบที่มีโดสยาแรงเพื่อให้สุนัขสลบโดยเร็วก่อนหนีไปซ่อนตัว ซึ่งอาจทำให้สุนัขบาดเจ็บหรือเสียชีวิตได้ เป็นต้น แม้การดำรงอยู่ของสุนัขจรจัดในพื้นที่สาธารณะในสังคมไทยจะได้รับการยอมรับ แต่ก็ยังเป็นเพียงการอนุโลมให้ดำรงอยู่ สุนัขสามารถถูกโยกย้ายได้ตลอดเวลาเนื่องจากการรับรู้เรื่องการเป็นผู้กระทำการ (Agency) และสิทธิและการนับรวมสัตว์เป็นเจ้าของของพื้นที่ (Inclusiveness) ยังวางอยู่บนฐานคิดทวิภาวะระหว่างคนกับสัตว์ ที่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของมนุษย์มากกว่า ดังนั้น Narayanan (2016) จึงมองว่าสังคมควรสนับสนุนแนวคิดแบบสัตว์สถานะรองในเมือง (Subaltern Animism) เพื่อให้ช่วยให้สถานะความเป็นผู้กระทำการและสิทธิในพื้นที่ของสัตว์ได้ถูกรับรู้และได้รับความเป็นธรรม เช่นเดียวกับแนวคิดแบบพลเมืองสถานะชั้นรองในเมือง (Subaltern Urbanism) ซึ่งช่วยให้กลุ่มคนชายขอบสามารถเรียกร้องความเป็นธรรมและการรับรู้ว่าเขาามีสิทธิในพื้นที่ เช่นเดียวกับกลุ่มชนชั้นนำ

ความร่วมมือระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์เกิดขึ้นด้วยบริบทที่เป็นใจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขนาด ศักยภาพและนโยบายในการจัดบริการสาธารณะให้กับสัตว์จรจัด และในพื้นที่มีองค์กรการกุศลที่มีศักยภาพ นอกจากนี้ทัศนคติในการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดของทั้งสององค์กรแม้จะมีความแตกต่างกันกันในรายละเอียด เช่น ความเข้าใจเรื่องพื้นที่และอำนาจความรับผิดชอบ การจัดสวัสดิภาพที่ตั้งบนฐานของการดูแลหรือการควบคุมเป็นหลัก แต่ล้วนตั้งอยู่บนฐานแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ ทำงานเป็นกลไกชีวอำนาจของรัฐบาลที่มุ่งจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างสุนัขจรจัดกับชุมชนให้ตอบสนองต่อความของรัฐบาลสมัยใหม่ในเรื่องของการแพทย์สุขอนามัยและขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบทุนนิยม คือทำให้ร่างกายสุนัขไม่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเมืองสมัยใหม่ จึงสามารถร่วมงานกันได้

ความเป็นไปได้ในการร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรกุศลจึงไม่ได้อยู่ที่ทัศนคติที่แตกต่างกัน แต่อยู่ที่ปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ในพื้นที่ที่ทำให้ไม่เกิดความร่วมมือกัน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดทรัพยากรหรือองค์ความรู้ในการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่ไม่ใช่รัฐ หรือในพื้นที่ไม่มีองค์กรการกุศลที่มีศักยภาพทำให้การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัด นอกจากนี้ จากกรณีศึกษาความร่วมมือระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ในการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดจะทำให้ทุกภาคฝ่ายในพื้นที่ได้ประโยชน์ ผู้วิจัยยังมองว่าปัญหาสุนัขจรจัดเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สังคมไทยเผชิญ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคประชาสังคมเป็นผู้ริเริ่มไม่เพียงพอ เพราะปัญหาประชากรสุนัขจรจัดไม่ได้สนใจเส้นเขตแดนอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สุนัขสามารถเคลื่อนย้ายจากพื้นที่หนึ่งไปอีกพื้นที่หนึ่งได้เสมอ ทำให้พื้นที่ที่แม้มีการจัดบริการสาธารณะด้านสวัสดิภาพสุนัขจรจัดยังประสบปัญหาเรื่องประชากรสุนัขเพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ยังสามารถทำให้เกิดความหลายมาตรฐานในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขในแต่ละท้องถิ่นที่มีความโน้มเอียงไปในด้านการลดทอนความเป็นผู้กระทำการและสิทธิในพื้นที่ของสัตว์ ดังนั้นเพื่อที่การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดจะวางอยู่มาตรฐานเดียวกันไม่ว่าอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไหนต้องการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างซึ่งต้องริเริ่มในระดับแนวคิด และต้องคำนึงถึงการไม่กดทับหรือผลิตซ้ำความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมทางสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่องความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบกับระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. การจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดของเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนรับรู้เกี่ยวกับระเบียบ กระบวนการปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวดอกส์เป็นสิ่งที่ประชาชนผู้ดูแลสุนัขไม่ทราบอย่างครบถ้วน ทำให้เกิดความเข้าใจผิด แม้ประชาชนจะพึงพอใจแต่ก็ไม่เข้าใจกระบวนการทำงาน เช่น เรื่องของค่าใช้จ่าย ตารางเวลาการออกหน่วยทำหมัน เป็นต้น การจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานและการติดต่อของความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ ชัดเจน เข้าถึงได้ง่าย จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนและหน่วยงานผู้จัดบริการสาธารณะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่องความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวส์ด็อกส์ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีธรรมาภิบาล และทฤษฎีองค์กรเพื่อแสวงหาการประสานความร่วมมืออย่างมีธรรมาภิบาล เช่น การจัดเครือข่ายภาคีสาธารณะ
2. ควรมีการวิจัยความเข้าใจการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในจังหวัดชลบุรี ไม่ได้มีหนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของศักยภาพและแนวนโยบายในการจัดบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของสุนัขจรจัด
3. ควรมีการวิจัยความเข้าใจการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ที่ไม่ได้มีหนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของศักยภาพและแนวทางในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด
4. ควรมีการวิจัยความเป็นไปได้ในการจัดทำหนังสือบันทึกความเข้าใจร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในระดับพหุภาคีเพื่อจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดให้ครอบคลุมหลายพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดได้ด้วยตนเอง

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักงานควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์. (2559). *แบบสำรวจสรุปจำนวนสุนัข แมว โครงการรณรงค์ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ปี พ.ศ. 2559*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักงานควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์.
- กระทรวงมหาดไทย. (2562). *คู่มือแนวทางการบริหารจัดการสถานสงเคราะห์สัตว์*. กระทรวงมหาดไทย, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- ชาย โปธิสิตา. (2548). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร, วัชรวิทย์ ชี้อัตย์, ศุภร ทองยวน, ธนู ภิญโญภูมิมนตรี. (2563). แผนชุมชนเพื่อการจัดการสุนัขเลี้ยงปล่อยและสุนัขจรจัด ในเขตชุมชนเมือง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 8(1), 91-108.
- พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาลตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2531. (2531, 25 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 105 ตอนที่ 195. หน้า 1-6.
- พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาลเมืองแสนสุข พ.ศ. 2544. (2544, 26 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 118 ตอนที่ 99 ก. หน้า 5-8.
- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496. (2496, 17 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 70 ตอนที่ 14. หน้า 1-41.
- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540. (2540, 31 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 114 ตอนที่ 62. หน้า 1-23.
- พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535. . (2535, 12 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 109 ตอนที่ 9. หน้า 24-33.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537. (2537, 2 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 111 ตอนที่ 53. หน้า 11-17.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542. (2542, 19 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 120 ตอนที่ 21. หน้า 1-27.
- พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557. (2557, 26 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 131 ตอนที่ 87. หน้า 4-13.
- ไพศาล วิสาโล. (2560, กรกฎาคม 7). การุณยฆาต สัตว์เลี้ยงที่ป่วย เป็นบาปหรือไม่. *บุจฉลา-วิสัยนา* โดย พระไพศาล วิสาโล. <https://qaphrapaisal.wordpress.com/>.
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2562. (2562, 31 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอนที่ 28. หน้า 1-2.

- ไททัศน์ มาลา. (2561). การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG): แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(1), 179-194.
- ไทยพีบีเอส. (2560, พฤษภาคม 31). "สุนัขชุมชน" ทางออก "แก๊งมะหมา 4 ขาจรจัด" อยู่ร่วมสังคมไทย. *Thai PBS*. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/340561>.
- ธนากร คำภีมาบุตร. (2565). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อลดปัญหาสุนัขจรจัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปีซีซี ไทย. (2018, March 19). *แก้อย่างไร หมา-แมวจรจัดทั่วไทยกว่า 1 ล้านตัว เก็บภาษี กำจัด ไม่ใช่ทางออก*. *BBC Thai*. <https://www.bbc.com/thai/thailand43459718>.
- บ้านสมเด็จโพลล์. (2561). *โครงการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสุนัข-แมวจรจัด*. BSRU Identify.
- ปริญญาวัน ชมเสวก. (2563). *แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสุนัขจรจัด: ศึกษารณีสที่มีการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน*. สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.
- มติชนสุดสัปดาห์. (2561, ตุลาคม 11). *เปิดตัวเลข รายได้เข้ารัฐ จากขึ้นทะเบียนสุนัข-แมว*. *Matichon Weekly*. https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_139604.
- มติชน ออนไลน์. (2560, สิงหาคม 20). *อวสานแมวสวนลุม! ปศุสัตว์ทำหมัน-หาบ้านใหม่ เพจดังเนะรักแมวช่วยเอาไปเลี้ยง ดีกว่าทิ้งไว้ที่เดิม*. *Matichon Online*. https://www.matichon.co.th/social/news_634682.
- มนันยา ชมเชย. (2566). *กระบวนการสื่อสารเพื่อการสงเคราะห์สุนัขขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ในรูปแบบเฟซบุ๊กแฟนเพจ*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศูนย์บัญชาการและเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า. (2567, ธันวาคม 14). *ข้อมูลสำรวจประชากรสุนัขและแมว ประจำปี 2566*. ศูนย์บัญชาการและเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า. <http://www.rabiesondata.ku.ac.th/>.
- ศรัณยู ภัคดีวงศ์. (2560). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการแก้ปัญหาสุนัขจรจัดกรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมปอง เจริญสุข. (2556). *มาตรการในการจัดการสุนัขจรจัดในเขตเทศบาลตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี*. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดปทุมธานี. (2566, กรกฎาคม 24). *จังหวัดปทุมธานีจับมือ อบจ.*

ปทุมธานี ลงนาม MOU ดำเนินการศูนย์พักพิงดูแลสุนัขและแมวจรจัด แก้ปัญหาการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า สนองพระปณิธานศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมพระนราธิวาสราชนครินทร์ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดปทุมธานี.

สำนักงานสัตวแพทย์สาธารณสุข, สำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร. (2566, กรกฎาคม 26). *กทม.รับทำคนเดียวไม่ไหว ‘เซ็น MOU’ หนุนประชากร-ช่วยหมาแมวจรจัด ใช้เวลาเปลี่ยนแปลง 1-2 ปี. ศูนย์ข้อมูลแก้ไขปัญหามลพิษและแมวในพื้นที่กรุงเทพมหานคร.*

เทศบาลเมืองแสนสุข, กองช่างสุขาภิบาล. (2564). *รายงานผลการปฏิบัติงาน ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564.* เทศบาลเมืองแสนสุข, กองช่างสุขาภิบาล.

เทศบาลเมืองแสนสุข. (2566, ธันวาคม 14). *แนะนำเทศบาล เทศบาลเมืองแสนสุข จ.ชลบุรี.* เทศบาลเมืองแสนสุข. <https://www.saensukcity.go.th/about/introduce-saensuk.html>.

Andreoni, J. & Vesterlund, L. (2001). Which is the fair sex? Gender differences in altruism. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879–903.

Aulino, F. (2016). Rituals of care for the elderly in northern Thailand: Merit, morality, and the everyday of long-term care. *American Ethnologist*, 43(1), 91-102.

_____. (2019). *Rituals of care: Karmic politics in an aging Thailand.* Cornell University Press.

Banks, N., Hulme, D. & Edwards, M. (2015). NGOs, states, and donors revisited: Still too close for comfort? *World Development*, 66, 707-718.

Bones, V.C., & Yeates, J. (2012). The emergence of veterinary oaths: Social, historical, and ethical considerations. *Journal of Animal Ethics*, 2(1), 20–42.

Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice.* Stanford University Press.

Burton, D. (2017). *Buddhism: A contemporary philosophical investigation.* Routledge.

Cheema, G. S. (2005). From Public Administration to Governance: The Paradigm Shift in the Link between Government and Citizens. A paper presented at *the 6th Global Forum on Reinventing Government towards Participatory and Transparent Governance.* on 24-27 May 2005, Seoul, Republic of Korea

Chulalongkorn University. (n.d). *ประวัติ ศ. หลวงชัยอัศวรักษ์* [S. Luangchaiasawarak: A biography]. Faculty of Veterinary Science.

<https://www.vet.chula.ac.th/vet2018/>.

- Coconuts Bangkok. (2015, August 11). Walking rabies: Stray dog population ‘out of control’. *Coconuts Bangkok*. <https://coconuts.co/bangkok/news/walkingrabies-stray-dog-population-out-control/>.
- Cohen, E. (2013). “Buddhist compassion” and “animal abuse” in Thailand’s Tiger Temple. *Society & Animals*, 21(1), 266-283.
- Collier, S.J., Lakoff, A., & Rabinow, P. (2004). Biosecurity: towards an anthropology of the contemporary. *Anthropology Today*. 20(5). 3-7.
- Coombes, R. (2005). Do vets and doctors face similar ethical challenges? *British Medical Journal*, 331(7527), 12-27.
- Cresswell, T. (2010). Towards a politics of mobility. *Environment and Planning D: Society and Space*, 28,17-31.
- de Burgh, W.G. (1930). Right and good: The contradiction of morality. *Journal of Philosophical Studies*, 5(20), 582-593.
- Dover, K. (2008). *Framing Places: Mediating Power in Built Form*. Routledge.
- Durkheim, E. (1957). *Professional ethics and civic morals*. Routledge.
- Economic Intelligence Center (EIC). (2019). *EIC Data Infographic: คนไทยใจบุญ* [EIC Data infographic: Charitable behaviours of Thai people]. SCB EIC.
- Elinoff, E. (2014). Sufficient citizens: Moderation and the politics of sustainable development in Thailand. *PoLAR: Political and Legal Anthropology Review*, 37(1), 89-108.
- Englehart, N.A. (2003). Democracy and the Thai middle class: Globalization, modernization, and constitutional change. *Asian Survey*, 43(2), 253–279.
- Fisher, W.F. (1997). Doing good? The politics and antipolitics of NGO practices. *Annual Review of Anthropology*, 26, 439-464.
- Fraser, D. (1999). Animal ethics and animal welfare science: Bridging the two cultures. *Applied Animal Behaviour Science*, 65(1999), 171-189.
- García Pinillos, R., Appleby, M., Manteca, X., Scott-Park, F., Smith, C. & Velarde, A. (2016). One Welfare – a platform for improving human and animal welfare. *Veterinary Record*, 179, 412-413.
- Gruen, L. (2011). *Ethics and animals: An introduction*. Cambridge University Press.

- Harvey, P. (2000). *An introduction to Buddhist ethics: Foundations, values and issues*. Cambridge University Press.
- Hughes, H. & Woldekidan B. (1994). The emergence of the middle class in ASEAN countries. *ASEAN Economic Bulletin*, 11(2), 139-149.
- Jackson, P.A. (2003). *Buddhadasa: Theravada Buddhism and modernist reform in Thailand*. Silkworm Books.
- Jensen, O. (2009). Flows of meaning, cultures of movements: Urban mobility as meaningful everyday life practice. *Mobilities*, 4(1), 139–58.
- Jory, P. (2002). The Vessantara Jataka, Barami, and the Bodhisatta-kings: The origin and spread of a Thai concept of power. *Crossroads: An Interdisciplinary Journal of Southeast Asian Studies*, 16(2), 36-78.
- _____. (2016). *Thailand's theory of monarchy: The Vessantara Jataka and the idea of the perfect man*. SUNY Press.
- Jun, E. (2024). Grinding the souls: Politics of interspecies pity and the labor of care in a South Korean animal shelter. *Cultural Anthropology*, 39(2), 298–321.
- Kanchanachitra, M. (2014). The giving behavior of households in Thailand. *Journal of Population and Social Studies*, 22(1), 2-13.
- Keyes, C.F. (1983). Economic action and Buddhist morality in a Thai village. *The Journal of Asian Studies*, 42(4), 851-868.
- Kirsch, A.T. (1977). Complexity in the Thai religious system: An interpretation. *The Journal of Asian Studies*, 36(2), 241-266.
- Linzey, A and Clarke, A.B. (Eds.) (1990). *Animal rights: A historical anthology*. Columbia University Press.
- Mabry, B.D. (1979). Work behavior in a Buddhist culture: The Thai experience. *Journal of Cultural Economics*, 3(2), 57-73.
- McGuirk, S. (Host). (2019, May 1). AnthroBites: Anthropology of NGOs. In AnthroPod, Fieldsights. <https://culanth.org/fieldsights/anthrobites-anthropology-of-ngos>.
- Mitmoonpitak, C., Tepsumethanon, V., Wilde, H. (1998). Rabies in Thailand. *Epidemiology and Infection*, 120(2), 165-169.
- Nelson, H.A. (1968). Charity, poverty and race. *Phylon*, 29(3), 303-316.
- Osborne, S.P. (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A Suitable Case

- for Treatment?. In *The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. Stephen P. Osborne (ed.). Routledge.
- Palmer, C. (2001). "Taming the wild profusion of existing things"? A study of Foucault, power, and human/animal relationships. *Environmental ethics*, 23(494), 339-358.
- Pearson, C. (2017). Combating canine 'visiting yards': Public hygiene and the management of dog mess in Paris since the 1920s. *Social History of Medicine*, 32(1), 143-165.
- Pestoff, V. (2010). New Public Governance, Co-production & Third Sector Social Services. *Ciências Sociais Unisinos*, 47(1), 15-24.
- Piper, G. & Schnepf, S.V. (2008). Gender differences in charitable giving in Great Britain. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 19(2), 103-124.
- Ranganathan, S.K. & Sen, S. (2012). Examining charitable donation process in South India: Role of gender. *Journal of Philanthropy and Marketing*, 17(2), 108-121.
- Salguero, C.P. (2013). Fields of merit, harvests of health: Some notes on the role of medical karma in the popularization of Buddhism in early medieval China. *Asian Philosophy*, 23(4), 341-349.
- Sanders, C.R. (1995). Killing with kindness: veterinary euthanasia and the social construction of personhood. *Sociological Forum*, 10(2), 195-214.
- Sriaroon, C., Sriaroon, P., Daviratanasilpa, S., Khawplod, P. & Wilde, H. (2006). Retrospective: Animal attacks and rabies exposures in Thai children. *Travel Medicine and Infectious Disease*, 4, 270-274.
- Srinivasan, K. and Nagaraj, V.K. (2007). Deconstructing the human gaze: Stray dogs, indifferent governance and prejudiced reactions. *Economic and Political Weekly*, 42(13), 1085-1086.
- Stonington, S. (2020). *The spirit ambulance: Choreographing the end of life in Thailand*. University of California Press.
- Swabe, J. (1999). *Animal, disease and human society*. Routledge.

- _____. (2000). Veterinary dilemmas: Ambiguity and ambivalence in human-animal interaction. In: Podberscek, A.L. & Paul, E.S. & Serpell, J.A. (Eds.), *Companion animals and us* (pp.292-313). Cambridge University Press.
- Tambiah, S.J. (1976). *World conqueror and world renouncer: A study of Buddhism and polity in Thailand against a historical background*. Cambridge University Press.
- Taylor, C. (2013). "Foucault and critical animal studies: genealogies of agricultural power". *Philosophy Compass*, 8(6), 539–551.
- Thai PBS. (2016, April 20). Rising stray dog population poses health concern. *Thai PBS*. <http://englishnews.thaipbs.or.th/rising-stray-dog-population-poses-health-concern/>.
- Toukhsati, S.R., Phillips, C.J.C., Podberscek, A.L. & Coleman, G.J. (2012). Semi-ownership and sterilisation of cats and dogs in Thailand. *Animals*, 2(1), 611-627.
- _____. (2015). Companion animals in Thailand: Human factors that predict sterilization of cats and dogs. *Society and Animals*, 23(6), 569-593.
- Waldron, J. (1986). Welfare and the images of charity. *The Philosophical Quarterly*, 36(145), 463-482.
- Wandeler, A. I., Budde, A., Capt, S., Kappeler, A., & Matter, H. (1988). Dog ecology and dog rabies control. *Reviews of Infectious Diseases*, 10(4), S684-S688.
- Warawutsunthon, L. (2021). *Caring for stray cats: An ethnographic exploration of animal caregiving in urban Thailand*. Unpublished doctorate dissertation. Durham University.
- Winichakul, T. (2015). Buddhist apologetics and a genealogy of comparative religion in Siam. *Numen*, 62(1), 76-99.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยบูรพา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน กองบริหารการวิจัยและนวัตกรรม งานมาตรฐานและจริยธรรมในการวิจัย โทร. ๒๒๒๐
ที่ อว ๘๑๐๐/๐๕๒๕๕ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๗
เรื่อง ขอส่งเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
หนังสือเข้าภายใน
เลขที่รับ ๐๖๒๐๓
วันที่ ๕ มิ.ย. ๒๕๖๗
เวลา ๑๖:๒๖ น.

เรียน คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

ตามที่นักวิจัยในหน่วยงานของท่าน ได้ยื่นเอกสารคำร้องเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา รหัสโครงการวิจัย HU 028/2567 โครงการวิจัย ความเข้าใจเรื่อง การจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแคทเรส ลิวส์ดอกส์ในจังหวัดชลบุรี โดยมี อาจารย์ลีลา วรภูมิสุนทร คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย นั้น

บัดนี้ โครงการวิจัยดังกล่าว ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชุดที่ ๒ (กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว กองบริหารการวิจัยและนวัตกรรม ในฐานะผู้ประสานงานจึงขอส่งเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน ๑ ฉบับ (หมายเลขใบรับรองที่ IRB2-065/2567) มายังท่าน เพื่อแจ้งนักวิจัยที่มีรายชื่อข้างต้น นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยต่อไป โดยห้ามนักวิจัยเบี่ยงเบนรายละเอียดต่างๆ ของโครงการวิจัยที่ยื่นมาขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา และเมื่อนักวิจัยดำเนินการวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขอให้แจ้งปิดโครงการวิจัย (Final Report) มายังคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดแจ้งให้นักวิจัยทราบ จะขอบคุณยิ่ง

ในนาม
กองบริหารการวิจัยและนวัตกรรม
นางสาวจิราวรรณ (อ.จ.ฉ.)

จึงเรียนมาเพื่อ
๑. เรียนคณบดีเพื่อโปรดทราบ
๒. ในนามกองบริหารการวิจัยและนวัตกรรม

๕ มิ.ย. ๒๕๖๗

(นายเจนวิทย์ นวลแสง)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ชุดที่ ๒ กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

แจ้ง อ.ดร.ลีลา เพื่อนคน นวลแสง
3 มิ.ย. ๒๕๖๗

หมายเหตุ : ผู้วิจัยสามารถดาวน์โหลดเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย เอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และเอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่างๆ ซึ่งผ่านการประทับตรารับรองเรียบร้อยแล้ว ได้ที่ระบบการขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัยแบบออนไลน์ (BUU Ethics Submission Online) เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยทุกท่านที่ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยใช้เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Participant Information Sheet) (AF 06-02), เอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Consent Form) (AF 06-03), แบบสัมภาษณ์ และ/ หรือแบบสอบถาม รวมถึงเอกสารอื่น ๆ เช่น ใบประชาสัมพันธ์ หรือ ประกาศเชิญชวน เข้าร่วมโครงการ เป็นต้น ที่ผ่านการรับรองและประทับตราจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา แล้วเท่านั้น
2. ผู้วิจัยมีหน้าที่ส่งแบบรายงานความก้าวหน้าของการวิจัย (Progress Report Form) (AF 09-01) ต่อคณะกรรมการฯ ตามเวลาที่กำหนดหรือเมื่อได้รับการร้องขอ
3. การรับรองโครงการวิจัยของคณะกรรมการฯ มีกำหนด 1 ปี หลังจากวันที่คณะกรรมการฯ มีมติให้การรับรอง หากการวิจัยไม่สามารถดำเนินการเสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยสามารถยื่นขอต่ออายุการรับรองโครงการวิจัย อย่างน้อย 30 วัน ก่อนวันหมดอายุตามที่กำหนดไว้ในเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
4. หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัย เช่น เปลี่ยนแปลงหัวข้อโครงการวิจัย/ เพิ่มเติมผู้ร่วมวิจัย การแก้ไขหรือเพิ่มเติมวิธีดำเนินการวิจัย การแก้ไขการสะกดคำ เป็นต้น ผู้วิจัยจะต้องยื่นขอแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัย โดยส่งแบบรายงานการแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัย (Amendment Form) (AF 08-01) ต่อคณะกรรมการฯ โดยอ้างอิงรหัสโครงการวิจัยที่ได้รับไว้ และต้องระบุรายละเอียดให้ชัดเจนว่ามีการเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไร และเหตุผลที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ ในกรณีการเปลี่ยนแปลงหัวข้อโครงการวิจัย/ เพิ่มเติมผู้ร่วมวิจัยท่านใหม่ ให้แนบประวัติมาด้วย
5. ผู้วิจัยมีหน้าที่รายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ชนิดร้ายแรงที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ภายในระยะเวลาที่กำหนด ในวิธีดำเนินการมาตรฐาน (Standard Operating Procedures, SOPs) ให้แก่คณะกรรมการฯตามแบบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ชนิดร้ายแรง (Serious Adverse Event (SAE) Report Form) (AF 10-01)
6. ผู้วิจัยมีหน้าที่รายงานให้คณะกรรมการฯ ทราบ เมื่อมีการยุติโครงการวิจัยก่อนกำหนด หรือการระงับโครงการวิจัยโดยผู้วิจัย หรือผู้สนับสนุนทุนวิจัย พร้อมทั้งคำอธิบายเป็นลายลักษณ์อักษรโดยละเอียดถึงสาเหตุของการยุติหรือระงับโครงการวิจัย ตามแบบรายงานการยุติโครงการวิจัยก่อนกำหนด (Study Termination Memorandum) (AF 12-01)
7. ผู้วิจัยมีหน้าที่ส่งแบบรายงานการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด (Non-compliance / Protocol Deviation / Protocol Violation Report) (AF 13-01) ให้คณะกรรมการฯ และผู้สนับสนุนทันทีที่ตรวจพบ หรือได้รับรายงานว่ามีการปฏิบัติที่ไม่ตรงกับขั้นตอนที่ระบุไว้ในโครงการวิจัย หรือข้อกำหนดของคณะกรรมการฯ
8. เมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัย ผู้วิจัยมีหน้าที่ส่งแบบรายงานสรุปผลการวิจัย (Final Report) (AF 11-01) ให้คณะกรรมการฯ ทราบภายใน 30 วัน หลังจากสิ้นสุดการดำเนินการวิจัย

ภาคผนวก ข.
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบ
ระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดทเรสคิวด็อกส์ในจังหวัดชลบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. อาชีพ
 - a. ท่านประกอบอาชีพอะไรมาบ้าง
 - b. ท่านประกอบอาชีพนี้มากี่ปี
 - c. อาชีพปัจจุบันที่ท่านทำอยู่นั้น ท่านทำหน้าที่อะไรบ้าง
2. อายุ
 - a. ท่านอายุเท่าใด
3. ศาสนา
 - a. ท่านนับถือศาสนาหรือไม่ เพราะอะไร
4. เพศ
 - a. ท่านเป็นเพศสภาพใด
5. ระดับการศึกษา
 - a. ท่านจบการศึกษาระดับใด
6. ภูมิลำเนา
 - a. ท่านเป็นคนในพื้นที่จังหวัดชลบุรีหรือไม่
 - b. หากท่านเป็นคนต่างพื้นที่ที่ย้ายมาอยู่ ภูมิลำเนาเดิมของท่านอยู่ที่ใด และเหตุใดจึงย้ายมาอยู่
จังหวัดชลบุรี

ส่วนที่ 2 ความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด

1. ท่านมีประสบการณ์ในการเลี้ยงสุนัข หรือทำงานกับสุนัขหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อประชากรสุนัขจรจัดในจังหวัดชลบุรี
3. ในความคิดเห็นของท่าน ปัญหาสุนัขจรจัดควรแก้ไขอย่างไร
4. ในความคิดเห็นของท่าน สุนัขจรจัดควรได้รับการดูแลหรือไม่ อย่างไร
5. ในความคิดเห็นของท่าน การจัดสวัสดิภาพให้สุนัขจรจัดเป็นเรื่องเร่งด่วนหรือไม่ อย่างไร

BUU-IRB Approved

22 May 2024

ฉบับที่ ๒๑ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เอกสารจากระบบการขอรับการพิจารณาจริยธรรมวิจัย มหาวิทยาลัยบูรพา

6. ในความคิดเห็นของท่าน สุนัขจรจัดต้องมีผู้ดูแลหรือไม่ และผู้ดูแลสุนัขจรจัดควรเป็นบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานใด
7. ท่านทราบหรือไม่ว่ามีองค์กรหรือหน่วยงานใดในจังหวัดชลบุรีที่ทำหน้าที่จัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดบ้าง
8. ท่านมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดโดยเทศบาลเมืองแสนสุข
9. ท่านมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดโดยมูลนิธิเดอะแมน แดทเรสคิวส์ด็อกส์
10. ท่านมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อการร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคประชาสังคมในการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัด

BUU-IRB Approved
22 May 2024

ภาคผนวก ค.
แบบบันทึกภาคสนาม

แบบบันทึกภาคสนาม

งานวิจัยเรื่อง ความเข้าใจเรื่องการจัดสวัสดิภาพให้แก่สุนัขจรจัดเปรียบเทียบ
ระหว่างเทศบาลเมืองแสนสุขและมูลนิธิเดอะแมนแดนทเรสคิวส์ดอกลีในจังหวัดชลบุรี

วันที่และเวลา	
พื้นที่	
เหตุการณ์	
กิจกรรม	
ผู้กระทำ	
การกระทำของบุคคล	
วัตถุประสงค์	
เป้าหมาย	
ความรู้สึก	

BUU-IRB Approved
22 May 2024

ฉบับที่ ๒๑ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗
เอกสารจากระบบการขอรับการพิจารณาจริยธรรมวิจัย มหาวิทยาลัยบูรพา